

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi sairausvakuutuslain, Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista annetun lain sekä työeläkelakien muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi sairausvakuutuslakia, Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista annettua lakia, työntekijän eläkelakia, yrittäjän eläkelakia, maatalousyrittäjän eläkelakia, merimieseläkelakia sekä julkisten alojen eläkelakia.

Esitykseen sisältyvät ehdotukset liittyvät osin pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelman kirjaukseen koskien kuntoutusjärjestelmän uudistamista kuntoutuskomitean ehdotusten pohjalta. Muilta osin ehdotuksilla pyritään selkeyttämään toimeenpanoa sekä parantamaan etuudensaajien ja -hakijoiden yhdenvertaisuutta.

Sairausvakuutuslain mukaisia osasairauspäivärahan saamisen edellytyksiä sekä osasairauspäivärahan enimmäisaikaa ehdotetaan muutettavaksi. Muutosten tavoitteena on osaltaan edistää henkilön työelämässä pysymistä ja paluuta kokoaikaiseen työhön.

Kansaneläkelaitoksen kuntoutusrahaetuuden myöntämisedellytyksiä ehdotetaan muutettavaksi työstä estymisen ja odotus- ja väliajan kuntoutusrahan osalta sekä työterveyshuoltolain mukaisen työkokeilun ajalta maksettavan kuntoutusrahan osalta. Samalla esitetään tehtäväksi pienempiä muutoksia kuntoutusrahan takautuvaa hakuaikaa ja ammatillisen kuntoutuksen vastuunjakoa koskien.

Työeläkekuntoutuksen edellytyksiä ehdotetaan muutettaviksi kuntoutuksen hakijan työelämään vakiintumisen arvioinnin osalta. Lisäksi työeläkelakeihin ehdotetaan lisättäväksi säännökset kuntoutusrahan ja kuntoutuskorotuksen keskeyttämisestä. Sekä työeläkelakeihin että Kansaneläkelaitoksen soveltamaan etuuslainsäädäntöön lisättäisiin säännökset, jotka mahdollistaisivat kuntoutusrahaetuuksien regressiperinnän työeläkelaitoksien ja Kansaneläkelaitoksen välillä.

Esitys liittyy valtion vuoden 2023 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2023.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
PERUSTELUT	4
1 Asian tausta ja valmistelu	4
1.1 Tausta	4
1.2 Valmistelu	4
2 Nykytila ja sen arviointi.....	5
2.1 Sairausvakuutuslaki	5
2.1.1 Lainsäädäntö	5
2.1.2 Osasairauspäivärahan käyttö ja nykytilan arviointia.....	7
2.2 Työsopimuslaki	11
2.3 Laki Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista	11
2.3.1 Lainsäädäntö	11
2.3.2 Kuntoutusrahan käyttö ja nykytilan arviointia	14
2.4 Työeläkelainsäädäntö	19
2.4.1 Työeläkekuntoutuksen lakisääteisistä edellytyksistä, erityisesti työelämään vakiintumisesta.....	19
2.4.2 Työeläkekuntoutuksen keskeytymisen vaikutuksesta kuntoutusetuuden maksamiseen	22
2.4.3 Työeläkelaitoksen takautuvasti maksaman kuntoutusetuuden periminen sairausvakuutusrahastolle.....	23
2.4.4 Kuntoutuskustannuksien korvaamista koskevien säännöksiä sanamuoto	23
3 Tavoitteet	23
4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset	24
4.1 Keskeiset ehdotukset.....	24
4.2 Pääasialliset vaikutukset.....	25
4.2.1 Taloudelliset vaikutukset	25
4.2.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan.....	26
4.2.3 Yhteiskunnalliset vaikutukset	27
4.2.3.1 Vaikutukset kansalaisiin.....	27
4.2.3.2 Vaikutukset yhdenvertaisuuteen ja sukupuolten tasa-arvoon	29
4.2.3.3 Vaikutukset työllisyyteen.....	30
5 Muut toteuttamisvaihtoehdot	31
5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset.....	31
6 Lausuntopalaute	31
7 Säännöskohtaiset perustelut	34
7.1 Sairausvakuutuslaki	34
7.2 Laki Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista	35
7.3 Työntekijän eläkelaki	38
7.4 Yrittäjän eläkelaki	42
7.5 Maatalousyrittäjän eläkelaki	43
7.6 Merimieseläkelaki	43
7.7 Julkisten alojen eläkelaki	44
8 Voimaantulo	44
9 Toimeenpano ja seuranta	44
10 Suhde muihin esityksiin.....	44

10.1 Esityksen riippuvuus muista esityksistä	44
10.2 Suhde talousarvioesitykseen	45
11 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys	45
LAKIEHDOTUKSET	46
1. Laki sairausvakuutuslain muuttamisesta	46
2. Laki Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain muuttamisesta	48
3. Laki työntekijän eläkelain muuttamisesta	51
4. Laki yrittäjän eläkelain muuttamisesta	54
5. Laki maatalousyrittäjän eläkelain muuttamisesta	56
6. Laki merimieseläkelain muuttamisesta	58
7. Laki julkisten alojen eläkelain muuttamisesta	61
LIITE	64
RINNAKKAISTEKSTIT	64
1. Laki sairausvakuutuslain muuttamisesta	64
2. Laki Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain muuttamisesta	67
3. Laki työntekijän eläkelain muuttamisesta	73
4. Laki yrittäjän eläkelain muuttamisesta	77
5. Laki maatalousyrittäjän eläkelain muuttamisesta	81
6. Laki merimieseläkelain muuttamisesta	84
7. Laki julkisten alojen eläkelain muuttamisesta	88

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

1.1 Tausta

Esitykseen sisältyvät ehdotukset liittyvät osin pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelman kirjaukseen koskien kuntoutusjärjestelmän uudistamista kuntoutuskomitean ehdotusten pohjalta. Muilta osin ehdotuksilla pyritään selkeyttämään toimeenpanoa sekä parantamaan etuudensaajien ja -hakijoiden yhdenvertaisuutta.

Sosiaali- ja terveysministeriö asetti syyskuussa 2016 kuntoutuksen uudistamiskomitean (jäljempänä kuntoutuskomitea) valmistelemaan kuntoutusjärjestelmän kokonaisuudistusta terveydenhuollon eri osa-alueilla. Komitea laati loppuraportin ”Kuntoutuksen uudistamiskomitean ehdotukset kuntoutusjärjestelmän uudistamiseksi” (sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2017:412), joka sisältää muun muassa 55 ehdotusta kuntoutuksen kokonaisuuden uudistamisesta.

Hallitus linjasi puoliväli- ja kehysriihessä 29.4.2021¹ osana työkyvyttömyyseläkkeiden ja sairauspoissaolojen ennaltaehkäisyn kokonaisuutta, että hallitus jatkaa kuntoutuksen uudistamista kuntoutuskomitean ehdotuksien pohjalta. Uudistuksessa vahvistetaan työllisyyspalveluiden yhteyttä asiakkaan hoito- ja kuntoutuspolkuun. Uudistamisessa otetaan huomioon palveluiden ja etuuksien kokonaisuuden toimivuus työllisyyttä edistävästi. Sosiaalivakuutuslainsäädäntöä uudistetaan siten, että muun muassa sairauspäivärahakauden tarkistuspesteitä, osasairauspäivärahaa sekä Kansaneläkelaitoksen kuntoutusrahaa ja osakuntoutusrahaa kehitetään kaikki työikäiset huomioiden. Tavoitteena on kehittää nykyistä sairauspäiväraha- ja kuntoutusprosessia kohti aktivoivien hoitokäytäntöjen ja kuntoutuksen suuntaa. Sairauspäivärahakauden aikaiset uudet tarkistuspesteet 150 ja 230 sairauspäivärahapäivän kohdalla on saatettu voimaan sairausvakuutuslain 8 luvun 5 a §:n ja 12 luvun 6 §:n muuttamisesta annetulla lailla (1075/2021). Osasairauspäivärahan ja Kansaneläkelaitoksen kuntoutusrahan kehittämistarpeita ja mahdollisuuksia on puoliväliiriihikirjauksen perusteella pyritty selvittämään työmarkkinaosapuolten, Kansaneläkelaitoksen ja Eläketurvakeskuksen kanssa.

1.2 Valmistelu

Esitys on valmisteltu sosiaali- ja terveysministeriön toimesta kolmikantaisessa työryhmässä, jossa edustettuina olivat sosiaali- ja terveysministeriön lisäksi Akava ry, Eläketurvakeskus (ETK), Elinkeinoelämän keskusliitto EK, Kansaneläkelaitos (Kela), KT Kunta- ja hyvinvointialuetyöntajat, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry, Suomen Yrittäjät ry, STTK ry ja valtiovarainministeriö.

Valmisteluasiakirjat ovat saatavilla sosiaali- ja terveysministeriön verkkosivuilla tunnisteella <https://stm.fi/hanke?tunnus=STM152:00/2021>.

¹ <https://vnk.fi/documents/10616/56906592/Hallituksen+linjaukset+puoliv%C3%A4liriihess%C3%A4+29.4.2021.pdf/fe9617f8-a257-90ea-2ade-9d9afe5284da?t=1620136120152>

2 Nykytila ja sen arviointi

2.1 Sairausvakuutuslaki

2.1.1 Lainsäädäntö

Sairausvakuutuslain (1224/2004) perusteella maksettava sairauspäiväraha korvaa 16—67-vuotiaan Suomessa vakuutetun henkilön ansionmenetystä ajalta, jona hän on estynyt tekemästä työtään sairaudesta johtuvan työkyvyttömyyden vuoksi. Samalla se myös mahdollistaa työkyvyn säilymisen kannalta tarpeellisen sairauden hoidon ja toipumisen sekä työhön paluun. Sairausvakuutuslain 8 luvun 4 §:n mukaan työkyvyttömyydellä tarkoitetaan sellaista sairaudesta johtuvaa tilaa, jonka kestäessä vakuutettu on sairauden edelleen jatkuessa kykenemätön tekemään tavallista työtään tai työtä, joka on siihen läheisesti verrattavaa.

Sairauspäiväraha myönnetään omavastuuajaksi seuraavasta arkipäivästä. Sairausvakuutuslain 8 luvun 7 §:n mukaan omavastuuajaksi on työkyvyttömyyden alkamispäivä ja yhdeksän seuraavaa arkipäivää. Jos työkyvyttömyys alkaa saman sairauden perusteella uudelleen 30 päivän kuluessa edellisen päivärahaikauden päättymisestä, sairauspäivärahaa maksetaan työkyvyttömyyden alkamispäivää seuraavasta arkipäivästä. Lain 8 luvun 8 §:n mukaan sairauspäivärahaa maksetaan enintään sen kalenterikuukauden loppuun, jota seuraavan kuukauden aikana päiväraha-päivien lukumäärä nousisi 300 päivään. Tähän enimmäisaikaan lasketaan sairauspäiväraha-päivät työkyvyttömyyden alkamista välittömästi edeltäneeltä kahdelta vuodelta. Vakuutetulla on kuitenkin 8 luvun 9 §:n 5 momentin mukaan oikeus sairauspäivärahaan saman sairauden perusteella enimmäisaikojen päättymisen jälkeen, jos hän palaa ansiotyöhön ja sairaus uusiutuu työssäolon jatkuttua yhtäjaksoisesti vähintään 30 päivää. Sairauspäivärahaa maksetaan tällöin yhteensä enintään 50 arkipäivältä (ns. lisäpäivät).

Osasairauspäivärahaa koskeva lainsäädäntö tuli voimaan vuoden 2007 alusta. Uudistuksen taustalla oli ajatus siitä, että osittainen työskentely sairauspoissaolon aikana edistäisi henkilön kuntoutumista ja nopeuttaisi hänen toimintakykynsä palautumista. Uudistuksen tavoitteena oli luoda osasairauspäivärahajärjestelmä, joka mahdollistaisi työhön paluun yksilöllisen suunnitelman mukaisesti ja tukisi henkilön paluuta takaisin omaan työhönsä pitkäaikaisen sairauspoissaolon jälkeen. Uudistuksen tarkoituksena oli ennen kaikkea tukea sairausvakuutuslaissa tarkoitetulla tavalla työkyvyttömän henkilön omaa pyrkimystä työhön paluuseen ja luoda vaihtoehto niihin tilanteisiin, joihin se henkilön jäljellä oleva työkyky ja työpaikan olosuhteet huomioon ottaen sopi. Osasairauspäivärahajärjestelmään on sittemmin tehty joitakin muutoksia. Vuoden 2010 alusta lukien lakia muutettiin siten, että osasairauspäiväraha tuli mahdolliseksi heti sairauspäivärahalle säädetyn omavastuuajan jälkeen ilman edeltävää yhdenjaksoista 60 päivän sairauspäivärahakautta. Vuoden 2014 alusta lukien osasairauspäivärahan enimmäisaikaa pidennettiin enintään 72 arkipäivästä enintään 120 arkipäivään.

Osasairauspäivärahan saamisen edellytyksistä säädetään sairausvakuutuslain 8 luvun 11 §:ssä. Osasairauspäivärahaa voidaan maksaa kokoaikaisessa työsuhteessa olevalle työntekijälle tai yrittäjälle, joka on sairausvakuutuslain tarkoittamalla tavalla työkyvytön, mikäli hän pystyy terveyttään ja toipumistaan vaarantamatta hoitamaan osan työtehtävistään. Osasairauspäivärahaan on oikeus sairausvakuutuslain mukaisen omavastuuajan taikka osasairauspäivärahaa välittömästi edeltäneen sairauspäivärahan tai kuntoutusrahan jälkeen. Osasairauspäivärahan myöntämisen edellytyksenä on lisäksi, että työntekijä ja työnantaja ovat sopineet osa-aikatyöstä siten, että työaika vähentyy vähintään 40 prosenttia ja enintään 60 prosenttia aiemmasta. Sopimuksen osa-aikatyöstä on oltava voimassa koko osasairauspäivärahaikauden. Yrittäjän oikeus osasairauspäivärahaan edellyttää, että omassa yrityksessä tehty työ vähenee osasairauspäivärahakauden ajaksi vähintään 40 prosenttia ja enintään 60 prosenttia aiemmasta. Osasairauspäivärahan

myöntämisen edellytyksenä on lisäksi, että osa-aikatyöskentely on suunniteltu kestämaan yhdenjaksoisesti vähintään 12 arkipäivää.

Sairausvakuutuslain 8 luvun 11 § 4 momentin mukaan kokoaikatyöllä tarkoitetaan ansiotyötä, jossa työntekijän työaika on asianomaisella alalla normaalisti sovellettavan kokoaikaisen työntekijän säännöllisen työajan pituinen. Jos alalla ei ole työehtosopimusta, vertailu tehdään työaikalain (872/2019) 3 luvussa tarkoitettuun, lakiin perustuvaan säännölliseen työaikaan. Jos työntekijä työskentelee samanaikaisesti kahdessa tai useammassa osa-aikaisessa työsuhteessa, työskentelyä pidetään kokoaikaisena, jos yhteenlaskettu työaika on vähintään 35 tuntia viikossa. Pykälän 5 momentin mukaan, jos vakuutettu, jolla ei ole edellä tarkoitettua kokoaikaista työsuhdetta ja joka ei ole yrittäjä, työskentelee samanaikaisesti kahdessa tai useammassa työsuhteessa, osasairauspäivärahan myöntämisen edellytyksenä on, että työntekijä sopii työnantajiansa kanssa työn tekemisestä osa-aikaisena siten, että kokonaistyöaika vähentyy yhteensä edellä tarkoitettulla tavalla.

Sairausvakuutuslain 8 luvun 12 §:n mukaan osasairauspäivärahaa maksetaan enintään 120 arkipäivältä. Osasairauspäivärahan enimmäisaikaa laskettaessa otetaan huomioon kaikki osasairauspäivärahapäivät kahden edeltäneen vuoden ajalta. Jos vakuutettu on ollut yhtäjaksoisesti työkykyinen 12 kuukauden ajan, tätä edeltäneitä osasairauspäivärahapäiviä ei oteta osasairauspäivärahan enimmäisaikaa laskettaessa huomioon. Osasairauspäivärahapäiviä ei lasketa sairauspäivärahan 300 päivän enimmäisaikaan. Soveltamiskäytännössä on katsottu, että sairauspäivärahan ns. lisäpäiväsäännös koskee myös osasairauspäivärahaa. Näin ollen, edellytysten täyttyessä, 120 arkipäivän enimmäisajan täyttymisen jälkeen on mahdollista saada osasairauspäivärahaa enintään 50 lisäpäivältä.

Sairauspäivärahan ja osasairauspäivärahan määräytymisestä ja määrästä säädetään sairausvakuutuslain 11 luvussa. Osasairauspäivärahan määrä on puolet sairauspäivärahan määrästä. Osasairauspäiväraha voidaan maksaa henkilön työnantajalle, jos hän saa työsuhteen perusteella täyttää palkkaa ja jos työsuhteen ehdoissa on sovittu osasairauspäivärahan suorittamisesta hänen sijastaan työnantajalle.

Sairausvakuutuslain mukaiset sairauspäivärahaetuudet rahoitetaan sairausvakuutusrahaston työtulovakuutuksesta. Työtulovakuutus rahoitetaan valtion osuudella, työnantajien sairausvakuutusmaksulla sekä vakuutettujen päivärahamaksulla. Valtio rahoittaa sen osuuden vähimmäismääräisenä maksettavan päivärahaetuuden kuluista, joka ylittää vakuutetun vuositulon perusteella lasketun päivärahaetuuden määrän. Lisäksi valtio rahoittaa viisi prosenttia muutoin vakuutuksen kautta rahoitettavista päivärahaetuuksista. Muilta osin kuluista 52 prosenttia rahoitetaan työnantajan sairausvakuutusmaksuilla ja 48 prosenttia palkansaajilta ja yrittäjiltä perittävillä päivärahamaksuilla.

Sairausvakuutuksen päivärahamaksun ja työnantajan sairausvakuutusmaksun maksuprosenttia tarkistetaan vuosittain. Työnantajan sairausvakuutusmaksu on 1,34 prosenttia työtulovakuutuksen perusteena olevista palkoista vuonna 2022. Sairausvakuutuksen päivärahamaksu on vähintään 15 128 euron vuosituloista 1,18 prosenttia palkasta ja yrittäjätulosta. YEL-vakuutetun yrittäjän päivärahamaksu on 1,32 vahvistetusta työtulosta. Alle 15 128 euron vuotuisesta palkkatulosta päivärahamaksua ei peritä lainkaan ja vahvistetusta YEL-työtulosta päivärahamaksu on 0,14 prosenttia.

Valtioneuvoston asetus sairausvakuutuslain täytäntöönpanosta

Sairausvakuutuslain täytäntöönpanosta annetun asetuksen 2 luvun 1 §:n 8 momentin mukaan osasairauspäivärahaa haettaessa on esitettävä vakuutetun työtehtävät tuntevan työterveyslääkärin taikka muun vakuutetun työolosuhteet tuntevan lääkärin lausunto vakuutetun työkyvyttömyydestä sekä siitä, että tämä sen kestäessä pystyy terveyttään tai toipumistaan vaarantamatta suorittamaan osan työtehtävistään. Lisäksi vakuutetun on esitettävä työnantajansa kanssa osa-aikatyöstä tehty sopimus, josta ilmenee sovittu työaikajärjestely sekä osa-aikatyöstä maksettava palkka. Yrittäjän on esitettävä luotettava selvitys omassa yrityksessä tehdyn työn vähenemisestä 40—60 prosenttiin aiemmasta.

2.1.2 Osasairauspäivärahan käyttö ja nykytilan arviointia

Osasairauspäivärahan käyttö on lisääntynyt vuosi vuodelta. Vuonna 2021 osasairauspäivärahoja maksettiin noin 28 600 saajalle yhteensä noin 1,67 milj. päivältä. Keskimäärin osasairauspäivärahaa maksettiin 58 arkipäivältä saajaa kohden. Keskimääräinen osasairauspäivärahan määrä vuonna 2021 oli noin 36 e/pv. Saajien määrän arvioidaan edelleen kasvavan, vuonna 2022 on arvion mukaan lähes 32 000 osasairauspäivärahan saajaa.

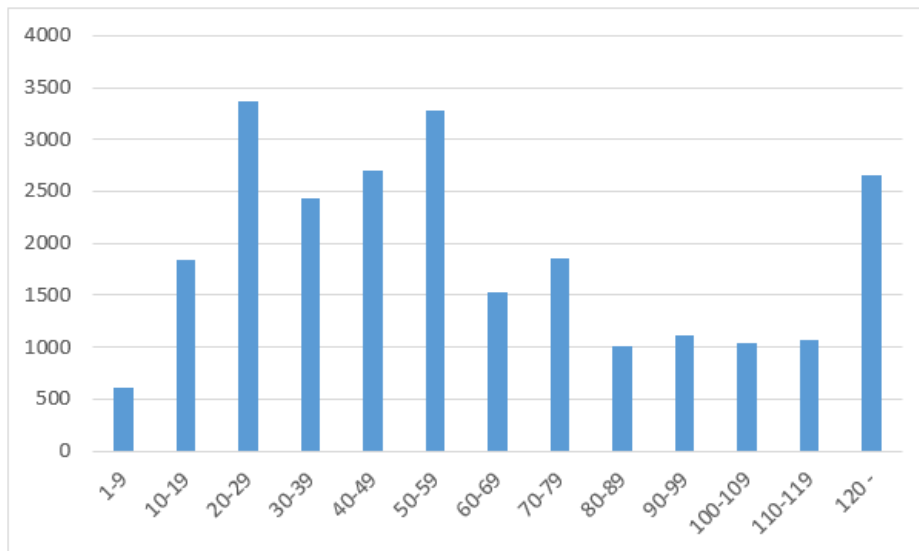
Kuva 1. Osasairauspäivärahan käyttö vuosina 2007—2021

Lähde: Kela

Kuvassa on osasairauspäivärahan saajien määrä (vasen akseli) sekä keskimääräinen päivärahopäivien määrä saajaa kohden (oikea akseli) vuosina 2007—2021. Lainmuutosten vaikutus näkyy siten, että vuonna 2010 etuuden saajien määrä lähti kasvamaan, mutta osasairauspäivärahopäivien määrä saajaa kohden väheni. Vuoden 2010 alusta asti osasairauspäivärahaa on saanut heti omavastuun jälkeen. Vuoden 2014 alusta lukien osasairauspäivärahopäivien enimmäismäärää nostettiin 72 päivästä 120 päivään, jolloin keskimääräinen päivien määrä saajaa kohden kasvoi.

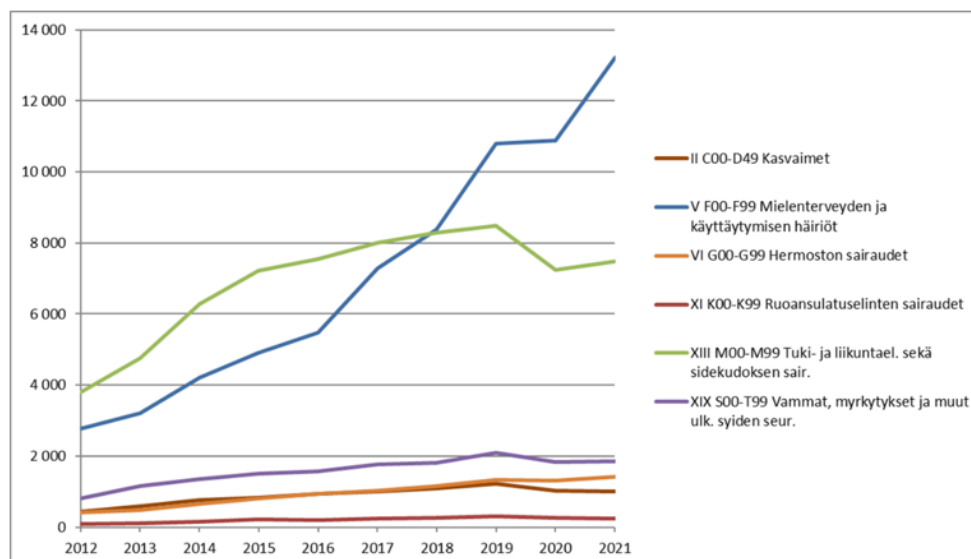
Kuva 2. Osasairauspäivärahan kesto vuonna 2020

Lähde: Kela

Kuvassa vasen akseli kuvaa vuonna 2020 alkaneiden osasairauspäiväraha-kausien lukumäärää ja palkit niiden kesto. Enimmäisajan kestäneitä eli 120 päivän kausia on ollut n. 11 % kaikista alkaneista osasairauspäiväraha-kausista.

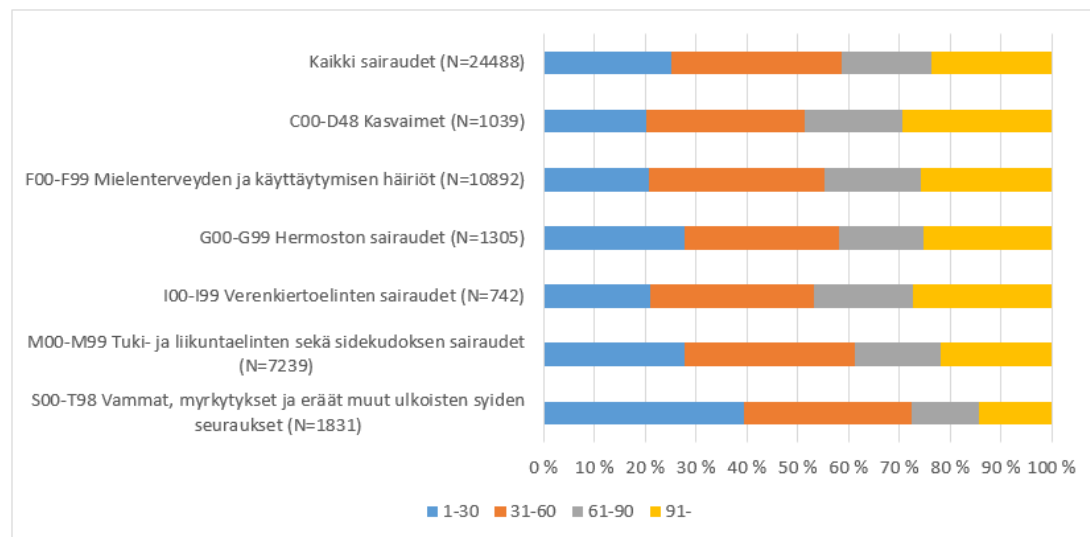
Kuva 3. Alkaneet osasairauspäiväraha-kaudet sairauspäryryhmien mukaan vuosina 2012–2021

Lähde: Kela

Selvästi yleisin työkyvyttömyyden syy osasairauspäivärahan myöntämiselle on ollut mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöt. Seuraavaksi yleisin työkyvyttömyyden syy on ollut tuki- ja liikuntaelinsairaudet, joskin näiden määrä on vähentynyt vuodesta 2019 lukien.

Kuva 4. Alkaneiden osasairauspäivärahakausien kesto sairauspäryhmittäin vuonna 2020

Lähde: Kela

Vuonna 2020 lukumääräisesti eniten osasairauspäivärahan pitkäkestoisia kausia (yli 90 päivää) oli myönnetty mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden (n. 2 800 osasairauspäivärahakautta) sekä tuki- ja liikuntaelinten ja sidekudosten sairauksien (n. 1 600 osasairauspäivärahakautta) perusteella. Näiden sairauksien aiheuttaman työkyvyttömyyden perusteella on selvästi eniten myönnetty osasairauspäivärahaa ylipäättään — myönnetyn kauden pituudesta riippumatta.

Tarkasteltaessa eri sairauspäryhmien sisällä kausien pituuksia verenkiertoelinten sairauksien perusteella alkaneista kausista 27 % kesti yli 90 päivää ja mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden perusteella alkaneista 26 %. Viimeksi mainitussa ryhmässä korostuivat erityisesti masennustila (27 %) ja toistuva masennus (28 %).

Kasvainten perusteella myönnettyissä osasairauspäivärahoissa 29 %:ssa kausista osasairauspäivärahan tarve oli yli 90 päivää. Yleisin diagnoosi tässä ryhmässä oli rintasyöpä. Rintasyövän vuoksi alkaneista osasairauspäivärahakausista 30 % kesti yli 90 päivää.

Osasairauspäiväraha on tutkimuksissa todettu täyteen sairauspäivärahaan verrattuna vaikuttavaksi keinoksi tukea kokoaikaiseen työhön paluuta ja työhön osallistumista. Osasairauspäivärahan on havaittu vähentävän täyden sairauspäivärahan käyttöä ja täydelle työkyvyttömyyseläk-

keelle siirtymistä, lisäävän myöhempää työhön osallistumista sekä alentavan työkyvyttömyydestä aiheutuvia kustannuksia.² Sen sijaan tutkimustietoa osasairauspäivärahaa koskevien uudistusten, kuten vuonna 2014 toteutetun osasairauspäivärahan enimmäisajan pidennyksen, vaikutuksista ei ole.

Osasairauspäivärahan enimmäisajan (120 päivää) vuonna 2017 käyttäneistä useimmilla oli taustalla vähintään yksi täydellä sairauspäivärahalla korvattu työkyvyttömyysjakso ennen viimeisintä osasairauspäivärahajaksoa. Hieman yli puolella osasairauspäivärahan enimmäisaika kertyi yhdestä yhtäjaksoisesta kaudesta, loppuilla kahdesta tai useammasta jaksosta. Enimmäisajan käyttäneillä oli keskimääräistä enemmän täysiä sairauspäivärahapäiviä vuoden aikana ennen viimeisintä osasairauspäivärahakautta, mikä kertoo pitkäkestoisemmista ja vakavammista työkyvyn ongelmista muihin osasairauspäivärahakauden päättäneisiin verrattuna. Enimmäisajan käyttäneillä viimeisin osasairauspäivärahajakso alkoi kaikkiin osasairauspäivärahakauden päättäneisiin verrattuna harvemmin suoraan täydeltä sairauspäivärahalta. Tämä saattaa kertoa siitä, että kokoaikaista työhön paluuta tai kuntoutusta oli kokeiltu ennen viimeisintä, enimmäisaikaan päättynyttä jaksoa.³

Osasairauspäivärahan enimmäisajan vuonna 2017 käyttäneistä valtaosa jatkoi välittömästi viimeisen osasairauspäivärahajakson jälkeen työssä saamatta muita etuuksia.⁴ Toisaalta tarkasteltaessa tilannetta yhden vuoden seuranta-ajan kuluessa työssäolon todennäköisyys laski.⁵

Vaikka valtaosalla osasairauspäivärahakauden enimmäisaika riittää täyden työkykyisyyden palautumiseen, on tilanteita, joissa nykyinen osasairauspäivärahan enimmäiskesto on riittämätön. Tällöin henkilö pystyisi jatkamaan osa-aikaisessa työssä terveytensä ja toipumisensa vaarantumatta, mutta ei vielä siirtymään kokoaikaiseen työhön. Tällaisia tilanteita on toimeenpanossa tunnistettu etenkin syöpäsairaiden, leikkausta odottavien ja leikkauksesta toipuvien sekä mielenterveyspotilaiden kohdalla.

Voimassa olevan lainsäädännön mukaan osasairauspäivärahaan on oikeus työkyvyttömyyttä seuraavan omavastuuajan jälkeen tai osasairauspäivärahaa välittömästi edeltäneen sairauspäivärahan tai kuntoutusrahan jälkeen. Soveltamiskäytännössä on katsottu, että jos henkilö työskentelee omavastuuajalla, työskentely katkaisee omavastuuajan kulumisen. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että saadakseen osasairauspäivärahaa on työstä oltava kokonaan pois omavastuu-aika ja vasta tämän jälkeen on mahdollista aloittaa osa-aikatyö. Joissain tilanteissa työstä kokonaan poissaolo on henkilön terveydentilan näkökulmasta tarpeetonta ja henkilö voisi aloittaa osa-aikatyön heti työkyvyttömyyden toteamisesta lukien. Usein tällaisessa tilanteessa henkilön työkyky on jo pitemmän aikaa ollut alentunut ja taustalla saattaa olla lyhyitä sairauspoissaolojaksoja.

² Ks. esim. Blomgren Jenni, Laaksonen Mikko & Perhoniemi Riku (2022): [Työssä jatkaminen ja sosiaaliturvaetuudet osasairauspäivärahan enimmäisajan jälkeen. Työpoliittinen aikakauskirja 2/2022; 65\(2\).](#)

³ Blomgren Jenni, Laaksonen Mikko & Perhoniemi Riku (2022): [Työssä jatkaminen ja sosiaaliturvaetuudet osasairauspäivärahan enimmäisajan jälkeen. Työpoliittinen aikakauskirja 2/2022; 65\(2\).](#)

⁴ Viikon kuluttua osasairauspäivärahakauden päättymisestä n. 83 % oli työssä, 2 % täydellä sairauspäivärahalla ja n. 11 % osatyökyvyttömyyseläkkeellä tai osakuntoutustuella.

⁵ Blomgren Jenni, Laaksonen Mikko & Perhoniemi Riku (2022): [Työssä jatkaminen ja sosiaaliturvaetuudet osasairauspäivärahan enimmäisajan jälkeen. Työpoliittinen aikakauskirja 2/2022; 65\(2\).](#)

Osasairauspäivän edellytyksenä oleva päivärahakautta edeltävä kokoaikatyön vaatimus estää osasairauspäivärahan saamisen tilanteissa, joissa sovittu työaika jää hieman vajaaksi alan koko-aikatyön työajasta. Lisäksi laissa tarkoitettu kokoaikatyön tuntimäärä vaihtelee aloittain ja työehtosopimuksista tai virkaehtosopimuksista riippuen, sillä sairausvakuutuslain mukaan koko-aikatyö määritellään sen perusteella, mikä on asianomaisella alalla normaalisti sovellettavan koko-aikaisen työntekijän säännöllisen työajan pituus. Tämä vaikeuttaa yhdenmukaisen ratkaisukäytännön toteuttamista sekä työntekijöiden ja työnantajien ymmärrystä osasairauspäivärahan edellytyksistä.

2.2 Työsopimuslaki

Työsopimuslain (55/2001) 2 luvun 11 a §:ssä säädetään osa-aikaisesta sairauspoissaolosta. Säännöksen mukaan työntekijän oikeudesta osasairauspäivärahaan ja sen perusteena olevasta määräaikaisesta osa-aikatyöstä koskevasta sopimuksesta säädetään sairausvakuutuslain 8 luvun 11 §:ssä. Osa-aikaisen sairauspoissaolon tarkoituksena on tukea työntekijän työssä pysymistä ja oma-aloitteista paluuta kokoaikaiseen työhön. Sopimus osa-aikatyöstä tehdään työntekijän terveydentilaa koskevan selvityksen perusteella.

Työsopimuslain 2 luvun 11 §:ssä säädetään oikeudesta sairausajan palkkaan. Jos työsuhte on jatkunut vähintään kuukauden, työntekijällä on oikeus saada esteen ajalta täysi palkkansa sairastumispäivää seuranneen yhdeksännen arkipäivän loppuun, enintään kuitenkin siihen saakka, kun hänen oikeutensa sairausvakuutuslain mukaiseen päivärahaan alkaa. Alle kuukauden jatkuneissa työsuhteissa työntekijällä on vastaavasti oikeus saada 50 prosenttia palkastaan.

Lisäksi työehtosopimuksissa on määräyksiä palkanmaksusta sairauspoissaolon ajalta. Palkanmaksuvelvollisuuden aika ja palkan taso vaihtelevat eri työehtosopimuksissa. Työsopimuslain 2 luvun 11 a §:n mukaiselta osa-aikaiselta sairauslomalta työntekijälle maksetaan käytännössä osa-aikatyön palkka ja kokoaikaisen sairausajan palkan ja osa-aikatyön palkan erotus siltä ajalta, jolta työnantajalla on työehtosopimuksen mukainen sairausajan palkanmaksuvelvollisuus. Näin ollen työntekijä, jonka osa-aikainen sairausloma sijoittuu sairausajan palkanmaksuajalle, saa tältä ajalta normaalia sairausajan palkkaa vastavan palkan. Osasairauspäiväraha maksetaan tuolloin työnantajalle siltä osin, kuin se ei ole suurempi kuin maksettu sairausajan palkan osuus. Ajalta, johon ei kohdistu työnantajan sairausajan palkanmaksuvelvollisuutta, työntekijä saa osa-aikatyön palkan ja osasairauspäivärahan.

2.3 Laki Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista

2.3.1 Lainsäädäntö

Kansaneläkelaitos järjestää ja korvaa kuntoutusta sekä turvaa kuntoutujan toimeentuloa kuntoutuksen aikana Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain mukaisesti (566/2005, jälj. kuntoutuslaki). Kuntoutuslain 6 §:ssä säädetään ammatillisen kuntoutuksen järjestämisestä ja vastuunjaosta Kansaneläkelaitoksen ja työeläkelaitosten välillä.

Työikäisten tärkeimmät kuntouttajat ammatillisen kuntoutuksen osalta ovat Kansaneläkelaitos ja työeläkelaitokset. Kansaneläkelaitos vastaa erityisesti nuorten ja työelämää vakiintumattomien työikäisten ammatillisesta kuntouttamisesta. Työeläkelaitoksilla on päävastuu niiden asiakkaiden ammatillisesta kuntoutuksesta, jotka ovat edelleen työelämässä tai ovat olleet työelämässä eikä heidän yhteytensä työelämäänsä ole lopullisesti katkennut.

Voimassa olevan kuntoutuslain 6 §:n 2 momentin mukaan Kansaneläkelaitoksella ei ole velvollisuutta järjestää ammatillista kuntoutusta, jos ammatillinen kuntoutus on järjestetty työeläkeläisten perusteella. Asiakas ei lähtökohtaisesti voi valita kuntoutuksen järjestämistahoa, vaan asiakkaan ohjausmenettelyn kautta toteutetaan lainsäädännön työnjakoa kuntoutuksen järjestäjätahojen välillä. Ennen kuin Kansaneläkelaitos tekee päätöksen ammatillisesta kuntoutuksesta, sen tulee selvittää, onko vakuutetulla oikeus työeläkeläisten mukaiseen ammatilliseen kuntoutukseen. Kuntoutuslaissa on säännökset kuntoutusrahaetuuden maksamisen edellytyksistä ja kuntoutusrahan määrän määräytymisestä. Lain 4 §:n mukaan kuntoutusrahaetuudella tarkoitetaan Kansaneläkelaitoksen maksamaa kuntoutusrahaa, ylläpitokorvausta ja harkinnanvaraista kuntoutusavustusta. Kansaneläkelaitos maksaa kuntoutusrahaa sekä itse järjestämänsä kuntoutuksen että muun, laissa määritellyn lakisääteisen kuntoutuksen ajalta. Kuntoutuslain 3 luvussa on säännökset kuntoutusrahaetuuden saamisen edellytyksistä ja 4 luvussa on säännökset kuntoutusrahan määrästä ja suhteesta muihin etuuksiin. Kuntoutusrahaan oikeuttavan kuntoutuksen tarkoituksena tulee olla kuntoutujan työelämään tulo, työelämässä pysyminen tai sinne palaaminen. Kuntoutusrahaetuuteen on oikeus 16—67-vuotiaalla kuntoutujalla. Kuntoutusrahaan on oikeus kuntoutujalla ajalta, jona hän on kuntoutukseen osallistumisen vuoksi estynyt tekemästä omaa tai toisen työtä. Kuntoutusrahaetuutta voidaan maksaa enintään sen kalenterikuukauden loppuun, jonka aikana kuntoutuja täyttää 68 vuotta. Kuntoutuja voi saada myös osakuntoutusrahaa, mikäli hän kuntoutuspäivänä pystyy työskentelemään, mutta hänen työaikaansa on kuntoutukseen osallistumisen vuoksi lyhennetty vähintään 40 % normaalista päivittäisestä työajasta.

Kuntoutusmenojen rahoituksesta säädetään sairausvakuutuslaissa. Sairausvakuutuslain mukaan sairausvakuutus on rahoituksellisesti jaettu työtulovakuutukseen ja sairaanhoitovakuutukseen. Kelan kuntoutusrahaetudet kuuluvat työtulovakuutukseen, joka rahoitetaan valtion osuudella, työnantajien ja palkansaajien sekä yrittäjien vakuutusmaksuilla. Kuntoutuspalvelut puolestaan kuuluvat sairaanhoitovakuutukseen, jonka rahoituksesta vastaavat valtio, palkansaajat ja yrittäjät sekä etuudensaajat.

Kuntoutusraha on kuntoutuslain 32 §:n mukaan määrältään vähintään yhtä suuri kuin se kuntoutujalle myönnettävä sairausvakuutuslain mukainen sairauspäiväraha, johon hänellä olisi oikeus, jos hän kuntoutuksen alkaessa olisi tullut työkyvyttömäksi. Kuntoutusrahan määrä määräytyy vakuutetun vuositulon perusteella. Kuntoutusrahan vähimmäismäärä on vuonna 2022 29,67 euroa arkipäivältä, 1.8.2022 alkaen 30,71 euroa arkipäivältä. Nuoren kuntoutusrahan ja ammatillisen kuntoutuksen ajalta maksettavan kuntoutusrahan vähimmäismäärä on 34,23 euroa arkipäivältä, 1.8. 2022 alkaen 35,43 euroa arkipäivältä. Osakuntoutusrahan määrä on puolet täydestä kuntoutusrahasta. Kuntoutuslaissa on säännökset myös eläkkeensaajan kuntoutusrahan määräytymisestä.

Kuntoutuslain 46 §:n mukaan lain mukainen kuntoutusraha maksetaan kuntoutusjakson jälkeen etuuteen oikeutetun ilmoittamalle Euroopan unionissa sijaitsevalle tilille. Ensimmäinen maksukausi käsittää 6 ensimmäistä arkipäivää kuntoutusrahaoikeuden alkamisesta ja kukin seuraava maksuerä 25 arkipäivää. Jos kuntoutus toteutetaan lyhyemmissä jaksoissa, maksukausi on toteutuneen jakson mittainen. Jos kuukaudelta maksettava erä olisi pienempi kuin 35 §:n mukaan päivää kohti laskettava vähimmäismäärä, kuntoutusrahaa ei makseta. Kuntoutusetuuden, kuntoutusrahan ja ylläpitokorvauksen maksamisen edellytyksenä on, että kuntoutuja tai kuntoutuspalvelun tuottaja esittää selvityksen kuntoutujan osallistumisesta kuntoutukseen.

Kuntoutusrahaetuuden maksamista edeltää omavastuu aika, jonka pituus riippuu muun muassa kuntoutustoimenpiteestä ja siitä, mitä rahaetuutta kuntoutuja on saanut ennen kuntoutuksen alkamista. Omavastuu aika kuntoutuslaissa säädetyn mukaisesti on joko 0, 1, 9 tai 30 päivää. 30

päivän omavastuu-aika koskee tilanteita, joissa vakuutetulle maksetaan kuntoutuksen alkaessa täyttä eläkettä.

Ammatillisen kuntoutuksen etenemisen ja kuntoutujan toimeentulon turvaamiseksi kuntoutusrahaa voidaan maksaa myös kuntoutuspäätöksen antamisen ja kuntoutuksen alkamisen väliseltä ajalta (odotusaika) sekä kuntoutusjaksojen väliseltä ajalta (väliaika). Kuntoutujalla on oikeus kuntoutusrahaan odotus- ja väliajalta, jos hän ei tuolta ajalta saa toimeentuloa esimerkiksi työstä tai perustoimeentuloa turvaavista muista järjestelmistä. Kuntoutusraha maksetaan odotus- ja väliajalta 20 prosentilla alennettuna ja enintään kolmelta kuukaudelta kalenterivuotta kohden kummankin syyn perusteella erikseen laskettuna, jollei sen maksaminen pidemmältä ajalta ole toimeentulon turvaamisen ja kuntoutuksen etenemisen kannalta erityisestä syystä perusteltua. Pykälässä on myös säännökset odotus- ja väliajan kuntoutusrahan maksamisen edellytyksistä kuntoutuslain 7 a §:n mukaisen nuoren ammatillisen kuntoutuksen ajalta. Nuoren kuntoutusrahaa kuntoutuslain 20 §:n perusteella saavalla vakuutetulla on oikeus kuntoutusrahaan omavastuu-aikaa lukuun ottamatta myös kuntoutusjaksojen väliseltä ajalta ja ajalta, jona hän odottaa kuntoutuspäätöstä tai kuntoutuksen alkamista. Kuntoutusraha maksetaan tällöin 20 prosentilla alennettuna.

Kansaneläkelaitoksen maksaman kuntoutusrahan ja työeläkejärjestelmän kuntoutusetuuksien takautuva haku-aika eroavat toisistaan. Kuntoutuslain mukaista kuntoutusrahaa ja ylläpitokorvausta on lain 41 §:n 4 momentin mukaan haettava 4 kuukauden kuluessa siitä päivästä, josta alkaen etuutta halutaan saada. Työeläkejärjestelmän kuntoutusetuuksissa on 6 kuukauden takautuva haku-aika.

Kuntoutusrahaa on kuntoutuslain 19 §:n 3 momentissa säädetyn mukaisesti voitu maksaa myös Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskukseen (STEA) avustaman sopeutumisvalmennuksen ajalta. STEA on sosiaali- ja terveysministeriön yhteydessä toimiva valtionapuviranomainen. STEA vastaa rahapelitoiminnan tuotoista sosiaali- ja terveysalan järjestöille myönnettävien avustusten hakemuskäsittelystä, avustusehdotuksen valmistelusta ja avustusten maksamisesta. STEA myös valvoo avustusten käyttöä ja arvioi avustuksilla rahoitetun toiminnan tuloksia.

Sopeutumisvalmennustoiminta ulottuu kuntoutusjärjestelmän eri osajärjestelmiin, sillä sopeutumisvalmennusta järjestävät useat eri tahot: Kansaneläkelaitos, kunnat, sairaanhoitopiirit sekä STEA:n avustuksia saavat järjestöt. Sairaanhoitopiirit tarjoavat sopeutumisvalmennusta osana kuntoutuspalveluja, mutta vaihtelevasti ja vähissä määrin. Lisäksi sairaanhoitopiirien järjestämät ensitietopäivät tai teemapäivät voidaan sairaanhoitopiiristä riippuen ymmärtää sopeutumisvalmennuksena tai sen osana. Sairaanhoitopiiriin näkökulmasta sopeutumisvalmennus on akuutin sairastumisen jälkeistä tiedon jakamista ja vertaistukea.

STEA:n johtoryhmä päätti 15.6.2020, että sopeutumisvalmennus poistetaan terminä avustusten käyttötarkoitusteksteistä. Vuosi 2021 oli sovittu siirtymäaika, jolloin Kansaneläkelaitos maksoi kuntoutusrahaa STEA:n avustaman sopeutumisvalmennuksen ajalta ja matkakorvauksia sopeutumisvalmennukseen osallistumisesta aiheutuneista matkakustannuksista. Näin toimimalla haluttiin varmistaa, että sopeutumisvalmennuskursseja järjestävät yhdistykset ja järjestöt voivat ottaa STEA:n uudet linjaukset huomioon toiminnassaan.

Kansaneläkelaitoksen kuntoutusrahaa maksetaan kuntoutuslain 18:n mukaisesti myös muun lakisääteisen kuntoutuksen ajalta. Työterveyshuoltolain mukaiseen kuntoutukseen voidaan myöntää kuntoutusrahaa, jos kuntoutusta annetaan työterveyshuollossa havaittujen työ- tai ansiokykyongelmien perusteella ja työnantaja tai yrittäjä osallistuu kuntoutuksesta aiheutuneisiin kustannuksiin. Kuntoutuksen tulee olla tarpeellista kuntoutujan työelämässä pysymiseksi, työelämään palaamiseksi tai työelämään pääsemiseksi. Kuntoutuslaissa ei aseteta tällä hetkellä

muita edellytyksiä kuntoutusrahan myöntämiselle työterveyshuoltolain mukaiseen työkokeiluun.

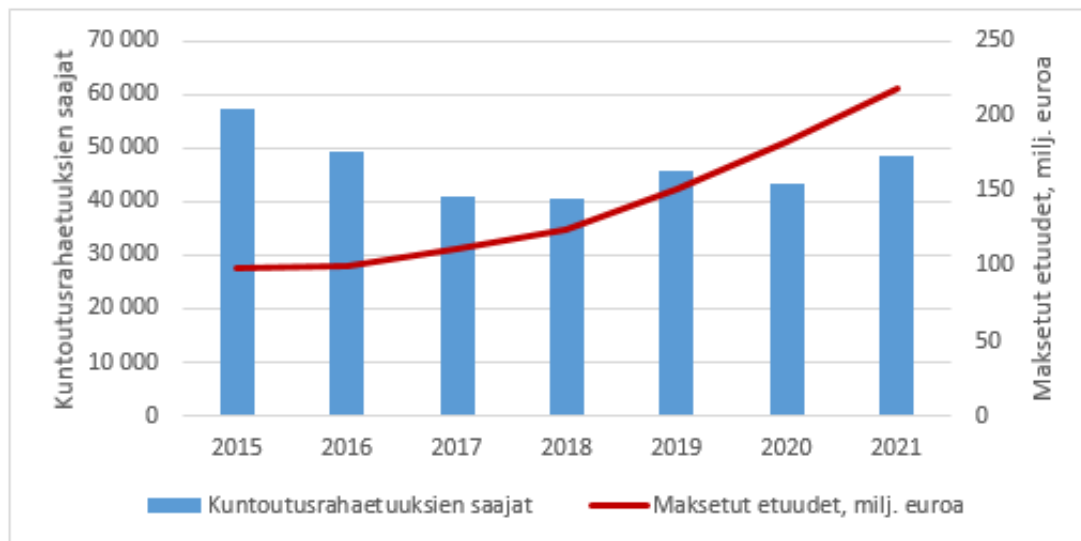
Työterveyshuollon tarkoituksena ehkäistä työhön liittyviä sairauksia ja tapaturmia ja edistää työntekijöiden terveyttä ja työ- ja toimintakykyä. Työterveyshuoltolain 12 § 1 momentin nojalla lakisääteiseen työterveyshuoltoon kuuluvat muun muassa vajaakuntoisen työntekijän työssä selviytymisen seuranta ja edistäminen, työkykyä ylläpitävien ja edistävien toimenpiteiden suunnittelu ja toteuttaminen sekä tarvittaessa kuntoutustarpeen selvittäminen. Jos omalla työpaikalla tehtävillä järjestelyillä tai työterveyshuollon toimenpiteillä ei voida riittävästi tukea työntekijän työkykyä, työterveyshuolto ohjaa häntä tarpeen mukaan muun tahon järjestämään hoitoon taikka lääkinnälliseen tai ammatilliseen kuntoutukseen.

Työterveyshuoltolain mukainen työkokeilu on varhaisen vaiheen ammatillisen kuntoutuksen toimenpide, joka toteutuu kuntoutujan omalla työpaikalla. Työnantaja ja työterveyshuolto vastaavat työkokeilun järjestämisestä ja seurannasta. Työkokeilussa asiakkaan työtehtäviä muutetaan asiakkaan terveydentilan tarpeita vastaavaksi tai työ toteutuu erityisjärjestelyiden avulla, esimerkiksi hyödyntämällä henkilökohtaisia työn apuvälineitä.

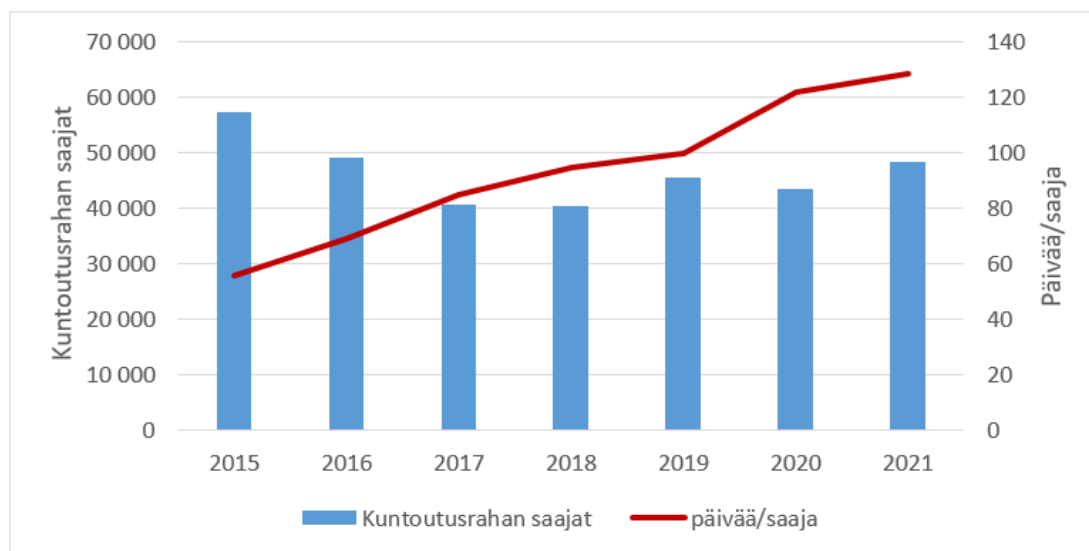
2.3.2 Kuntoutusrahan käyttö ja nykytilan arviointia

Kuntoutusrahan käyttö on lisääntynyt vuosi vuodelta. Vuonna 2021 kuntoutusrahaa sai 48 400 yksittäistä kuntoutujaa, mikä oli 11,5 % enemmän kuin vuotta aiemmin. Kuntoutusrahaa maksettiin 218 miljoonaa euroa, josta 72 miljoonaa euroa maksettiin Kansaneläkelaitoksen järjestämässä kuntoutuksessa olleille ja 111 miljoonaa euroa nuoren kuntoutusrahana.

Kuva 5. Kuntoutusrahaetuuden saajien määrä ja maksettujen etuuksien määrä (miljoonaa euroa) vuosina 2015—2021.

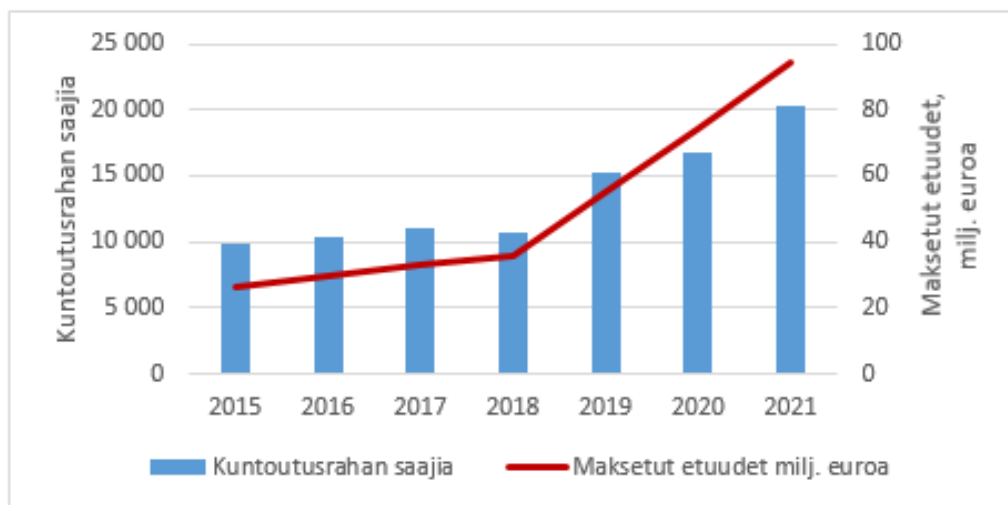

Kuva 6. Kuntoutusrahaetuuden saajat ja kuntoutusraha päivinä saajaa kohden vuosina 2015—2021.

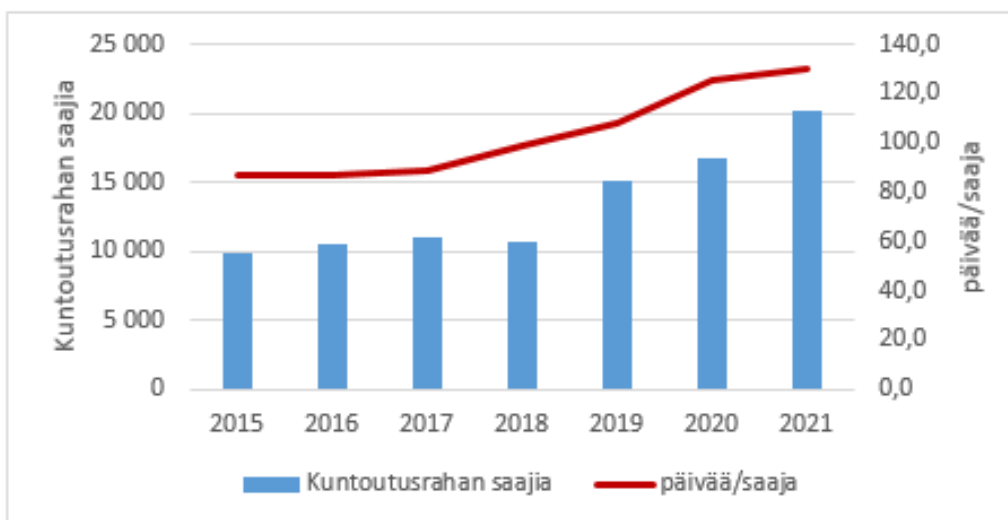

Kuntoutusrahan saajien määrä laski merkittävästi vuodesta 2015 vuoteen 2017, minkä jälkeen saajien kokonaismäärä on pysynyt melko tasaisena (kuvat 5 ja 6). Laskua voi selittää kuntoutujien määrän väheneminen Kansaneläkelaitoksen järjestämässä harkinnanvaraisessa kuntoutuksessa, minkä taustalla oli erityisesti ASLAK-kurssien järjestämisen lopettaminen hallituksen säästötoimenpiteiden vuoksi. Maksettujen etuuksien ja korvattujen päivien määrä kuntoutujaa kohti ovat kuitenkin kokonaisuutena kasvaneet tasaisesti.

Kuva 7. Kelan ammatillisen kuntoutuksen kuntoutusrahaetuuden saajien määrä ja maksettujen etuuksien määrä (miljoonaa euroa) vuosina 2015—2021.

Kuva 8. Kelan ammatillisen kuntoutuksen kuntoutusrahan saajien määrä ja kuntoutusraha päivinä saajaa kohden vuosina 2015—2021.

Kansaneläkelaitoksen järjestämän ammatillisen kuntoutuksen ajalta kuntoutusrahaa saavien määrä ja maksettujen etuuksien määrä ovat kasvaneet tasaisesti vuoteen 2018 ja voimakkaammin vuodesta 2019 alkaen (kuvat 7 ja 8). Vuoden 2019 alusta nuoren ammatillista kuntoutusta koskeva lainmuutos toi myös kuntoutusrahan piiriin uusia kuntoutujia. Kuntoutusrahaa maksetaan nuoren ammatillisen kuntoutuksen ajalta myös odotus- ja väliajoilta ilman enimmäisaikoja. Kuntoutusrahan saajien määrään on voinut vaikuttaa myös vuoden 2014 Kansaneläkelaitoksen ammatillisen kuntoutuksen lainmuutos, jonka myötä myös opiskelukyvyyn heikkeneminen ja kuntoutujan kokonaistilanne on voitu ottaa huomioon arvioitaessa ammatillisen kuntoutuksen myöntämisedellytyksiä.

Vuonna 2020 veikkausvaroin rahoitetun sopeutumisvalmennuksen ajalta kuntoutusrahaa sai 256 henkilöä. Vuonna 2019 kuntoutusrahan saajia oli 389. Vuonna 2018 vastaava luku oli 375 asiakasta ja vuonna 2017 puolestaan 315. Siirtymä kautena eli vuoden 2021 aikana kuntoutusrahaa myönnettiin 256 henkilölle. Vuonna 2022 voidaan vielä hakea ja myöntää kuntoutusrahaa vuoden 2021 aikana toteutuneiden kurssien ajalta sekä niissä tapauksissa, mikäli vuonna 2021 alkanut sopeutumisvalmennus jatkuu vuodenvaihteen yli. Korvatuista kuntoutusmatkoista ei ole vastaavia tilastotietoja.

Vuonna 2021 kuntoutusrahaa myönnettiin työterveyshuoltolain mukaisen kuntoutuksen ajalta yhteensä 626 henkilölle. Näissä tapauksissa työterveyshuoltolain nojalla järjestetty kuntoutus oli yleisimmin kuntoremontti tai työkokeilu omalla työpaikalla. Kuntoutusraha maksetaan usein työterveyshuoltolain mukaisen kuntoutuksen ajalta työnantajalle kuntoutuslain 47 §:n nojalla, koska työnantaja maksaa kuntoutuksen ajalta palkkaa.

Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelmaan on kirjattu, että kuntoutusta kehitetään lähtökohtana kuntoutuskomitean työ, ja että kuntoutusjärjestelmää uudistetaan kuntoutuskomitean esitysten pohjalta.

Kuntoutuksen kokonaisuudistus on tehty vuonna 2005, kun kuntoutusta ja kuntoutusrahaa koskevat säädökset yhdistettiin. Tämän jälkeen kuntoutus on kehittynyt ja muuttunut. Kuntoutuksen palveluiden toteutustapa on muuttunut entistä yksilöllisempään ja joustavampaan suuntaan. Kuntoutusrahaa koskevat nykysäännökset eivät vastaa kuntoutuspalveluissa tapahtunutta kehitystä. Kuntoutuksen aikaisen toimeentulon turvaaminen kuntoutusrahalla ei vastaa palveluiden järjestämisen tarpeita vaan voi olla jopa esteenä kuntoutukseen hakeutumiselle tai siihen sitoutumiselle.

Sekä täyttää kuntoutusrahaa että osakuntoutusrahaa koskevat samat muutostarpeet, jotka liittyvät pääosin erityisesti työttömien henkilöiden tai epätyypillisissä työsuhteissa olevien kuntoutujien toimeentulon turvaamiseen erityisesti ammatillisen kuntoutuksen ajalta. Tutkimusten perusteella turvattu toimeentulo näyttäytyy keskeisenä asiana kuntoutuspalvelun onnistumisen kannalta. Kuntoutuspalvelun onnistuminen on ollut yhteydessä toimeentulon riittävyyden kokeemukseen⁶ ja toisaalta riittämätön toimeentulo on tullut esiin kuntoutumista haitanneena tekijänä.⁷

Kuntoutuslain 6 §n 2 momentin nykyinen sanamuoto, jonka mukaan Kansaneläkelaitoksella ei ole velvollisuutta järjestää ammatillista kuntoutusta, jos ammatillinen kuntoutus on järjestetty työeläkelakien säännösten perusteella, on osoittautunut lain soveltamisessa tulkinnanvaraiseksi. Kyseisen momentin tulkitseminen sen sanamuodon mukaan aiheuttaa epäselvyyttä ammatillisen kuntoutuksen vastuutahossa tilanteissa, jossa työeläkelaitos on antanut henkilölle ennakkopäätöksen oikeudesta työeläkekuntoutukseen mutta ammatillista kuntoutusta ei ole asiakkaalle työeläkelakien perusteella vielä järjestetty tai työeläkelaitos on hylännyt asiakkaan kuntoutussuunnitelman. Kyseinen momentti on vastuunjaon kannalta sekava ja aiheuttaa tarpeetonta käsitteilyä useassa viranomaisessa ja muutoksenhakuelimessä, minkä seurauksena asiakkaat koke-

⁶ Haapakoski Kaisa, Åkerblad Leena, Tolvanen Asko ja Mäntysaari Mikko (2020): [Kelan työllistymistä edistävä ammatillinen kuntoutus. Palvelun toimivuuden edellytykset. Sosiaali- ja terveysturvan raportteja 22 | 2020.](#)

⁷ Åkerblad Leena, Haapakoski Kaisa, Tolvanen Asko, Mäntysaari Mikko, Ylistö Sami ja Kannasoja Sirpa (2018): [Henkilökeskeisyyden ehdot. Kelan ammatillisen kuntoutusselvityksen arviointi. Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia 154/ 2018](#), s. 74.

vat turhautumista. Säännöksen sanamuodon mukaan Kansaneläkelaitoksen tulisi järjestää henkilölle kuntoutusta tilanteissa, joissa ammatillista kuntoutusta ei ole vielä työeläkelakien perusteella järjestetty. Tämä johtaa ammatillisen kuntoutuksen vastuunjaon kannalta epätarkoituksemukaisiin tilanteisiin, jossa Kansaneläkelaitos järjestää ja korvaa kuntoutusta, vaikka henkilö kuuluisi työeläkejärjestelmän kuntoutuksen piiriin.

Työterveyshuoltolain mukaisen työkokeilun sisältöä ja reunaehdoja ei ole kuntoutusrahan myöntämisen näkökulmasta riittävällä tasolla määritelty laissa. Laissa ei määritellä työterveyshuoltolain mukaisen työkokeilun ajalta maksettavan kuntoutusrahakauden keston enimmäisaikaa, kuntoutusrahan oikeuttavan työkokeilun sisältöä eikä sen suhdetta työeläkekuntoutukseen. Näistä reunaehdoista säätäminen voisi selkeyttää työkokeilun käyttöä ja sen järjestämisen oikea-aikaisuutta.

Kuntoutuslain 23 § 1 momentin pääsäännön mukaisesti kuntoutusrahaa maksetaan 25—27 §:ssä tarkoitettua omavastuu-aikaa lukuun ottamatta kuntoutukseen osallistumisen ajalta jokaiselta arkipäivältä, jona vähintään neljä tuntia matkoineen kestävä kuntoutus tosiasiallisesti estää kuntoutujaa tekemästä työtä ja saamasta toimeentuloa kyseiseltä päivältä. Tämä tarkoittaa toisaalta sitä, että kuntoutuja ei voi lainkaan työskennellä kuntoutuspäivänä menettämättä oikeuttaan kuntoutusrahan ja toisaalta sitä, että kuntoutuspalvelut on suunniteltava siten, että kuntoutuspäivän kesto matkoineen on aina vähintään 4 tuntia matkoineen, jotta kuntoutujalla olisi oikeus kuntoutusrahan.

Pääsääntö ei koske pykälän 2 momentin nojalla nuoren kuntoutusrahan, 7 a § mukaisen nuoren ammatillisen kuntoutuksen tai ammatillisena kuntoutuksena myönnetyn koulutuksen ajalta maksettavaa kuntoutusrahaa. Kuntoutuspäivän kestoa ei siis tälläkään hetkellä 2 momentin nojalla tutkita, kun asiakas on lain 7 a §:n mukaisessa nuoren ammatillisessa kuntoutuksessa, ammatillisena kuntoutuksena myönnetyssä koulutuksessa tai nuoren kuntoutusrahan saajana. Näissä tilanteissa kuntoutusrahan maksamisen kannalta on riittävää, että kuntoutuja on estynyt kuntoutuksen aikana tekemästä päätoimeen rinnastettavaa, muuta kuin kuntoutukseen sisältyvää työtä.

Kuntoutus koostuu nykyisin yhä useammin useista jaksoista, jolloin kuntoutuskokonaisuuteen kuuluu väliaikoja. Toimeentulon epävarmuus kuntoutuksen väliajalla voi vaikuttaa asiakkaan motivaatioon osallistua kuntoutukseen.

Kuntoutuslain 24 § 1 momentin pääsäännön mukaan edellytetään, että kuntoutuja ei saa väliajalla toimeentuloa esimerkiksi työstä tai perustoimeentuloa turvaavasta muusta järjestelmästä. Väliajan kuntoutusrahaa maksetaan korkeintaan kolmelta kuukaudelta kalenterivuotta kohden. Kuntoutuslain 24 § 2 momentin poikkeuksen mukaisesti kuntoutuslain 7 a §:ssa tarkoitettuun nuoren ammatilliseen kuntoutukseen osallistuvalla kuntoutujalla kuntoutusrahaa maksetaan myös väliajalta em. rajoitusten estämättä. Tällöin kuntoutujan toimeentulo varmistetaan koko kuntoutuksen ajalle eikä kuntoutujan tarvitse hakea lyhyille väliajoille esim. työttömyysetuutta. Myös muun ammatillisen kuntoutuksen osalta tulisi arvioida, tulisiko oikeus väliajan kuntoutusrahan varmistaa koko kuntoutuksen ajalle siitä huolimatta, että kuntoutujalla voisi olla oikeus muuhun etuuteen.

Osatyökykyisen asiakkaan ammatilliseen kuntoutukseen voi sisältyä palvelukuvauksen mukaisesti joustoa, kun asiakkaan työkyky ei mahdollista kokopäiväistä työskentelyä. Tällöin asiakas osallistuu kuntoutukseen esimerkiksi kolmena päivänä viikossa. Kuntoutusrahan maksaminen on kuitenkin sidottu kuntoutukseen osallistumiseen, mikä vaarantaa asiakkaan toimeentulon tilanteessa, jossa hänen terveydentilansa tai muu kokonaistilanteensa ei mahdollista kuntoutuk-

seen osallistumista viitenä päivänä viikossa. Käytännössä asiakas joutuu hakemaan Kansaneläkelaitoksesta muuta toimeentuloa turvaavaa etuutta muille viikonpäiville. Kansaneläkelaitos määrittelee, missä palveluissa joustopäivien käyttö on mahdollista. Asiakkaan kannalta eri etuuksien välillä tapahtuvat siirtymät kuntoutuksen aikana voivat aiheuttaa epävarmuutta toimeentulon jatkuvuudesta.

Kuntoutusrahaa sovelletaan tällä hetkellä neljää eri mittaista omavastuu-aikaa asiakkaan tilanteesta riippuen. Tilanne on asiakkaan näkökulmasta vaikeaselkoinen ja aiheuttaa toisinaan epä-tarkoituksenmukaisia tilanteita, joissa samaan kuntoutukseen osallistuvilla asiakkailla on eri mittainen kuntoutusrahan omavastuu-aika. Esimerkiksi pienituloisten ja koulutusta vailla olevien nuorten osallistuminen ammatillisen kuntoutuksen työhönvalmennukseen tai ammatillisille kursseille ei aina mahdollistu toimeentuloon tulevien katkojen takia. Eläkkeensaajan kuntoutusrahaa omavastuu-aika on 30 päivää. Eläkkeensaajan kuntoutusrahaa ei tule siten lainkaan maksettavaksi, kun työkyvyttömyyseläkettä tai kuntoutustukea saava asiakas osallistuu alle 30 päivää kestäväseen kuntoutukseen.

Tietyt kuntoutusrahaa edeltävät etuudet oikeuttavat kuntoutuslain 27 §:n nojalla kuntoutusrahan maksun alkamiseen ilman omavastuu-aikaa. Näitä etuuksia ovat sairauspäiväraha, osasairauspäiväraha, vanhempainpäiväraha ja työttömyysturvalain mukaiset työttömyysetuudet. Taloudellisesti kaikkein heikoimmassa asemassa olevien henkilöiden toimeentuloa turvaava perustoimeentulotuki ei kuulu näiden etuuksien joukkoon. Omavastuuajan aiheuttama katkos voi vaikeuttaa asiakkaan kuntoutukseen osallistumista niissä tilanteissa, joissa asiakas on kuntoutusta edeltävästi perustoimeentulotuen saaja.

Kansaneläkelaitoksen tilastotietojen perusteella kuntoutusrahahakemuksia on hylätty vuonna 2021 hakemuksen myöhästymisen perusteella 45 kappaletta. Vuonna 2019 hylkyjä on ollut 53 kappaletta ja vuonna 2020 38 kappaletta. Tilastoissa ei ole mukana niitä tilanteita, joissa kuntoutusraha on hylätty osalta aikaa ja myönnetty osalta aikaa. Lisäksi voi olla hakijoita, jotka eivät ole myöhästymisen vuoksi hakeneet etuutta ollenkaan.

Koska STEA on luopunut sopeutumisvalmennuksen avustamisesta, kuntoutusrahaa ei voida myöskään enää myöntää tällä perusteella. Kyseessä oleva momentti on siten käynyt ilmeisen tarpeettomaksi. Kuitenkin niin pitkään kuin kuntoutuslain 19 §:n 3 momenttia ei ole kumottu, kurssiosallistujien on mahdollista tehdä Kansaneläkelaitokselle ensin hakemus kuntoutusrahasta tai matkakorvauksesta ja toiseksi hakea muutoksenhakuelinten kautta muutosta hylkäävään etuuspäätökseen.

2.4 Työeläkelainsäädäntö

Työeläkelainsäädännön nykytilaa kuvataan ja arvioidaan alla selkeyden vuoksi asiakokonaisuus kerrallaan.

2.4.1 Työeläkekuntoutuksen lakisääteisistä edellytyksistä, erityisesti työelämään vakiintumisesta

Työntekijän oikeudesta työeläkelakien mukaiseen ammatilliseen kuntoutukseen eli työeläkekuntoutukseen säädetään työntekijän eläkelain (395/2006) 25 §:ssä. Muissa työeläkelaeissa on työntekijän eläkelain 25 §:ää sisällöllisesti vastaava säännös oikeudesta työeläkekuntoutukseen (yrittäjän eläkelain (1272/2006) 22 §, maatalousyrittäjän eläkelain (1280/2006) 42 §, merimies-eläkelain (1290/2006) 25 § ja julkisten alojen eläkelain (81/2016) 22 §).

Oikeus työeläkekuntoutukseen voi olla työntekijällä, yrittäjällä tai maatalousyrittäjällä, joka täyttää työeläkekuntoutuksen lakisääteiset edellytykset. Työeläkekuntoutuksen tarkoituksena on estää henkilöä uhkaava työkyvyttömyys, siirtää tämän riskin toteutumista myöhemmäksi tai palauttaa henkilön työkyky niin, että työssä jatkaminen tai työelämään palaaminen on mahdollista. Työeläkekuntoutuksen tavoitteet liittyvät siten aina kuntoutuksen saajan työskentelyn mahdollistamiseen, ja tämä kuntoutus on tarkoitettu henkilöille, jotka ovat työelämässä tai joilla työskentelynsä tilapäisestä katkeamisesta huolimatta edelleen on riittävä yhteys työelämään.

Työntekijän eläkelain 25 §:n 1 momentin mukaan työntekijällä, joka ei ole täyttänyt alinta vanhuuseläkeikänsä, on oikeus saada työkyvyttömyyden estämiseksi tai työ- ja ansiokyvyn parantamiseksi tarkoituksenmukaista ammatillista kuntoutusta, jos: 1) asianmukaisesti todettu sairaus, vika tai vamma todennäköisesti aiheuttaa sellaisen uhkan, että hän tulee työkyvyttömäksi lain 35 §:n 1 momentissa tarkoitettulla tavalla; 2) työntekijällä on lain 76 §:ssä tarkoitettuna tulevan ajan tarkasteluaikana vähintään tietty määrä työskentelystä saatuja vakuutettuja työansioita (lain mukaan vuoden 2004 tasossa vähintään 25 133,40 euroa, mikä vuoden 2022 tasossa on 37 725,23 euroa); ja 3) työntekijällä ei ole oikeutta kuntoutukseen tapaturmavakuutuksen tai liikennevakuutuksen kuntoutusta koskevien säännösten perusteella.

Kuntoutuksen tarkoituksenmukaisuutta arvioitaessa otetaan työntekijän eläkelain 25 §:n 2 momentin mukaan huomioon työntekijän ikä, ammatti, aikaisempi toiminta, koulutus, vakiintuminen työelämään sekä se, johtaako haettu ammatillinen kuntoutus todennäköisesti työntekijän terveydentilalle sopivassa työssä jatkamiseen tai työhön palaamiseen. Lisäksi tarkoituksenmukaisuutta arvioitaessa otetaan säännöksen mukaan huomioon, lykkääkö ammatillinen kuntoutus työntekijän eläkkeelle jäämistä.

Työntekijän eläkelain 25 §:n 3—5 momentteihin sisältyy eräitä täydentäviä säännöksiä: 3 momentissa määritellään, mitä työkyvyttömyyden uhkalla tarkoitetaan. Säännöksen 4 momentissa puolestaan määritellään, että 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettu tulevan ajan tarkasteluaika määräytyy kuntoutusta haettaessa kuntoutushakemuksen vireille tulon ajankohdan mukaan eli siten kuin työntekijä olisi tullut työkyvyttömäksi kuntoutushakemuksen tullessa vireille. Lainkohdan 5 momenttiin sisältyy säännöksiä sellaisen työntekijän kuntoutuksesta, joka on lain 35 §:n 1 momentissa tarkoitettulla tavalla työkyvytön ja on siten kuntoutusta hakiessaan työkyvyttömyyseläkkeellä.

Työeläkekuntoutusta saadakseen työikäisen hakijan tulee täyttää kaikki työntekijän eläkelain 25 §:n — tai soveltuvan muun työeläkelain vastaavan säännöksen — 1 momentin 1—3 kohdissa säädetyt edellytykset, minkä lisäksi kuntoutuksen myöntämisen edellytyksenä on, että kuntoutus on tarkoituksenmukaista. Kuntoutuksen tarkoituksenmukaisuuden arviointi muodostaa näin ollen osan kuntoutusoikeuden kokonaisarvioinnista ja merkitsee, saman säännöksen 2 momentin mukaisesti, sen ennakoimista, mikä kuntoutuksen yksilöllinen vaikutus hakijan työuraan jatkossa olisi. Työeläkekuntoutusta pidetään lähtökohtaisesti tarkoituksenmukaisena, jos kuntoutus johtaa siihen, että hakija jatkaa terveydentilalleen sopivassa työssä, palaa kuntoutuksen avulla takaisin työhön tai kuntoutus lykkää hakijan eläkkeelle jääntiä ja säästää sitä kautta eläkemenoa. Kuntoutuksen tarkoituksenmukaisuutta arvioidaan kuitenkin aina myös niitä hakijan yksilöllisiä olosuhteita vasten, jotka työntekijän eläkelain 25 §:n 2 momentissa mainitaan. Vakiintuneen soveltamiskäytännön mukaan tarkoituksenmukaisuuden arviointi koskee sekä kuntoutusoikeutta että työeläkekuntoutuksen kuntoutussuunnitelmaa ja toimenpiteitä, joita pyritään tarkastelemaan myös kokonaisuutena.

Työntekijän eläkelain 25 §:n 1 momentin 2 kohdan vaatimus siitä, että kuntoutuksen hakijalla on tulevan ajan tarkasteluaikana oltava vähintään tietty määrä vakuutettuja työansioita, on jo yksistään omiaan kohdentamaan työeläkekuntoutuksen työelämään kiinnittyneille henkilöille.

Tulevan ajan tarkasteluajana — eli kuntoutushakemuksen vireilletulovuotta edeltävien viiden kalenterivuoden aikana — kuntoutuksen hakijalla tulee olla työskentelystä saatuja vakuutettuja työansioita vähintään 37 725,23 euroa vuoden 2022 tasossa. Vaikka tämä edellytys täyttyisi, työeläkekuntoutuksen myöntäminen edellyttää lisäksi, että kuntoutuksen hakija on vakiintunut työelämäänsä. Tätä kysymystä arvioidaan työntekijän eläkelain 25 §:n 2 momentin nojalla osana kuntoutuksen tarkoituksenmukaisuuden arviointia.

Laissa ei ole säädetty, mitä työelämäänsä vakiintumisella tarkoitetaan. Myös työntekijän eläkelain 25 §:n perustelut (HE 45/2005 vp.) ovat työelämäänsä vakiintumisen arvioinnin osalta melko suppeat. Näiden mukaan nuoren henkilön osalta tarkasteltaisiin, miten hän on ennättänyt kiinnittyä työelämäänsä, jolloin huomioon otettaisiin se, moneltako vuodelta hänelle on karttunut työeläkettä työnteon perusteella. Lisäksi perusteluissa viitataan siihen, että tulevan ajan ansioiden määrällä ei olisi ratkaisevaa merkitystä, kun henkilön ansiotyön päättymisestä on kulunut jo useampia vuosia. Työelämäänsä vakiintumisen arviointi saakin sisältönsä myös vakiintuneesta soveltamiskäytännöstä. Soveltamiskäytännössä työelämäänsä vakiintumisella on tarkoitettu sitä, että kuntoutuksen hakija on ansainnut työeläketurvaa kohtuullisen pitkään eikä hänen yhteytensä työelämäänsä ole katkennut.

Jos hakijan työskentelyn päättymisestä on jo kulunut noin 2—3 vuotta, soveltamiskäytännössä on yleensä katsottu yhteyden työelämäänsä katkenneen, jolloin työeläkekuntoutus ei ole tarkoituksenmukaista. Työelämäänsä vakiintumisen on yleensä katsottu katkenneen esimerkiksi silloin, kun kuntoutuksen hakija on ollut työttömänä yhtäjaksoisesti yli 2 vuoden ajan ennen kuntoutushakemuksen vireille tuloa, samoin kuin silloin, kun hakija on jo saanut enimmäismäärän ansiosidonnaista työttömyyspäivärahaa. Jos hakijan työskentely on tosiasiallisesti jo aiemmin päättynyt, esimerkiksi työsuhteen voimassa olon tai sen päättyessä mahdollisesti maksettujen ansioiden ei yleensä ole katsottu riittävän osoittamaan työelämäänsä vakiintuneisuuden säilymistä. Työelämäänsä vakiintumisen arviointi perustuu kuitenkin aina hakijan kokonaistilanteeseen ja edellyttää eri näkökohtien kokonaisharkintaa. Siten esimerkiksi niiden nuorten kohdalla, joiden työura on lyhyt, on soveltamiskäytännössä erityisesti korostettu olosuhteiden kokonaisharkinnan merkitystä. Myös 2—3 vuoden aika on viime kädessä luonteeltaan vain suositus, kun arvioidaan, onko kuntoutuksen hakijan työelämäyhteys katkennut.

Nykyisessä sääntelyssä lähtökohtana on sekä mahdollistaa kuntoutuksen hakijan työelämäänsä vakiintumisen tapauskohtainen harkinta, että edellyttää tällaista kokonaisharkintaa. Tämä tarkoittaa samalla, että hakijoiden työelämäänsä vakiintumista koskevat työeläkelaitoksien ratkaisut muodostuvat luonteeltaan tapauskohtaisiksi ja harkinnanvaraisiksi. Näin on viime kädessä siitä huolimatta, että työelämäänsä vakiintumisen yleinen merkityssisältö sekä työelämäänsä vakiintumista koskevan arvioinnin pääsäännöt ovat työeläkekuntoutuksen soveltamiskäytännössä vakiintuneet. Tulkinnan- ja harkinnanvaraa liittyy käytännössä erityisesti tilanteisiin, joissa kuntoutuksen hakijan työhistoria on lyhyt, hänen työansionsa jäävät vähäisiksi tai hän on ollut poissa työelämästä jo jonkin aikaa ennen kuntoutuksen hakemista. Näissä tilanteissa niin kuntoutuksen hakijan kuin kuntoutusta järjestävien tahojen voi olla vaikea ennakoita työeläkekuntoutusoikeutta koskevan ratkaisun sisältöä. Tämä vaikeuttaa erityisesti työeläkekuntoutuksen ja Kansaneläkelaitoksen kuntoutuksen välisen vastuunjaon hahmottamista.

Kuntoutuksen tarkoituksenmukaisuuden arviointi edellyttää muun muassa sen punnintaa, onko kyseeseen tulevista kuntoutustoimenpiteistä realistisesti odotettavissa sellaista tulosta, jota työeläkekuntoutuksen myöntäminen edellyttää. Kuntoutuksen tarkoituksenmukaisuutta koskevan harkinnan on tämän vuoksi jatkossakin perusteltua nojautua kunkin hakijan yksilölliseen kokonaistilanteeseen. Hakijan riittävän työelämäyhteyden toteaminen olisi kuitenkin huomattavasti nykyistä yksinkertaisempaa, kun se kuntoutuskomitean ehdottamalla tavalla irrotettaisiin kuntoutuksen tarkoituksenmukaisuutta koskevasta kokonaisarviointista ja liitettäisiin erillisiin

konkreettisesti todennettaviin ehtoihin. Hakijan työelämään kiinnittymistä koskevat ratkaisut muuttuisivat tällöin nykyistä helpommin ennakoitaviksi, myös niissä olosuhteissa, jotka tällä hetkellä näyttävät rajatapauksina.

2.4.2 Työeläkekuntoutuksen keskeytymisen vaikutuksesta kuntoutusetuuden maksamiseen

Työntekijällä on työntekijän eläkelain 28 §:n mukaan oikeus kuntoutusrahaan niiltä kalenterikuukausilta, joiden aikana hän on kokonaan tai osittain estynyt tekemästä ansiotyötä ammatillisen kuntoutuksen vuoksi. Lisäksi kuntoutusrahaa voidaan työntekijän eläkelain 31 §:n mukaisesti myöntää harkinnanvaraisena kuntoutusavustuksena kuntoutuksen odotus- ja väliajalta. Työkyvyttömyyseläkettä saavalla kuntoutujalla puolestaan on työntekijän eläkelain 30 §:n nojalla oikeus saada työkyvyttömyyseläkkeen lisäksi kuntoutuskorotusta, jota maksetaan ammatillisen kuntoutuksen kestoajalta. Kuntoutusrahaa ja kuntoutuskorotusta voidaan lain mukaan maksaa myös kuukautta lyhyemmältä ajalta.

Työntekijän eläkelain 34 §:ssä säädetään työkyvyttömyyseläkettä koskevien menettelysäännöksiä soveltamisesta kuntoutusetuuksiin. Tämän lainkohdan mukaan työntekijän eläkelain säännökset työkyvyttömyyseläkkeen maksamisesta koskevat kuntoutusrahan ja kuntoutuskorotuksen maksamista, ellei laissa erikseen muuta säädetä. Menettelyä koskeva sääntely rakentuu muissa työeläkelaeissa vastaavasti.

Työeläkelaeissa säädetään tällä hetkellä erikseen kuntoutusetuuksien lakkauttamisesta. Työntekijän eläkelain 32 §:n 1 momentin mukaan kuntoutusraha tai työkyvyttömyyseläkkeensaajalle maksettava kuntoutuskorotus voidaan lakkauttaa, jos sen saaja kieltäytyy ammatillisesta kuntoutuksesta tai keskeyttää tällaisen kuntoutuksen ilman pätevää syytä. Kuntoutusetuuksien keskeyttämisestä ei sen sijaan ole omia säännöksiä, vaan maksamisen keskeyttämiseen sovelletaan samoja säännöksiä kuin työkyvyttömyyseläkkeen maksamisen keskeyttämiseen. Työntekijän eläkelain 50 §:n mukaan työkyvyttömyyseläkkeen maksaminen voidaan keskeyttää muun muassa eläkkeensaajan kieltäytyessä eläkelaitoksen järjestämästä kuntoutuksesta tai koulutuksesta ilman pätevää syytä. Työntekijän eläkelain 113 §:n mukaan taas eläkettä maksetaan sen kalenterikuukauden loppuun, jonka aikana oikeus eläkkeen saamiseen on lakannut.

Kun työeläkekuntoutus keskeytyy, käsillä ei enää ole työntekijän eläkelaisissa säädettyjä perusteita kuntoutusetuuden maksamiselle. Voimassa olevaa sääntelyä on sovellettu siten, että kuntoutusetuuden maksaminen keskeytetään, jos etuudensaaja keskeyttää kuntoutuksen tai ei muutoin enää täytä etuuden maksamisen edellytyksiä. Etuuden maksaminen keskeytetään tällöin keskeyttämisperustetta seuraavan kuukauden alusta. Eläketurvakeskuksen laatimien soveltamisohjeiden mukaan kuntoutusrahan tai kuntoutuskorotuksen maksaminen voidaan keskeyttää määräajaksi tai toistaiseksi, ja etuuden maksamista jatkaa, kun etuuden maksamisen laissa tarkoitetut edellytykset jälleen täyttyvät. Soveltamisohjeiden mukaan näin voidaan toimia esimerkiksi silloin, kun kuntoutus keskeytyy kuntoutujan terveydentilan vuoksi yli kuukauden ajaksi tai kuntoutujan olosuhteissa on tapahtunut muu olennainen muutos.

Muutoksenhakuasteen käsiteltäväksi on toistuvasti tullut tapauksia, joissa eläkelaitos on lakkauttanut kuntoutusrahan tai kuntoutuskorotuksen työeläkekuntoutuksen keskeydyttyä kuntoutujasta riippumasta syystä. Työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunta on antamissaan päätöksissä (esimerkiksi TELK/1759/3001/2014 ja TELK/1489/2021) todennut, että kuntoutusetuuden lakkauttamiselle ei näissä tilanteissa ole ollut työntekijän eläkelain 32 §:n 1 momentin mukaista perustetta, koska kuntoutuja ei ollut kieltäytynyt ammatillisesta kuntoutuksesta tai keskeyttänyt tällaista kuntoutusta ilman pätevää syytä. Näitä tapauksia voitaneen osaltaan pitää osoituksena siitä, että voimassa oleva sääntely ei tarjoa riittävää ja selkeää oikeusperustaa työeläkekuntoutuksen etuuksien keskeyttämiselle.

Kuntoutusetuuden keskeyttämistä on pidettävä asiallisesti ottaen perusteltuna tilanteessa, joissa kuntoutusetuuden maksamisen lakisääteiset edellytykset ovat joksikin aikaa lakanneet, mutta voivat myöhemmin palautua. Tämä on ollut myös työeläkekuntoutuksen soveltamiskäytännön lähtökohtana. Työeläkelakien mukaisten kuntoutusetuuksien keskeyttämisestä tulisi kuitenkin säätää nykyistä tarkemmin.

2.4.3 Työeläkelaitoksen takautuvasti maksaman kuntoutusetuuden periminen sairausvakuutusrahastolle

Työntekijän eläkelain 118 §:n 3 momentin mukaan työeläkelaitoksen takautuvasti myöntämä kuntoutusraha tai kuntoutuskorotus maksetaan sairausvakuutusrahastolle — joka on yksi Kansaneläkelaitoksen rahastoista — siltä osin kuin ne vastaavat määrältään Kansaneläkelaitoksen samalta ajalta maksamaa sairauspäivärahaa, osasairauspäivärahaa tai tartuntatautipäivärahaa. Myös muihin työeläkelakeihin sisältyy vastaava säännös tai viittaus työntekijän eläkelain 118 §:n soveltamiseen.

Työntekijän eläkelain 118 §:ssä säädetään myös eräistä muista tilanteista, joissa työeläkelaitos maksaa takautuvasti myöntämänsä etuuden sairausvakuutusrahastolle regressinä. Työ- ja kansaneläkejärjestelmästä maksettavien kuntoutusetuuksien keskinäisestä regressoinnista ei sen sijaan ole säännöksiä. Kuntoutusrahaetuuksien päällekkäisen myöntämisen vuoksi syntynyt etuuden liikamaksu peritään tällä hetkellä takaisin etuudensaajalta. Vuonna 2021 Kansaneläkelaitos antoi 180 päätöstä, joissa kuntoutusraha tarkistettiin työeläkelaitoksen myöntämän kuntoutusrahan vuoksi. Tarkistus päätökset synnyttävät liikamaksua, mistä voidaan päätellä, että osa näistä tilanteista on johtanut etuudensaajaan kohdistuvaan takaisinperintään. Tilanteita, joissa työeläkelaitoksen maksamasta kuntoutusrahasta syntyy liikamaksua Kansaneläkelaitoksen myöntämän takautuvan kuntoutusetuuden vuoksi, on tätä vähemmän, arviolta enintään noin 30 tapausta vuodessa kaikissa työeläkelaitoksissa yhteensä. Vaikka näitä perintätilanteita syntyy vain ajoittain, toimeenpanoa ja etuudensaajan asemaa helpottaisi, jos etuudensaajaan kohdistuva takaisinperintä voitaisiin välttää korvaamalla se työeläkelaitoksien ja Kansaneläkelaitoksen välisellä kuntoutusetuuksien regressiperinnällä.

2.4.4 Kuntoutuskustannuksien korvaamista koskevien säännöksien sanamuoto

Työntekijän eläkelain 26 §:n 1 momentin mukaan työntekijälle voidaan korvata ammatillisesta kuntoutuksesta aiheutuvat välttämättömät ja tarpeelliset kustannukset. Myös muiden työeläkelakien vastaavat säännökset on kirjoitettu samoin.

Vakuutus oikeus on antamassaan päätöksessä (VakO 27.5.2009/4167:2008) katsonut, ettei lainkohdan sanamuodon tarkoituksena ole antaa eläkelaitokselle harkintavaltaa tarkoitettujen kustannuksien korvaamisessa, jos kyseessä ovat ammatillisen kuntoutuksen välttämättömät ja tarpeelliset kustannukset. Säännöksen sanamuoto olisikin perusteltua muuttaa vakiintunutta oikeuskäytäntöä vastaavaksi luopumalla käytetystä ehdollisesta ilmaisusta ”voidaan korvata”.

3 Tavoitteet

Sairausvakuutuslain osasairauspäivärahaa koskevien ehdotusten tavoitteena on kehittää osasairauspäivärahan käyttäm mahdollisuuksia tietyissä tilanteissa. Muutoksilla pyritään nykyistä paremmin toteuttamaan osasairauspäivärahalle asetettua yleistä tavoitetta eli henkilön työelämässä pysymistä ja paluuta koko-aikaiseen työhön. Tavoitteena on vähentää koko-aikaista työstä poissaoloa niissä tilanteissa, kun osa-aikatyö on henkilön terveydentilan ja toipumisen kannalta mahdollinen.

Kuntoutuslain kuntoutusrahaetuutta koskevien muutosten tavoitteena on asiakkaiden yhdenvertaisuuden lisääminen ja etuusoikeuden erilaisten tilanteiden selkiyttäminen. Tavoitteena olisi myös lisätä asiakkaan sitoutumista kuntoutukseen turvaamalla asiakkaan toimeentulo kuntoutusrahaetuudella koko kuntoutuksen ajaksi ja vähentää tilanteita, joissa vakuutetun on toimeentulon turvaamisen takia täytynyt siirtyä eri etuuksien, esimerkiksi työttömyysturvaetuuden ja kuntoutusrahaetuuden välillä toimeentulonsa turvaamiseksi kuntoutuksen aikana.

Esityksen tavoitteena on myös selkeyttää ammatillisen kuntoutuksen järjestämisen vastuunjakoa. Jos henkilö kuuluu työeläkekuntoutuksen piiriin, työeläkelaitos ensisijaisesti vastaa henkilön ammatillisen kuntoutuksen toimenpiteistä. Selkeä säännös myös yhdenmukaistaisi toimeenpanoa ja parantaisi hakijoiden yhdenvertaista kohtelua ja todennäköisesti vähentäisi muutoksenhakutapauksia.

Työeläkekuntoutuksen kriteereihin ehdotettavien muutoksien tavoitteena on yksinkertaistaa ja selkiyttää työeläkekuntoutuksen toimeenpanoa. Lisäksi tavoitteena on parantaa ratkaisujen ennakoitavuutta, ratkaisukäytännön yhdenmukaisuutta sekä hakijoiden yhdenvertaisuutta erityisesti niissä tilanteissa, jotka kuntoutuksen hakijan työelämään vakiintumista koskevan edellytyksen kannalta nykyisin näyttäytyvät rajatapauksina. Uudistetussa muodossaan säännös tarjoaisi myös aiempaa selkeämmän perustan työeläkelaitoksien ja Kansaneläkelaitoksen lakisääteisen vastuunjaon toteuttamiselle ammatillisessa kuntoutuksessa.

Myös muut työeläkekuntoutuksen osalta ehdotettavat muutokset selkiyttäisivät ja sujuvoittaisivat toimeenpanoa. Työeläkelakien mukaisen kuntoutusetuuden keskeyttämisestä säädetäisiin menettelyn selkeyttämiseksi tilanteissa, joissa kuntoutus keskeytyy, mutta kuntoutusetuuden lakkauttamisen edellytykset eivät täyty. Työeläkelaitoksien ja Kansaneläkelaitoksen välille kuntoutusetuuksiin ehdotettavan regressimenettelyn tavoitteena puolestaan on sujuvoittaa eräiden kuntoutusetuuden takautuvan myöntämisen tilanteiden käsittelyä mahdollistamalla laitoksien välinen perintä etuudensaajaan kohdistuvan takaisinperinnän sijasta.

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

4.1 Keskeiset ehdotukset

Osasairauspäivärahan edellytyksenä olevaa kokoaikatyön määrittelyä ehdotetaan muutettavaksi siten, että kokoaikatyöllä tarkoitetaan pääsääntöisesti työtä, jossa säännöllinen työaika on vähintään 30 tuntia viikossa. Lisäksi ehdotetaan, että osa-aikaisen työn aloittaminen jo sairauspäivärahan omavastuujalla ei estäisi omavastuujan kulumista ja osasairauspäivärahan saamista. Osasairauspäivärahan enimmäisaikaa ehdotetaan pidennettäväksi 150 arkipäivään.

Kansaneläkelaitoksen ammatillisen kuntoutuksen sisältöä koskevaa säännöstä ehdotetaan muutettavaksi siten, että Kansaneläkelaitoksella ei olisi velvollisuutta järjestää ammatillista kuntoutusta, jos asiakkaalla on työeläkelaitoksen voimassa oleva ennakkopäätös oikeudesta työeläkekuntoutukseen.

Kansaneläkelaitoksen maksaman kuntoutusrahan edellytyksiä ehdotetaan muutettavaksi siten, että kuntoutusrahan maksaminen ei enää jatkossa edellyttäisi työelämän ulkopuolella olevan henkilön 6 §:ssä tarkoitetun ammatillisen kuntoutuksen ajalta sitä, että henkilö on kuntoutuspäivänä kokonaan estynyt tekemästä työtään.

Lisäksi ehdotetaan, että oikeus odotus- ja väliajan kuntoutusrahaan tulisi ammatillisen kuntoutuksen odotus- ja väliajalta, jos kuntoutuja ei saa tuolta ajalta toimeentuloa työstä.

Työeläkekuntoutuksen lakisääteisiä edellytyksiä ehdotetaan muutettaviksi kuntoutuskomitean ehdotuksen mukaisesti. Työeläkekuntoutuksen edellytyksenä olisi, että kuntoutuksen hakijalla on työeläkelakien mukaan vakuutettuja työansioita viimeisten 36 kuukauden aikana ennen kuntoutushakemuksen vireille tuloa. Vaihtoehtoisesti edellytyksen täyttäisi se, että hakija on kyseisenä aikana hoitanut lastaan. Tämä edellytys korvaisi voimassa olevan lainsäädännön mukaisen työelämään vakiintumisen harkinnan.

Lisäksi ehdotetaan, että työeläkelakeihin sekä Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista annettuun lakiin lisättäisiin säännökset kuntoutusetuuksien regressiperinnästä, ja työeläkelakeihin lisättäisiin säännökset kuntoutusetuuksien keskeyttämisestä.

Sairausvakuutuslain vanhempainpäivärahasäännökseen ehdotetaan tehtäväksi hyvinvointialueiden perustamisesta aiheutuva muutos. Ehdotuksen mukaan vanhempainpäivärahan maksamisen estävänä ansiotyönä ei pidettäisi hyvinvointialueen luottamustehtävän hoitamista. Säännös olisi sisällöltään vastaava kuin voimassa oleva kunnallisia luottamustoimia koskeva säännös.

4.2 Pääasialliset vaikutukset

4.2.1 Taloudelliset vaikutukset

Sairauspäivärahat ja kuntoutusrahat maksetaan sairausvakuutusrahaston työtulovakuutuksesta, joka rahoitetaan valtion osuudella sekä palkansaajan ja työnantajan vakuutusmaksuilla.

Osasairauspäivärahaan ehdotettujen muutosten kustannusvaikutusten arvioinnin kannalta merkittävää on, missä määrin muutokset lisäävät osasairauspäivärahan käyttöä ja korvaisiko osasairauspäivärahan käyttö täyden sairauspäivärahan tai mahdollisesti muiden etuuksien käyttöä. Kustannusvaikutuksia on lähinnä ehdotuksilla kokoaikatyön määritelmän muuttamiseksi sekä enimmäisajan pidentämiseksi. Sen sijaan osa-aikatyön aloittamista sairauspäivärahan omavastuujalla koskevan ehdotuksen vaikutukset etuuskustannuksiin ovat vähäiset. Muiden etuuksien kuin osasairauspäivärahan ja täyden sairauspäivärahan, eli lähinnä kuntoutusrahan, kuntoutustuen ja työkyvyttömyyseläkkeen, kustannuksiin osasairauspäivärahan käytön kasvulla arvioidaan olevan vähäinen kustannuksia laskeva vaikutus.

Osasairauspäivärahan edellytyksenä olevan kokoaikatyön määritelmän muutos toisi osasairauspäiväraha-oikeuden piiriin nykyistä enemmän vakuutettuja. Toisaalta voidaan olettaa, että suurella osalla uusista saajista osasairauspäiväraha korvaisi täyttä sairauspäivärahaa eli täyden sairauspäivärahan etuuskulut vähenisivät. Uusia osasairauspäivärahan saajia tulisi arvion mukaan noin 2 200 ja uusia osasairauspäivärahapäiviä arvioidaan maksettavan 140 000, joista 66 % arvioidaan korvaavan täyttä sairauspäivärahaa. Tällöin ehdotus alentaisi sairauspäivärahamenoja 1,6 milj. euroa, josta valtion osuus olisi vähäinen.

Osasairauspäivärahan enimmäisajan pidennys lisää osasairauspäivärahapäivien määrää. Muutos koskisi arviolta noin 6 600 osasairauspäivärahan saajaa. Toisaalta ainakin osin osasairauspäivärahapäivät korvaisivat täyttä sairauspäivärahaa. Ehdotuksen arvioidaan lisäävän osasairausrahapäiviä noin 105 000, joista noin 40 %:n arvioidaan vähentävän täyttä sairauspäivärahaa. Tällöin ehdotus lisäisi sairauspäivärahamenoja arviolta 0,7 milj. euroa, josta valtion osuus vähäinen.

Esitys lisää odotus- ja väliajoilta maksettavien kuntoutusrahojen saajia noin 1 700 henkilöllä ja kustannuksia vuositasolla noin 3 milj. euroa, josta valtion rahoitusosuus on noin 2 milj. euroa. Työttömyysturvaan ja perustoimeentulotukeen arvioidaan syntyvän vähäisiä säästöjä, yhteensä

noin 0,5 milj. euroa. Työttömyysturvaa saavien arvioidaan vähenevän noin 400 henkilöllä ja perustoimeentulotukea 300 henkilöllä.

Perustoimeentulotuen lisääminen niiden kuntoutusrahaa edeltävien etuuksien joukkoon, jotka oikeuttavat kuntoutusrahan maksamiseen ilman omavastuuaikaa, kasvattaisi kustannuksia noin 1 milj. euroa, josta valtion rahoitusosuus on 0,7 milj. euroa. Arvioidaan, että 7 500 henkilöllä olisi ollut noin 27 000 omavastuupäivää, joilta jatkossa maksettaisiin kuntoutusrahaa.

Työstä estymistä koskevan muutoksen arvioidaan lisäävän kuntoutusrahan saajia noin 800 henkilöllä ja kustannuksia vuositasona noin 1 milj. euroa, josta valtion osuuden arvioidaan olevan vähäinen.

Työterveyshuoltolain mukaisen työkokeilun ajalta maksettavan kuntoutusrahan maksamisedellytysten täsmennystä koskevan ehdotuksen arvioidaan vähentävän kuntoutusrahan saajia noin 100 henkilöllä ja säästävän kustannuksia vuositasona enintään noin 100 000 euroa vuodessa.

Työeläkekuntoutuksen osalta ehdotettavien muutoksien tavoitteena on selkeyttää ja yhtenäistää työeläkekuntoutuksen toimeenpanoa. Ehdotettavilla muutoksilla ei arvioida olevan olennaisia taloudellisia vaikutuksia ottaen huomioon muun muassa se, että työeläkekuntoutukseen oikeutettujen henkilöiden määrä ei olennaisesti muuttuisi.

Yhteensä esitys lisää sairausvakuutuksen kuluja vuositasona noin 4,0 milj. euroa, josta valtion osuus on noin 2,7 milj. euroa. Työttömyysturvan ja perustoimeentulotuen 0,5 milj. euron säästöistä noin 0,3 milj. euroa arvioidaan syntyvän valtion osuuksiin.

4.2.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Ehdotettujen osasairauspäivärahaa koskevien muutosten voimaansaattaminen lisää alkuvaiheessa työtä Kansaneläkelaitoksessa. Muutosten toimeenpano edellyttää päivityksiä osasairauspäivärahan päätösten sisältöön, asiakaskirjeisiin ja lomakkeisiin sekä muutoksia osasairauspäivärahan käsittelyjärjestelmään. Järjestelmämuutokset vaativat tarkkaa testausta, mutta ovat kokonaisuutena kohtuullisia. Esityksen toimeenpano edellyttää myös Kansaneläkelaitoksen henkilöstön kouluttamista ja ohjeistusten päivittämistä sekä asiakkaiden ja yhteistyötahojen, mm. työterveyshuoltojen ja työnantajien, tiedottamista etuuden muutoksista sekä Kansaneläkelaitoksen verkkosivujen päivittämistä.

Ehdotetut muutokset osasairauspäivärahan kokoaikatyön määritelmään ja mahdollisuus työskennellä osa-aikaisesti omavastuujalla sen vaikuttamatta omavastuujajan kulumiseen selkeyttävät etuuden toimeenpanoa ja lisäävät asiakkaiden ymmärrystä osasairauspäivärahan myöntämisen edellytyksistä. Ehdotettujen muutosten ei arvioida pitkällä aikavälillä vaikuttavan olennaisesti Kansaneläkelaitoksen työmäärään.

Ehdotettujen Kansaneläkelaitoksen kuntoutusrahaa ja ammatillista kuntoutusta koskevien muutosten voimaansaattaminen lisää hetkellisesti työtä Kansaneläkelaitoksessa. Muutosten toimeenpano edellyttää päivityksiä päätösten sisältöön, asiakaskirjeisiin ja lomakkeisiin sekä vähäisiä muutoksia kuntoutusrahan käsittelyjärjestelmään. Esityksen toimeenpano edellyttää myös Kansaneläkelaitoksen henkilöstön kouluttamista ja ohjeistusten päivittämistä sekä asiakkaiden ja yhteistyötahojen tiedottamista etuuden muutoksista.

Kuntoutusrahaa koskevien muutosten tavoitteena on muun muassa selkeyttää etuusoikeuden alkamista ja työskentelyn vaikutusta ammatillisen kuntoutuksen ajalta maksettavaan kuntoutus-

rahaan, mikä selkeyttää tältä osin etuuden toimeenpanoa ja yhdenmukaistaa soveltamiskäytäntöä. Ammatillista kuntoutusta koskevan lainmuutoksen tavoitteena on selkeyttää ammatillisen kuntoutuksen vastuunjakoa, joka samalla selkeyttäisi osaltaan etuuden toimeenpanoa ja yhdenmukaistaisi soveltamiskäytäntöä. Ehdotettujen muutosten ei arvioida kuitenkaan pitkällä aikavälillä vaikuttavan olennaisesti Kansaneläkelaitoksen työmäärään.

Työeläkekuntoutuksen osalta ehdotettavat muutokset yksinkertaistavat ja selkeyttävät toimeenpanoa työeläkelaitoksissa. Työeläkekuntoutuksen edellytyksien soveltaminen helpottuu merkittävästi siltä osin, että kuntoutuksen hakijan riittävä yhteys työelämään voitaisiin jatkossa todeta luonteeltaan konkreettisten ehtojen täyttymisen perusteella, nykyisen työelämään vakiintumista koskevan kokonaisarvioinnin sijasta. Tämä vahvistaa osaltaan myös ratkaisukäytännön yhdenmukaisuutta. Kuntoutusetuksien keskeyttämistä koskevat säännökset puolestaan selkeyttävät toimeenpanoa esimerkiksi niissä tilanteissa, joissa kuntoutus keskeytyy etuudensaajasta riippumattomasta syystä. Uudet regressisäännökset vähentävät etuudensaajaan kohdistuvan takaisinperinnän tarvetta tilanteissa, joissa työeläkelaitos tai Kansaneläkelaitos myöntää kuntoutusrahaetuuden takautuvasti ajalle, jolta kuntoutuja on jo saanut toisen laitoksen maksamaa etuutta, mikä sujuvoittaa näiden tilanteiden käsittelyä. Uudistetut säännökset tarjoavat myös nykyistä selkeämmän perustan työeläkelaitoksien ja Kansaneläkelaitoksen lakisääteisen vastuunjaon toteuttamiselle ammatillisessa kuntoutuksessa. Muutoksien voimaan tulon yhteydessä työeläkejärjestelmälle aiheutuu jonkin verran kertaluonteisia menoja muutoksien aiheuttamista tietojärjestelmäkustannuksista. Eläketurvakeskus on arvioinut, että työeläkejärjestelmän yhteisiin tietojärjestelmiin tehtävistä muutoksista aiheutuu noin 20 000 euron kustannukset. Lisäksi muutoksien toimeenpano edellyttää työeläkealalla koulutusta, ohjeistusta ja mahdollisesti muutoksia työeläkelaitoksien omiin tietojärjestelmiin.

4.2.3 Yhteiskunnalliset vaikutukset

4.2.3.1 Vaikutukset kansalaisiin

Osasairauspäivärahaa koskevilla ehdotuksilla pyritään tukemaan henkilön työelämässä pysymistä ja työelämään palaamista. Osa-aikainen työskentely kokoaikaisen työstä poissaolon sijasta voi paitsi edesauttaa henkilön palaamista kokoaikaiseen työhön myös parantaa elämänlaatua ja toimeentuloa. Muutokset eivät heikennä kenenkään tilannetta nykyiseen verrattuna. Ollessaan työkyvytön työntekijällä on jatkossakin oikeus olla työstään kokoaikaisesti sairauslomalla.

Mahdollisuus aloittaa osa-aikatyö heti työkyvyttömyyden toteamisen jälkeen on mahdollista vain silloin, kun se tapahtuu työntekijän terveyden ja toipumisen vaarantumatta ja jos työntekijä ja työnantaja näin sopivat. Jos osa-aikatyön aloittaminen ei ole mahdollista tai siitä ei sovita, on työntekijällä jatkossakin oikeus olla pois työstään sairauden vuoksi ja saada sairausajan palkkaa sekä sairauspäivärahaa omavastuuajan jälkeen. Osa-aikatyön aloittaminen omavastuuajalla voisi mahdollisesti tulla kyseeseen etenkin sellaisissa tilanteissa, joissa henkilön työkyky on ollut pitemmän aikaa alentunut ja hänellä on ollut lyhyitä sairauspoissaolojaksoja.

Omavastuuajalla työskennellessään työntekijällä olisi oikeus täyteen palkkaansa eli osa-aikatyöhön siirtyminen ei aiheuta tulojen menetystä omavastuuajalla. Jos työntekijään sovelletaan työehtosopimusta ja työehtosopimuksessa on sairausajan palkkaa koskevia määräyksiä, työntekijälle maksetaan työehtosopimuksen mukainen sairausajan palkkaa vastaava palkka osasairausloman ajalta. Tämä kattaa koko sen jakson, johon työehtosopimuksen sairausajan palkanmaksuvelvollisuus kohdistuu. Jos työntekijään ei sovelleta työehtosopimusta, kokoaikaisen sai-

rausloma-ajan palkka samoin kuin osasairausloman ajan palkka maksetaan työ sopimuslain mukaisesti yhdeksältä päivältä eli vastaavalta ajalta kuin on osasairauspäivärahaan liittyvä omavastuu aika.

Osasairauspäivärahan edellytyksenä olevan kokoaikatyön määritelmän muutos mahdollistaa osasairauspäivärahan saamisen niille työntekijöille, joiden sovittu työaika ei vastaa alan työehtosopimusten mukaista kokoaikaisen työntekijän säännöllistä työaika taikka työaikalaissa tarkoitettua säännöllistä työaika. Muutos parantaa siten heidän pysymistään työelämässä ja paluuta kokoaikaiseen työhön sairauspoissaolon jälkeen.

Osasairauspäivärahan enimmäisajan pidennys parantaa niiden henkilöiden tilannetta, joilla nykyinen enimmäisaika ei riitä työkyvyn palautumiseen. Muutoksen johdosta henkilö voi jatkaa osa-aikaisessa työssä osasairauspäivärahaa saaden, millä voi olla myönteinen vaikutus täyden työkyvyn palautumiseen ja kokoaikaiseen työhön palaamiseen. Myös henkilön toimeentulon kannalta palkan ja osasairauspäivärahan saaminen on parempi vaihtoehto kuin täydellä sairauspäivärahalla tai muulla työkyvyttömyysetuudella oleminen. Toisaalta niissä tilanteissa, kun henkilö nykyisin jää osasairauspäivärahan enimmäisajan täytyttyä osatyökyvyttömyyseläkkeelle tai osakuntoutustuelle, osasairauspäivärahakauden pidennys käytännössä vain siirtänee eläkkeelle jäämistä.

Ammatillisen kuntoutuksen järjestämisvastuun osalta ehdotettu täsmennys työeläkekuntoutuksen voimassaolevasta enakkopäätöksestä selkiyttäisi tilannetta vakuutettujen kannalta ja nopeuttaisi kuntoutusvastuun selvittämistä.

Kuntoutusrahaetuuden ehdotetut muutokset selkeyttävät ja täsmentävät etuuden myöntämisedellytyksiä ja siten päätösten ennakoitavuus lisääntyy. Vakuutettujen kannalta muutokset vaikuttavat toimeentuloa turvaavasti ja kuntoutuksen aikaisten eri tilanteiden välillä siirtymistä selkeyttävästi.

Työeläkekuntoutuksen edellytyksiä koskevista säännöksistä poistettaisiin työelämään vakiintumisen käsite, joka korvattaisiin tätä mahdollisimman lähelle vastaavalla, helpommin sovellettavalla kriteerillä. Kun kokonaisvaltaista harkintaa vaativa edellytys korvataan tällä tavoin, ei täyteen vastaavuuteen ole mahdollista päästä. Muutoksen arvioidaan tarkoittavan, että noin 1—2 prosentilla työ kuntoutuksen hakijoista saatetaan uudistuksen jälkeen ratkaista kysymys riittävän työelämäyhteyden käsillä olosta eri tavoin kuin nykyisin. Arvio perustuu Eläketurvakeskuksen rekisteritietoihin. Näiden perusteella voidaan arvioida sellaisten henkilöiden asemaa, jotka aiemmin ovat saaneet kuntoutuksesta päätöksen. Vuonna 2020 myönteisen ratkaisun (ennakkopäätöksen) työeläkekuntoutuksesta sai 12 404 hakijaa. Heistä 231 henkilöä eli noin 1,86 prosenttia ei olisi kuntoutusta hakiessaan täyttänyt ehdotettavaa korvaavaa edellytystä. Toisaalta on mahdollista, että jotkut henkilöt täyttäisivät uuden edellytyksen, vaikka työelämään vakiintumisen ei olisi aiemmin katsottu täytyneen. Koska uutta ehtoa tarkasteltaisiin 36 kuukauden ajalta, kun taas työelämään vakiintumisen katsotaan nykyisen soveltamiskäytännön mukaan yleensä katkeavan 2-3 vuoden työstä poissaolon jälkeen, työeläkekuntoutukseen oikeutettujen henkilöiden joukko saattaisi pikemminkin hiukan kasvaa kuin vähentyä.

Sekä nykyinen työelämään vakiintumisen harkintakriteeri että ehdotettava 36 kuukaudelta arvioitava kriteeri rakentuvat siten, että henkilön edellytykset täyttää kriteeri voivat ajan kuluessa muuttua. Kuntoutusta ei toisaalta myöskään pääsääntöisesti haeta lyhyin väliajoin toistuvasti. Rekisteritietoihin perustuvassa vertailussa todetut tilanteet, joissa aiemmin myönteisen kuntoutuspäätöksen saanut henkilö ei olisi täyttänyt muuttunutta edellytystä, eivät siten yleensä merkitse henkilökohtaisia, hakijalle realisoituvia menetyksiä. Oikeus työeläkekuntoutukseen säi-

lyykin kansalaisen näkökulmasta olennaisesti ennallaan. Ratkaisujen ennakoitavuus ja hakijoiden yhdenvertaisuus kuitenkin paranevat ja kuntoutuksen eri toimijoiden työnjako vahvistuu, mikä on myös kansalaisen etu. Mahdollisuus regressiperintään vähentää tarvetta periä kuntoutusetuuksia takaisin kuntoutusasiakkailta. Ehdotettavat työeläkekuntoutuksen keskeyttämistä koskevat säännökset vastaisivat olennaisilta osin nykyistä soveltamiskäytäntöä. Asiakkaan asema ei siten tosiasiallisesti niiden seurauksena muuttuisi, mutta oikeustilan selkeytyessä voitaisiin välttää virheelliset päätökset etuuden lakkauttamisesta.

4.2.3.2 Vaikutukset yhdenvertaisuuteen ja sukupuolten tasa-arvoon

Osasairauspäivärahaa koskevat säännökset ovat samat kaikille vakuutetuille sukupuolesta riippumatta. Osasairauspäivärahan saajista valtaosa on kuitenkin naisia. Vuonna 2021 saajista 74 % oli naisia ja 26 % miehiä. Myös pitkiä osasairauspäivärahakausia käyttäneistä suurin osa on naisia.⁸ Näin ollen voidaan olettaa, että ehdotetut osasairauspäivärahan muutokset kohdistuvat pääosin naisiin.

Kuntoutusrahaa koskevat säännökset ovat niin ikään samat kaikille vakuutetuille sukupuolesta riippumatta. Kuntoutusrahan ja nuoren kuntoutusrahan saajista vuonna 2021 59 % oli naisia ja 41 % oli miehiä. Kuntoutusrahan saajien sukupuolijakauma on siten hieman tasaisempi kuin osasairauspäivärahan. Kuntoutusrahaa koskevilla ehdotuksilla ei siten oletettavasti ole vaikutuksia sukupuolten väliseen tasa-arvoon.

Kuntoutusrahaa koskevilla ehdotuksilla pyritään lisäämään vakuutettujen keskinäistä yhdenvertaisuutta ja etuuspäätösten ennakoitavuutta selkiyttämällä kuntoutusrahan maksamisen edellytyksiä ja määräytymisperusteita.

Työeläkekuntoutuksen edellytysten täyttymistä koskevassa säännöksessä otettaisiin huomioon lastenhoidon etuuksiin oikeuttavan lapsen hoito, mikä olisi vaihtoehtoinen tapa täyttää työeläkevakuutettuja ansioita koskeva edellytys. Ottaen huomioon, että pientä lasta edelleen useimmiten hoitaa lapsen äiti, ehdon tällainen muotoilu turvaa osaltaan sukupuolten tasa-arvoa.

Se, että työeläkekuntoutuksen hakijan riittävää työelämäyhteyttä jatkossa arvioitaisiin nykyistä yhdenmukaisemmin perusteiden, on lähtökohtaisesti omiaan lisäämään kuntoutuksen hakijoiden yhdenvertaisuutta, vaikka ei olekaan syytä olettaa, että hakijan työelämäyhteyden nykyiseen kokonaisarviointiin liittyisi esimerkiksi eri sukupuolia tai väestöryhmiä erottavia piirteitä.

Vanhempainpäivärahaa koskevan ehdotuksen voidaan arvioida ainakin ensivaiheessa parantavan etenkin naisten asemaa, sillä pääosin naiset käyttävät vanhempainvapaita ja -päivärahoja. 1.8.2022 voimaan tulleen perhevapaauudistuksen keskeisenä tavoitteena on edistää sukupuolten tasa-arvoa ja lisätä etenkin miesten perhevapaiden pitämistä. Näin ollen luottamustoimia koskeva säännös voi ajan mittaan koskettaa yhtäläillä miehiä. Säännöksellä edistetään vanhempainpäivärahaa saavien oikeutta paitsi kuntalain myös hyvinvointialueesta annetun lain mukaiseen osallistumiseen ja vaikuttamiseen.

⁸ Vuonna 2017 osasairauspäivärahan enimmäisajan käyttäneistä yli 78 % oli naisia ja vajaa 22 % miehiä. Blomgren Jenni, Laaksonen Mikko & Perhoniemi Riku (2022): [Työssä jatkaminen ja sosiaaliturva-etuudet osasairauspäivärahan enimmäisajan jälkeen. Työpoliittinen aikakauskirja 2022; 65\(2\).](#)

4.2.3.3 Vaikutukset työllisyyteen

Osasairauspäivärahan muutosten työllisyysvaikutusten arvioinnin kannalta olennaista on, missä määrin muutokset lisäävät osasairauspäivärahan käyttöä ja korvaisiko osasairauspäivärahan käyttö täyttä sairauspoissaoloa, täyttä työssäoloa vai mahdollisesti muiden etuuksien käyttöä. Työllisyysvaikutuksia arvioidaan sairauspoissaolon (työkyvyttömyyden) ajalta. Haasteena on, että tutkimustietoa aiheesta ei ole. Voidaan kuitenkin olettaa, että osasairauspäiväraha korvaisi pikemminkin täyttä sairauspoissaoloa kuin täyttä työssäoloa — mm. sen takia, että osasairauspäivärahan saaminen edellyttää aina työkyvyttömyyttä. Osasairauspäivärahää voidaan harkita, jos henkilö pystyy terveystään ja toipumistaan vaarantamatta hoitamaan osan työtehtävistään ja jos työnantaja ja työntekijä sopivat osa-aikatyöstä. Toisaalta työllisyysvaikutuksia voidaan arvioida myös etuuden päättymisen jälkeiseltä ajalta pitemmällä aikavälillä. Tutkimusten mukaan osasairauspoissaolo verrattuna täyteen sairauspoissaoloon voi lisätä työhön osallistumista pitemmällä aikavälillä.⁹

Yhteenvetona voidaan todeta, että ehdotetuilla osasairauspäivärahää koskevilla muutoksilla arvioidaan olevan vähäinen, positiivinen työllisyysvaikutus. Osasairauspäivärahan edellytyksenä olevan kokoaikatyön määritelmän muuttaminen ehdotetulla tavalla kasvattaisi työllisyyttä sairauspoissaolon aikaisen osa-aikatyön lisääntymisen kautta yhteensä noin 65 henkilötyövuodella. Lisäksi ehdotus kasvattaisi työllisyyttä keskimäärin noin 110 henkilötyövuodella osasairauspäivärahakauden päättymistä seuraavana vuonna niiden osalta, joilla etuus korvaa täyttä sairauspoissaoloa. Sairauspäivärahan omavastuujalla työskentelyä koskeva muutos lisäisi arvion mukaan työntekoa omavastuujalla noin 35 henkilötyövuodella. Lisäksi ehdotus kasvattaisi työhön osallistumista keskimäärin noin 30 henkilötyövuodella osasairauspäivärahakauden päättymistä seuraavana vuonna. Osasairauspäivärahan enimmäisajan pidentäminen lisäisi työllisyyttä osa-aikaisen sairauspoissaolon ajalta 60 henkilötyövuodella. Lisäksi muutos kasvattaisi työllisyyttä keskimäärin noin 60 henkilötyövuodella osasairauspäivärahakauden päättymistä seuraavana vuonna.

Kuntoutusrahaa koskevilla ehdotuksilla ei arvioida olevan merkittäviä vaikutuksia työllisyyteen. Kuntoutuksen aikaisen toimeentulon turvaamista koskevilla ehdotuksilla voidaan kuitenkin vaikuttaa asiakkaiden sitoutumiseen kuntoutustoimenpiteeseen, ja sitä kautta tukea asiakkaan työ-, toiminta- ja opiskelukyvyn parantumista kuntoutuksen keinoin.

Työeläkekuntoutuksen edellytysten selkeyttämisen ja yksinkertaistamisen tarkoituksena on helpottaa kuntoutuksen toimeenpanoa. Kuntoutuksen toimeenpanon tehostumisella saattaa olla myönteisiä vaikutuksia esimerkiksi kuntoutukseen ohjautumiseen, jolloin kuntoutus voisi osaltaan tukea sen saajan työuran jatkumista tai työelämään palaamista. Tarkempia vaikutuksia työllisyyteen ei kuitenkaan tässä vaiheessa ole mahdollista ennakoida.

⁹ Kausto J, Viikari-Juntura E, Virta LJ, et al. (2014). [Effectiveness of new legislation on partial sickness benefit on work participation: a quasi-experiment in Finland](#). Tutkimuksen mukaan osasairauspäiväraha lisäsi työhön osallistumista 5-10 prosenttiyksikköä verrattuna täyteen sairauspäivärahaan vuosi sairauspäivärahakauden päättymisen jälkeen.

5 Muut toteuttamisvaihtoehdot

5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset

Osasairauspäivärahan muutosten taustalla on ollut tavoite yleisesti kehittää osasairauspäiväraha-järjestelmää. Kehittämistarpeita ja -mahdollisuuksia on selvitetty työryhmässä työmarkkina-osapuolten ja Kansaneläkelaitoksen kanssa. Osaa esillä olleista kehittämis ehdotuksista ei pidetty tarkoituksenmukaisina tai mahdollisina toteuttaa tässä vaiheessa. Esimerkiksi kysymys työkyvyttömyydestä ja sen määritelmästä on osa laajempaa kokonaisuutta ja tulee pohdittavaksi sosiaaliturvauudistuksen yhteydessä. Pohdinnassa olleet kehittämis ehdotukset eivät varsinaisesti olleet keskenään vaihtoehtoisia toteuttamistapoja osasairauspäivärahan kehittämiseksi, vaan olisivat periaatteessa olleet mahdollisia toteuttaa toisistaan riippumatta, jos ehdotuksia olisi pidetty tarkoituksenmukaisina. Tästä syystä osasairauspäivärahan ehdotettujen muutosten vaihtoehtoja ja niiden vaikutuksia ei ole tarkemmin selvitetty.

Esitykseen päätyneet osasairauspäivärahaa koskevat ehdotukset olisi yksityiskohdiltaan mahdollista toteuttaa eri tavoin. Esimerkiksi kokoaikatyöksi katsottavan työn tuntimäärä tai osasairauspäivärahan enimmäisaika olisi periaatteessa mahdollista määritellä monin eri tavoin. Ehdotukseen sisältyviin määrittelyihin on päädytty käytettävissä olevien tietojen pohjalta tehdyn harkinnan perusteella. Koska tutkimusnäyttö ehdotusten vaikutusten arvioinnin tueksi on vähäistä, ei potentiaalisten eri vaihtoehtojen vaikutuksia ole katsottu tarkoituksenmukaiseksi lähteä tarkemmin arvioimaan.

Kuntoutusrahaetuutta koskevien muutosten taustalla on samoin kuin osasairauspäivärahan osalta tarve kehittää yleisesti kuntoutusrahaetuutta muun muassa hallituksen puoliväliriihikirjausten perusteella. Näitä kehittämistarpeita ja -mahdollisuuksia on samoin selvitetty työryhmässä työmarkkinaosapuolten kanssa, sekä Kansaneläkelaitoksen ja Eläketurvakeskuksen kanssa. Työryhmässä on ollut käsillä myös muita ehdotuksia, muun muassa osakuntoutusrahaetuuden kehittämiseksi. Kaikkia käsiteltyjä ehdotuksia ei ole pidetty tarkoituksenmukaisina tai mahdollisina tässä vaiheessa toteutettavaksi. Osakuntoutusrahaa koskevat ehdotukset ovat osin vastanneet samaan kehittämistarpeeseen kuin esityksessä ehdotetut muutokset, mutta toisaalta ne eivät ole olleet sellaisia vaihtoehtoisia toteuttamistapoja, joiden toteuttaminen olisi ollut vaihtoehto esitykseen päätyneille ehdotuksille. Esitykseen päätyneiden ehdotusten on kuitenkin katsottu olevan tarkoituksenmukaisin tapa kehittää kuntoutusrahaetuutta ja kuntoutujien toimeentuloa kuntoutuksen aikana sekä täysimääräinen että osakuntoutusraha huomioiden. Tästä syystä kuntoutusrahan ehdotettujen muutosten osalta ei ole tarkemmin esitetty ja selvitetty vaihtoehtoisia toteuttamistapoja ja niiden vaikutuksia.

Työeläkekuntoutuksen osalta ehdotettavat muutokset perustuvat kuntoutuskomitean ehdotuksiin sekä eräisiin muihin säännöksiin selkiyttämistä koskeviin tarpeisiin. Ottaen huomioon, että esitettävän merkittävimmän muutoksen — työeläkekuntoutuksen edellytyksiä koskevien säännöksiin uudistamisen — perustana on kuntoutuskomitean valmistelutyössä syntynyt ehdotus, ehdotukselle vaihtoehtoisia tapoja uudistaa säännöstä ei ole valmistelussa enää kartoitettu. Muut työeläkekuntoutuksen osalta ehdotettavat muutokset puolestaan koskevat sääntelyn yksityiskohtien kehittämistä joko kuntoutuskomitean työn tai säännöksiin toimeenpanossa esiin nousseiden havaintojen perusteella, jotka on otettu valmistelun lähtökohdaksi.

6 Lausuntopalaute

Sosiaali- ja terveysministeriö pyysi 17.6.2022 julkaistulla lausuntopyynnöllä lausuntoja luonnoksesta hallituksen esitykseksi laeiksi sairausvakuutuslain, Kansaneläkelaitoksen kuntoutu-

setuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain sekä työeläkelakien muuttamisesta (diarriro VN/33602/2021). Lausunnot ovat kokonaisuudessaan nähtävillä lausuntopalvelu.fi-palvelussa¹⁰ ja hankeikkunassa¹¹. Lausuntoaika oli suomenkielisten lausuntojen osalta 17.6.—12.8.2022 ja ruotsinkielisten lausuntojen osalta 23.6.2022—12.8.2022. Lausuntoja saapui määräaikaan mennessä yhteensä 27 kappaletta. Lausunnon antoivat seuraavat tahot: Akava ry, Elinkeinoelämän keskusliitto EK, Eläkeläisliittojen etujärjestö EETU ry, Eläketurvakeskus, Hyvinvointiala HALI ry, Invalidiliitto ry, Kansaneläkelaitos, Kunta- ja hyvinvointialueuetyönantajat KT, Kuntien Eläkevakuutus Keva, Kuntoutuksen tutkimus- ja kehittämissyhdystys Kutke ry, Maatalousyrittäjien eläkelaitos Mela, Mielenterveyden keskusliitto ry, SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry, STTK ry, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry, Suomen Fysioterapeutit ry, Suomen Kuntaliitto ry, Suomen lähi- ja perushoitajaliitto SuPer ry, Suomen Psykologiliitto ry, Suomen Yrittäjät ry, Tehy ry, Työeläkevakuuttajat TELA ry, Työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunta, työ- ja elinkeinoministeriö, Vakuutusosasto, valtiovarainministeriö ja Yhdenvertaisuusvaltuutetun toimisto

Lähes kaikki lausunnonantajat kannattivat sairausvakuutuslain osasairauspäivärahaa koskevia muutosehdotuksia. Useassa lausunnossa tuotiin kuitenkin esiin, että pelkkä työajan lyhentäminen ei usein ole riittävä ratkaisu työkyvyn tukemiseen. Lisäksi tulisi huolehtia esim. tarpeellisten kuntoutustoimenpiteiden toteutumisesta. Myös työkyvyn tuen palveluketjut ja niihin ohjautuminen olisi tärkeää saada sujuvaksi. Lausunnoissa nostettiin myös esiin työntekijöiden ja työnantajien sekä työterveyshuollon ja muiden terveydenhuollon ammattilaisten tietoisuuden lisääminen työhön paluun ja työelämässä pysymisen tukitoimista.

Osa lausunnonantajista (SAK ry, STTK ry, Akava ry, Suomen Psykologiliitto ry) katsoi, että täyden palkan maksusta omavastuuajalla osa-aikaisesti työskenneltäessä olisi syytä säätää työ-sopimuslaissa. Esityksen perusteluissa on selkeästi kuvattu nykytila, mukaan lukien työlaainsäädäntö, ja se, että muutokset eivät heikennä kenenkään tilannetta nykyiseen verrattuna. Työntekijän palkanmaksu on turvattu, eikä siten perustellusti työ-sopimuslain muutoksille ole tarvetta. Hallituksen esityksen säännöskohtaisia perusteluita on kuitenkin lausuntokierroksen jälkeen vielä täydennetty sairausajan palkan osalta toteamalla, että osasairauslomalla olevalla on osasairausloman ajalta oikeus saada sairausajan palkka sovellettavan työ- tai virkaehtosopimuksen määrittelemältä ajalta tai jos työsuhteessa ei sovelleta työehtosopimusta, työ-sopimuslain 2 luvun 11 §:n mukaiselta ajalta.

Elinkeinoelämän keskusliitto EK piti lausunnossaan osasairauspäivärahaa koskevia muutoksia epäonnistuneina ja katsoi, ettei niitä pidä esittää eduskunnalle. Suomen Yrittäjät ry totesi lausunnossaan sinänsä kannattavansa ehdotusta koskien omavastuuajalla työskentelyn mahdollistamista, mutta arvioi, että muutoksen vaikutus jäänee käytännössä hyvin pieneksi, ja tästä syystä muutoksen tarvetta lienee vielä perusteltua pohtia.

Osasairauspäivärahan enimmäisajan pidentämisen osalta Kunta- ja hyvinvointialueuetyönantajat KT totesi kannattavansa rajattua, tiettyihin sairausryhmiin perustuvaa enimmäisajan pidentämistä, mikäli se olisi järkevästi toteutettavissa. Lisäksi ennen enimmäisajan pidentämistä olisi tärkeää saada tutkimustietoa enimmäisajan pidentämisen vaikutuksista. Esitystä ei muutettu päätöksen johdosta. Enimmäisajan pidentämistä koskevan säännöksen soveltamisen rajaaminen

¹⁰ <https://www.lausuntopalvelu.fi/FI/Proposal/Participation?proposalId=437a2554-4f1b-46c6-8ec3-35755d08e63f>

¹¹ <https://stm.fi/hanke?tunnus=STM152:00/2021>

tiettyihin työkyvyttömyyttä aiheuttaviin sairausdiagnooseihin olisi yhdenvertaisuusnäkökulmasta sekä etuuden toimeenpanon kannalta ongelmallista. Lisäksi lähes kaikissa lausunnoissa enimmäisajan pidennys nähtiin tarpeelliseksi.

Kuntoutuslakia koskeneista ehdotuksista lausuneet pitivät ehdotettuja muutoksia kannatettavina. Kuntoutusrahaetuuden maksamisen täsmentämistä ja joustopäivien lisäämistä koskevia ehdotuksia kannatettiin. Kuntoutusrahaetuutta koskevien ehdotusten nähtiin parantavan kuntoutukseen osallistumisen mahdollisuuksia ja oikea-aikaisuutta.

Työterveyshuoltolain mukaisen työkokeilun ajalta maksettavan kuntoutusrahan määräytymisedellytysten ehdotettuja täsmennyksiä kuntoutuslakiin pidettiin lausunnoissa hyvänä. Muutama lausuja toi esiin, että ehdotettu 45 päivän enimmäisaika olisi lyhennys suhteessa nykyiseen käytäntöön. Tätä ei pidetty välttämättä huonona asiana, koska kyseessä on joka tapauksessa ensi vaiheen lyhytaikaiseksi tarkoitettu toimenpide (Työeläkevakuuttajat TELA ry). Akava ry kiinnitti lausunnossaan huomiota siihen, että työterveyshuoltolain nojalla järjestetyn työkokeilun määrittelyä koskevat muutokset voivat jonkin verran rajata työkokeilun käyttöä. Muutoksen vaikutuksia tulee lausuntojen mukaan seurata ja arvioida.

Suomen Kuntaliitto ry:n lausunnossa todettiin, että kuntoutusrahaetuuden omavastuu-aikaa koskevaa ehdotusta tulisi täsmentää, sillä ehdotettu lisäys toimeentulotuesta nähtiin liian tulkinnanvaraisena.

Kuntoutuslain 6 §:n ehdotetusta kuntoutuksen järjestämisvastuuta selkeyttävästä lisäyksestä lausunnon antaneet pitivät lisäystä kannatettavana. Toisaalta joissain lausunnoissa (Työeläkevakuuttajat TELA ry, Eläkeläisliittojen etujärjestö EETU ry, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry, Hyvinvointiala HALI ry, Invalidiliitto ry) tuotiin esiin sekä Kuntoutuslain että työeläkelainsäädännön osalta sitä, että muutos ei saa johtaa asiakkaan kannalta eri etuusjärjestelmien väliin putoamiseen. Kansaneläkelaitoksen ja työeläkelaitosten yhteistyön merkitystä ja asiakkaan ohjaamista korostettiin. Lausuntojen mukaan muutoksen vaikutusta tulee seurata tarkasti.

Kansaneläkelaitoksen lausunnossa esitettiin vielä muutamia tarpeellisia täsmennyksiä ja korjauksia perusteluihin. Nämä on huomioitu esityksen viimeistelyssä. Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry esitti muutamia täsmennyksiä perusteluihin, esimerkiksi palvelujen ja etuuksien yhteensovittamisen paremmasta esilletuonnista.

Lausuntojen johdosta on tehty tarkennuksia esityksen perusteluihin. Ilman omavastuu-aikaa maksettavan kuntoutusrahan maksamista koskevaan pykäläehdotukseen on tehty tarkennus täsmentämällä toimeentulotuki perustoimeentulotueksi. Lisäksi lausuntojen perusteella on tehty tarkennuksia ja korjauksia etuuden takautuvaa maksamista koskevaan kuntoutuslain pykäläehdotukseen ja perusteluihin sekä vastaavat muutokset työeläkelakeja koskeviin lakiehdotuksiin. Takautuvaa maksamista koskevien ehdotusten korjaukset on tehty yhteistyössä Eläketurvakeskuksen ja Kansaneläkelaitoksen kanssa.

Kaikki työeläkekuntoutuksen muutosehdotuksista lausuneet kannattivat muutoksia tai totesivat, että muutoksiin ei ole huomautettavaa. Lausunnoissa esitettiin kuitenkin joitain yksityiskohtia koskevia huomioita ja ehdotuksia. Näiden johdosta on tehty eräitä korjauksia ja täsmennyksiä, muun muassa kuntoutusrahaetuuden takautuvaa maksamista koskeviin säännöksiin, samoin kuin Kansaneläkelaitoksen kuntoutusrahaetuuden takautuvaa maksamista koskeviin säännöksiin. Ehdotettavan, työntekijän eläkelain 25 §:n 5 momenttiin sekä muiden työeläkelakien vastaaviin lainkohtiin liittyvän siirtymäsäännöksen perusteluja on pyritty selkeyttämään.

7 Säännöskohtaiset perustelut

7.1 Sairausvakuutuslaki

8 luku Sairauspäiväraha ja osasairauspäiväraha

11 §. Oikeus osasairauspäivärahaan. Pykälässä säädetään osasairauspäivärahan tarkoituksesta ja saamisen edellytyksistä. Pykälän 2 ja 4 momenttia ehdotetaan muutettavaksi.

Pykälän 2 momentin mukaan työntekijällä tai yrittäjällä, joka on 8 luvun 4 §:n mukaisesti työkyvytön, on oikeus osasairauspäivärahaan 7 §:ssä tarkoitetun omavastuuajan jälkeen tai osasairauspäivärahaa välittömästi edeltäneen sairauspäivärahan tai kuntoutusrahan jälkeen. Omavastuuajalla tarkoitetaan työkyvyttömyyden alkamispäivää ja yhdeksää sitä lähinnä seuraavaa arkipäivää. Soveltamiskäytännössä on katsottu, että jos henkilö työskentelee omavastuuajalla, työskentely katkaisee omavastuuajan kulumisen. Tämä tarkoittaa sitä, että saadakseen osasairauspäivärahaa on henkilön oltava kokonaan pois työstä omavastuuaika ja vasta tämän jälkeen on mahdollista aloittaa osa-aikatyö.

Momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että osa-aikainen työskentely omavastuuajalla osasairauspäivärahaan oikeuttavassa määrin, pykälän 3 momentissa säädetyllä tavalla, ei katkaisisi omavastuuajan kulumista. Sopimus osa-aikatyöstä voisi siten olla voimassa jo työkyvyttömyyden alkamisesta lukien. Osa-aikatyöstä tehtävää sopimusta koskisivat nykyiset momentissa säädetyt edellytykset. Toisin sanoen työajan tulee vähentyä vähintään 40 prosenttia ja enintään 60 prosenttia aiemmasta ja osa-aikatyöskentelyn tulee olla suunniteltu kestämaan yhdenjaksoisesti vähintään 12 arkipäivää. Näiden edellytysten tulisi täytyä myös omavastuuajalla aloitetun osa-aikaisen työskentelyn osalta, jotta uutta säännöstä olisi mahdollista soveltaa. Muutos ei vaikuttaisi sairausvakuutuslain mukaiseen työkyvyttömyyden käsitteeseen tai työkyvyttömyyden arviointiin. Muutos ei myöskään lyhentäisi tai poistaisi omavastuuaikaa, vaan oikeus osasairauspäivärahaan alkaisi omavastuuajan jälkeen kuten voimassa olevan lain mukaan. Sairausvakuutuslakiin ehdotettu muutos ei vaikuttaisi työsopimuslain mukaiseen sairausajan palkanmaksuvelvollisuuteen. Osasairauslomalla olevalla on osasairausloman ajalta oikeus saada sairausajan palkka sovellettavan työ- tai virkaehtosopimuksen määrittelemältä ajalta tai jos työsuhteessa ei sovelleta työehtosopimusta, työsopimuslain 2 luvun 11 §:n mukaiselta ajalta.

Pykälän 4 momentissa säädetään siitä, mitä osasairauspäivärahan saamisen edellytyksenä olevalla kokoaikatyöllä tarkoitetaan. Momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että kokoaikatyöksi katsottavan työn vähimmäistyöaika määritellään tunneissa. Kokoaikatyönä pidettäisiin pääsääntöisesti työtä, jossa säännöllinen työaika on vähintään 30 tuntia viikossa. Jos kyse on työaikalaissa (872/2019) tarkoitetusta jaksotyöstä, edellytyksenä olisi, että työaika tasoittuu vähintään 30 tuntiin viikossa sovellettavalla tasoittumisjaksolla. Joillakin aloilla kokonaistyöaikaa ei määritellä viikkotyötunneissa. Esimerkiksi opetuslalla on työaikajärjestelmiä, jotka perustuvat viikoittaiseen opetusvelvollisuuteen tunteina ja jotka siten eivät mittaa kaikkea työhön käytettyä aikaa, vaan opetustunnit oheistoiineen muodostavat kokoaikatyön, vaikka opetustuntien määrä on alle 30 viikossa. Tarkoituksena ei ole, että näillä aloilla kokoaikaisesti työskentelevät jäisivät osasairauspäivärahaoikeuden ulkopuolelle. Tästä syystä säännökseen tulisi 30 viikkotyötunnin vaihtoehtoksi nykyisen kaltainen säännös siitä, että kokoaikatyönä pidetään työtä, jossa työntekijän työaika on asianomaisella alalla normaalisti sovellettavan kokoaikaisen työntekijän säännöllisen työajan pituinen.

12 §. Osasairauspäivärahan maksaminen. Pykälässä säädetään osasairauspäivärahan enimmäisajasta. Pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että osasairauspäivärahaa voitaisiin maksaa enintään 150 arkipäivältä nykyisen 120 arkipäivän sijasta. Muilta osin pykälä säilyisi ennallaan.

9 luku Vanhempainpäivärahat

10 §. Vanhempainpäivärahan saamisen esteet. Pykälän 1 momentin mukaan vanhempainpäivärahaan ei ole oikeutta siltä ajalta, kun vakuutettu on ansiotyössä tai muussa omassa työssä lukuun ottamatta omassa kotitaloudessa tehtävää työtä tai päätoimista opiskelua. Momentissa on erikseen mainittu tilanteista, joita ei pidetä ansiotyössä olemisena. Ansiotyössä olemisena ei pidetä vanhemman toimimista kuntalain 69 §:ssä tarkoitettuna luottamushenkilönä lukuun ottamatta mainitun lain 80 §:ssä tarkoitettuja päätoimisia ja osa-aikaisia luottamushenkilöitä. Säännöstä ehdotetaan muutettavaksi siten, että myöskään toimimista hyvinvointialueesta annetun lain (611/2021) 74 §:ssä tarkoitettuna luottamushenkilönä, lukuun ottamatta mainitun lain 85 §:ssä tarkoitettuja päätoimisia ja osa-aikaisia luottamushenkilöitä, ei pidettäisi vanhempainpäivärahan maksamisen estävänä ansiotyössä olona. Säännös olisi analoginen voimassa olevan kunnallisia luottamustoimia koskevan säännöksen kanssa ja myös soveltamiskäytäntö olisi vastaava. Käytännössä säännös merkitsisi sitä, että hyvinvointialueen luottamushenkilö, kuten valtuutettu tai hyvinvointialueen toimielimeen valittu henkilö, voisi hoitaa luottamustoimeaan (esimerkiksi osallistua kokouksiin) ja saada vanhempainpäivärahaa samalta ajalta.

7.2 Laki Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista

6 §. Ammatillisen kuntoutuksen järjestäminen. Pykälässä säädetään Kansaneläkelaitoksen järjestämän ammatillisen kuntoutuksen myöntöedellytyksistä ja kuntoutusvastuun jaosta. Pykälän 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi. Momenttiin lisättäisiin vastuunjako selkeyttävä kohta, jonka mukaan Kansaneläkelaitoksella ei ole velvollisuutta järjestää ammatillista kuntoutusta, jos vakuutettu on saanut oikeudestaan työeläkekuntoutukseen ennakkopäätöksen, joka kuntoutusta haettaessa on voimassa. Kun laissa olisi jatkossa selkeästi todettu, että jo työeläkelaitoksen voimassa oleva ennakkopäätös oikeudesta työeläkekuntoutukseen johtaa tilanteeseen, jossa Kansaneläkelaitoksella ei ole velvollisuutta järjestää ammatillista kuntoutusta, ohjautuisi henkilö heti alussa oikean järjestäjätahon palveluiden piiriin ja samalla kuntoutustoimenpiteiden käynnistyminen aikaistuisi.

Jos työeläkelaitos on antanut henkilölle ennakkopäätöksen oikeudesta työeläkekuntoutukseen, mutta hylännyt henkilön kuntoutussuunnitelman, Kansaneläkelaitoksella ei olisi ehdotetun säännöksen nojalla ammatillisen kuntoutuksen järjestämisvelvollisuutta. Tällaisissa tilanteissa kuntoutusvastuu ei siirtyisi Kansaneläkelaitokselle, vaikka henkilö hakisikin tiettyä toimenpidettä Kansaneläkelaitoksen ammatillisena kuntoutuksena. Huomioitava on, että kyseessä tulisi olla hakuhetkellä voimassa oleva ennakkopäätös. Jos aiemmin annettu ennakkopäätös ei olisi enää voimassa, Kansaneläkelaitos ja työeläkelaitokset noudattava normaalia työnjakoaan ja ohjaavat asiakasta hakemaan uuden ennakkopäätöksen. Kansaneläkelaitos ja työeläkelaitokset ohjaavat ja neuvovat asiakkaita oikeiden palvelujen ja etuuksien piiriin. Ehdotetulla tarkennuksella ei olisi vaikutusta Kansaneläkelaitoksen kuntoutuslain 7 a §:n mukaisen nuoren ammatillisen kuntoutuksen järjestämisvastuuseen.

18 §. Kuntoutusraha lakisääteisen kuntoutuksen ajalta. Pykälässä säädetään muiden kuin Kansaneläkelaitoksen järjestämistä lakisääteisistä kuntoutuksista, joiden ajalta Kansaneläkelaitos voi maksaa kuntoutusrahaa. Pykälän 3 momentissa säädetään kuntoutusrahan maksamisesta työterveyshuoltolain mukaisen kuntoutuksen ajalta. Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi työterveyshuoltolain nojalla järjestetyn työkokeilun ajalta maksettavaa kuntoutusrahaa

koskevat erityiset myöntämisedellytykset. Kuntoutusrahan myöntämiseksi edellytettäisiin, että työkokeilu toteutuu uusissa työtehtävissä tai että kuntoutujan työtehtäviä on joko olennaisesti muutettu tai ne toteutuvat kuntoutuksen aikana erityisjärjestelyjen avulla. Kuntoutusrahaa maksettaisiin korkeintaan 45 arkipäivää eli noin kaksi kuukautta kestävästä työkokeilun ajan. Koska työterveyshuoltolain mukainen työkokeilu on luonteeltaan varhaisen vaiheen kuntoutusta, sen olisi perusteltua olla kestoaltaan melko tiivis. Mikäli työterveyshuoltolain mukainen työkokeilu tai muut työterveyshuollon toimenpiteet eivät olisi riittäviä työntekijän työkyvyn tukemiseksi, työterveyshuolto ohjaisi häntä tarpeen mukaan muun tahon järjestämään ammatilliseen kuntoutukseen. Säännöksessä täsmennettäisiin lisäksi, että kuntoutusrahaa voidaan maksaa työkokeilun ajalta silloin, kun kyse varhaisen vaiheen kuntoutuksesta eikä kuntoutujalla ole oikeutta ammatilliseen kuntoutukseen työeläkelakien perusteella.

Varhaisen vaiheen kuntoutuksena pidettäisiin työntekijän työkyvyn ylläpitämiseen ja edistämiseen tähtäävää ensi vaiheen tukea, joka tähtää työssä jatkamiseen työntekijän terveydelliset edellytykset huomioon ottaen. Mikäli havaittuihin työ- ja ansiokykyongelmiin on jo esimerkiksi pyritty vaikuttamaan työeläkelaitoksen järjestämällä ammatillisella kuntoutuksella tai työkyvyn menettämisen uhkaa voidaan pitää todennäköisenä tai kuntoutujan työkyky on olennaisesti heikentynyt, ei olisi enää kyse varhaisen vaiheen kuntoutuksesta.

23 §. Kuntoutusrahan maksaminen. Pykälässä säädetään kuntoutusrahaetuuden maksamisen edellytyksistä. Pykälän 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että kuntoutusrahan maksaminen ei enää jatkossa edellyttäisi työelämän ulkopuolella olevan henkilön 6 §:ssä tarkoitetun ammatillisen kuntoutuksen ajalta sitä, että henkilö on kuntoutuspäivänä kokonaan estynyt tekmästä työtään. Myöskään kuntoutuspäivän päivittäistä kesto ei tutkittaisi.

Pykälän 2 momentissa tarkoitettuna työelämän ulkopuolella olevana henkilönä pidettäisiin kuntoutujaa, joka ei ole kuntoutuksen alkaessa työsuhteessa eikä toimi päätoimisesti yrittäjänä. Työelämän ulkopuolella olevana henkilönä pidettäisiin työttömänä olevien henkilöiden lisäksi esimerkiksi omassa työssä työllistyviä ja työelämän ulkopuolella olevia opiskelijoita. Momentissa tarkoitettuna työelämän ulkopuolella olevana henkilönä voitaisiin pitää kuntoutujaa, joka aloittaa osa-aikaisen tai satunnaisen työskentelyn ammatillisen kuntoutuksen aikana. Yrittäjien osalta säännöksessä tarkoitettuina työelämän ulkopuolella olevina henkilöinä pidettäisiin niitä henkilöitä, jotka eivät kuulu YEL- tai MYEL-vakuuttamisvelvollisuuden piiriin. Mikäli kuntoutujalla on työsuhteessaan vakiintunut normaalityöaika, jota on vähennetty kuntoutukseen osallistumisen vuoksi, kuntoutujalla voi olla 1 momentissa säädettyjen edellytysten täyttyessä kuntoutuksen ajalta oikeus osakuntoutusrahaan, mutta ei täyteen kuntoutusrahaan.

Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 3 momentti, jossa säädettäisiin kuntoutusrahan maksamisesta tilanteissa, joissa kuntoutuja ei voi osallistua Kansaneläkelaitoksen järjestämään ammatilliseen kuntoutukseen viitenä päivänä viikossa sairauden, vian, vamman tai lain 6 §:ssä tarkoitetun kokonaistilanteensa vuoksi. Osassa Kansaneläkelaitoksen ammatillisen kuntoutuksen palveluista kuntoutukseen osallistuminen on tällaisissa tilanteissa mahdollista joustavasti niin, että kuntoutuja osallistuu palveluun vähintään kolmena päivänä viikossa.

Muutoksen johdosta kuntoutusrahaa voitaisiin maksaa kuntoutuksen osallistumispäivien lisäksi edellytysten täyttyessä myös Kansaneläkelaitoksen järjestämän ammatillisen kuntoutuksen joustopäiviltä, jos kuntoutuja ei joko 6 §:ssä tarkoitetun työ- tai opiskelukyvyn ja ansiomahdollisuuksien olennaisen heikentymisen tai 7 a §:ssä tarkoitetun toimintakyvyn olennaisen heikentymisen vuoksi pysty osallistumaan kuntoutukseen 5 päivänä viikossa. Muutoksen johdosta kuntoutujan ei tarvitsisi hakea kuntoutuksen välisille päville toista etuutta tai kestoaltaan rajattua väliajan kuntoutusrahaa, vaan hänen toimeentulonsa olisi ennakoitusti turvattu täysimääräisellä kuntoutusrahalla koko kuntoutuksen keston ajan. Uudessa 3 momentissa tarkoitettuna tilanteesta

ei olisi kyse silloin, jos asiakas ei joustopäivänä osallistu kuntoutukseen esimerkiksi työssäkäynnin tai opiskelun vuoksi. Asiakkaan tulee olla joustopäivänä kokonaan estynyt tekemästä työtä. Kela määritteli, missä palveluissa joustopäiviä voidaan käyttää ja asiakkaan tulisi sopia joustopäivistä kuntoutuksen palveluntuottajan kanssa. Asiakkaan edellytettäisiin osallistuvan kuntoutukseen vähintään kolmena päivänä viikossa.

24 §. Kuntoutusraha odotus- ja väliajalta. Pykälässä säädetään odotus- ja väliajan kuntoutusrahan saamisen edellytyksistä ja enimmäisajoista. Pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että oikeus odotus- ja väliajan kuntoutusrahaan tulisi ammatillisen kuntoutuksen odotus- ja väliajalta, jos kuntoutuja ei saa tuolta ajalta toimeentuloa työstä. Kuntoutujan ei siten enää tarvitsisi hakea odotus- ja väliajalle muuta toimeentuloa turvaavaa etuutta, useimmiten työttömyysetuutta. Etuuden maksamisessa säilytetään 3 kuukauden enimmäisaika. Odotus- ja väliajan kuntoutusrahaa ei kuitenkaan maksettaisiin muun etuuden lisäksi, jos kuntoutujan etuus on jo väliajalta turvattu muulla etuudella, esimerkiksi kuntoutustuella. Odotus- ja väliajan kuntoutusrahaa ei myöskään maksettaisi ajalta, jolta kuntoutuja on sopinut työnantajansa kanssa palkattomasta vapaasta. Pykälän 1 momenttia ehdotetaan täsmennettäväksi myös siten, että jatkossa odotus- ja väliajan kuntoutusrahaa voi saada vain Kansaneläkelaitoksen järjestämän ammatillisen kuntoutuksen (tämän lain 6 § ja 7 a §) odotus- ja väliajalta. Kansaneläkelaitoksen järjestämä ammatillinen kuntoutus on ainoa toimenpide, jonka ajalta odotus- ja väliajan kuntoutusrahaa on mahdollista saada, joten lisäyksellä selkeytettäisiin toimeenpanoa.

Pykälän 2 momentissa säädetään odotus- ja väliajan kuntoutusrahan maksamisesta 7 a §:ssa tarkoitetun nuoren ammatillisen kuntoutuksen ajalta. Momenttia ehdotetaan tarkennettavaksi siten, että odotus- ja väliajan kuntoutusrahaa ei kuitenkaan maksettaisi sellaiselta ajalta, jolloin kuntoutujan toimeentulo on jo turvattu esimerkiksi palkkatyöstä saatavilla tuloilla. Voimassa oleva säännöksen sanamuoto on tulkittavissa siten, että odotus- ja väliajan kuntoutusraha myönnetään nuoren ammatillisen kuntoutuksen ajalle siitä huolimatta, että kuntoutuja saa samalta ajalta esimerkiksi palkkatuloja tai muita etuuksia. Ehdotettu uusi muotoilu puolestaan mahdollistaa sen, että kuntoutuja voi halutessaan valita odotus- ja väliajan kuntoutusrahan muun etuuden sijaan, mutta odotus- ja väliajan kuntoutusrahaa ei kuitenkaan myönnetä toimeentulon jo turvaavien palkkatulojen tai muun etuuden lisäksi.

27 §. Maksaminen ilman omavastuuta. Pykälässä säädetään tilanteista, joissa kuntoutusraha maksetaan ilman omavastuuaikaa. Pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että toimeentulotuesta annetun lain (1412/1997) mukainen perustoimeentulotuki lisättäisiin niin sanotun 0-omavastuuseen oikeuttavien, kuntoutusrahaa välittömästi edeltävien etuuksien joukkoon. Muilta osin pykälä säilyisi ennallaan. Myös vakuutetut, jotka kuntoutusta edeltävänä etuutena saavat perustoimeentulotukea, pääsisivät ilman omavastuuaikaa maksettavan kuntoutusrahan piiriin ja heidän toimeentuloonsa ei tulisi katkosta.

Perustoimeentulotuki on pääsääntöisesti kuukausikohtainen etuus, toisin kuin muut momentissa mainitut, pääsääntöisesti päiväkohtaiset etuudet. Tästä syystä säännöksessä olisi syytä täsmentää, milloin asiakkaan katsottaisiin saaneen perustoimeentulotukea voimassa olevan sanamuodon mukaisesti välittömästi ennen sitä päivää, josta lukien kuntoutusraha myönnetään. Koska kuluvan kuukauden toimeentulotukihakemusta ei välttämättä ole kuntoutusrahahakemusta käsiteltäessä vielä ratkaistu, asiakkaan katsottaisiin saaneen edeltävästi perustoimeentulotukea, jos hän on saanut perustoimeentulotukea saman tai edeltävän kalenterikuukauden aikana, kuin mistä alkaen kuntoutusrahaa myönnetään.

39 §. Takautuva maksaminen. Pykälän 1 momentissa säädetään takautuvasti maksettavien korvausten maksamisesta suoraan Kansaneläkelaitokselle takaisinperintätilanteiden välttämiseksi. Säännöstä sovelletaan tapauksissa, joissa momentissa mainittu etuus on myönnetty samalle

ajalle, jolta kuntoutujalle on maksettu kuntoutusrahaa. Momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että momentissa mainittaviin etuuksiin lisättäisiin osasairauspäiväraha, tartuntatautipäiväraha ja luovutuspäiväraha.

Pykälän 2 momentissa säädetään tilanteista, joissa kuntoutusrahaa maksetaan takautuvasti samalle ajalle, jolta kuntoutujalle on maksettu kuntoutusrahaan nähden toissijaista etuutta kuten esimerkiksi työttömyysturvalain mukaista työttömyysetuutta. Kuntoutusraha joko pidätetään aikaisemmin maksettua toissijaista etuutta vastaavalta osaltaan Kansaneläkelaitokselle tai se suoritetaan etuuden maksaneelle työttömyyskassalle. Pykälän 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että momentissa mainittaviin etuuksiin lisättäisiin osasairauspäiväraha ja samalla säännöstä yksinkertaistettaisiin viittaamalla sairausvakuutuslain mukaisiin etuuksiin yksittäisten etuuksien sijasta.

Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uudet 3 ja 4 momentit, joissa säädettäisiin regressiperinnästä tilanteissa, joissa aiemmin Kansaneläkelaitoksen maksamaa kuntoutusetuutta saavalle henkilölle myöhemmin myönnettäisiin työeläkelaitoksen kuntoutusetuus tai päinvastoin. Säännökset mahdollistaisivat aiemmin maksetun etuuden perimisen takautuvasti maksettavasta toisen maksajan etuudesta, jolloin useimmiten vältettäisiin etuudensaajaan kohdistuva liikamaksun takaisinperintä. Ehdotetussa uudessa 3 momentissa säädettäisiin eläkelaitoksen oikeudesta periä samalta ajalta maksettua etuutta Kansaneläkelaitokselta tilanteissa, joissa vakuutettu on saanut tämän lain 6 §:n mukaisen ammatillisen kuntoutuksen ajalta kuntoutusrahaa ja hänellä olisi ollut samalta ajalta oikeus eläkelaitoksen maksamaan kuntoutusrahaan tai työkyvyttömyyseläkkeeseen ja siihen liittyvään kuntoutuskorotukseen. Ehdotetussa uudessa 4 momentissa olisi vastaava säännös kuin 3 momentissa siten, että Kansaneläkelaitoksella olisi oikeus takautuvasti periä eläkelaitokselta vakuutetulle tämän lain 6 §:n mukaisen kuntoutuksen ajalta maksamansa kuntoutusraha, jos vakuutetulla olisi samalta ajalta ollut oikeus eläkelaitoksen maksamaan kuntoutusrahaan tai työkyvyttömyyseläkkeeseen ja siihen liittyvään kuntoutuskorotukseen. Regressinä maksaminen 3 tai 4 momenteissa tarkoitetulla tavalla ei sen sijaan tulisi kysymykseen tilanteissa, jossa työeläkekuntoutukseen oikeutettu henkilö lisäksi olisi oikeutettu Kansaneläkelaitoksen ammatilliseen kuntoutukseen ja saisi tämän perusteella Kansaneläkelaitoksen maksamaa kuntoutusrahaa, josta Kansaneläkelaitos tällöin vähentää työeläkelaitoksen maksaman kuntoutusetuuden ja maksaa ainoastaan sen ylittävän etuuden osan.

41 §. Etuuksien ja korvausten hakeminen. Pykälässä säädetään kuntoutusetuuksien ja kuntoutusrahaetuuksien hakemisesta, hakuajoista ja korvausten maksamisesta. Pykälän 4 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että kuntoutusrahan ja ylläpitokorvauksen takautuvaa hakuaikaa pidennetään nykyisestä neljästä kuukaudesta kuuteen kuukauteen. Hakuajan pidentämisen jälkeen säännös olisi symmetrinen suhteessa työeläkekuntoutuksen kuntoutusrahaa koskevan takautuvaa hakuaikaa koskevan sääntelyn kanssa.

7.3 Työntekijän eläkelaki

25 §. Oikeus työeläkekuntoutukseen. Pykälään ehdotetaan tehtäväksi kuntoutuskomitean ehdottamat muutokset. Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin kaksi uutta kohtaa: uuden 4 kohdan mukainen edellytys korvaisi pykälän nykyiseen 2 momenttiin perustuvan työelämään vakiintumisen arvioinnin, ja uuteen 5 kohtaan siirrettäisiin momentin johdantokappaleesta edellytys kuntoutuksen tarkoituksenmukaisuudesta. Pykälän 2 momentissa säädetyistä seikoista, jotka on otettava huomioon kuntoutuksen tarkoituksenmukaisuutta arvioitaessa, poistettaisiin vastaavasti vakiintuminen työelämään. Pykälän 5 momenttiin, joka koskee työeläkekuntoutuksen edellytysten soveltamista sellaisen työntekijän kuntoutukseen, joka on tämän lain 35 §:n 1 momentissa tarkoitettulla tavalla työkyvytön, lisättäisiin säännös siitä, että pykälän 1 momentin uudessa

4 kohdassa tarkoitetun edellytyksen täyttymistä tarkastellaan näillä hakijoilla työkyvyttömyyden alkamiskuukautta välittömästi edeltäneiden 36 kuukauden ajalta. Muutoksia sovellettaisiin vireille tuleviin kuntoutushakemuksiin lain voimaantulosta alkaen.

Pykälän 1 momenttiin ehdotettavan uuden 4 kohdan mukaan työntekijällä tulisi työeläkekuntoutuksen edellytykset täyttääkseen olla työeläkelakien mukaan vakuutettuja, muita kuin julkisten alojen eläkelain 4 §:n 2 momentin 2—4 kohdassa tarkoitettujen palvelussuhteiden perusteella maksettuja työansioita kuntoutushakemuksen vireilletulokuukautta välittömästi edeltäneiden 36 kalenterikuukauden aikana. Työansioiden määrälle tänä aikana ei asetettaisi ehtoja, kunhan tarkoitettuja työansioita olisi. Rajausta, jonka mukaan julkisten alojen eläkelain 4 §:n 2 momentin 2—4 kohdassa tarkoitettujen palvelussuhteiden perusteella maksettuja ansioita ei huomioitaisi tarkastelussa, vastaisi työelämään vakiintumisen arviointiin liittyvää nykyistä ratkaisukäytäntöä. Vaihtoehtoisesti täytettävän edellytyksen tähän nähden muodostaisi se, että kuntoutushakemuksen vireilletulokuukautta välittömästi edeltäneisiin 36 kalenterikuukauteen sisältyisi aikaa, jona työntekijä olisi kohdassa tarkoitettulla tavalla hoitanut lastaan. Lapsen hoitamisen kestolle ei asetettaisi vaatimuksia. Tarkoitusta lapsen hoitamisesta olisi kyse ensinnäkin ajalla, jona lapsesta on maksettu työntekijälle sairausvakuutuslain (1224/2004) mukaista vanhempainpäivärahaa, lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain (1128/1996) mukaista kotihoidon tukea tai vastaavaa Ahvenanmaan maakuntalainsäädännön mukaista lapsen kotihoidon tukea. Näissä tapauksissa edellytyksen tähtyminen voitaisiin käytännössä todeta mainittujen etuuksien maksamisen perusteella. Mikäli lapsen hoitamisen ajalta ei olisi maksettu — tai edes haettu — kohdassa mainittua etuutta, vaikka etuuteen olisi voinut olla oikeus, työntekijän tulisi edellytyksen täyttämiseksi esittää eläkelaitokselle riittävä selvitys ansiotyöstä estymisestäään lapsensa hoitamisen vuoksi. Selvityksen kohteena olisivat tällöin asian arvioimiseksi tarpeelliset olosuhteet. Eläkelaitokselle jäisi selvityksen riittävyuden arvioimisessa ta-pauskohtaista harkintaa.

Sillä, että etuuteen olisi lapsen hoitamisen ajalta voinut olla oikeus, viitattaisiin 1 momentin uudessa 4 kohdassa siihen, että hoidettavan lapsen ikä olisi mahdollistanut kohdassa mainitun etuuden maksamisen. Lapsen ollessa alle kolmivuotias näin olisi aina katsottava olevan. Näin olisi lisäksi katsottava olevan silloin, kun hoidettavasta lapsesta etuuslainsäädännön mukaan voitaisiin yli kolmivuotiaana maksaa kohdassa mainittua etuutta. Viimeksi tarkoitetuissa tilanteissa kyse olisi käytännössä adoptiolapsen vanhemman etuuskauden ulottumisesta pidemmälle kuin lapsen kolmen vuoden ikään. Jos työntekijä esittäisi riittävän selvityksen tosiasiallisesta ansiotyöstä estymisestäään lapsensa hoitamisen vuoksi ajalla, jona kyseisen lapsen ikä olisi etuuslainsäädännön mukaan mahdollistanut kohdassa mainitun etuuden maksamisen, etuuden myöntämisen muiden edellytyksien mahdollisella täyttymisellä ei olisi merkitystä. Siten esimerkiksi sillä, että etuushakemus olisi saapunut myöhässä tai etuuden myöntämisen Suomessa oleskeluun liittyvät edellytykset eivät ulkomailla oleskelun vuoksi tähtyisi, ei olisi merkitystä, jos lapsen ikä oikeuttaisi kohdassa mainittuun etuuteen ja lapsen hoitamisesta esitettäisiin eläkelaitokselle riittävä selvitys.

Työeläkekuntoutuksen tarkoituksenmukaisuutta koskevan edellytyksen siirtämistä pykälän 1 momentin johdantokappaleesta 1 momentin uuteen 5 kohtaan ehdotetaan pykälän rakenteen selkeyttämiseksi. Kuntoutuskomitean näkemyksen mukaan ehdotettava muutos toisi aiempaa selkeämmin esiin sen, että edellytys kuntoutuksen tarkoituksenmukaisuudesta työntekijän työkyvyttömyyden estämiseksi tai työ- ja ansiokyvyn parantamiseksi on saman tasoinen ehdoton edellytys kuntoutukselle kuin muutkin kuntoutuksen myöntämisen edellytykset.

Pykälän 5 momenttiin liittyisi siirtymäsäännös. Säännöksessä määriteltäisiin ajanjakso, jolta pykälän 1 momentin 4 kohdan mukaisen edellytyksen tähtyymistä tarkasteltaisiin silloin, kun

työkyvyttömyyseläkkeeltä kuntoutukseen hakeutuvan työntekijän työkyvyttömyyden alkamiskuukautta välittömästi edeltäviin 36 kalenterikuukauteen sisältyisi kalenterikuukausia ajalta ennen 1.1.2019. Siirtymäsäännös mahdollistaisi sen, että toimeenpanossa voitaisiin myös näissä tilanteissa nojautua työeläkejärjestelmän tietoihin. Tarvittavat tiedot nimittäin sisältyvät Tulorekisteriin vasta 1.1.2019 lukien. Ajalta ennen vuotta 2019 työeläkelaitoksien käytettävissä on ainoastaan tieto koko kalenterivuoden työansioista, ei kuukausikohtaisia tietoja. Tältä ajalta kuukausikohtaiset tiedot jouduttaisiin siksi selvittämään kuntoutuksen hakijalta. Tästä syystä siirtymäsäännöksessä säädettäisiin, että pykälän 1 momentin 4 kohdan mukaisen edellytyksen täyttymistä tarkasteltaisiin 1.1.2019 edeltävältä kalenterikuukausilta siten, että kyseisen kalenterikuukauden sijasta tarkasteltaisiin koko sitä kalenterivuotta, johon kyseinen kalenterikuukausi sisältyy. Jos 36 kuukauden tarkastelujaksoksi muodostuisi esimerkiksi ajanjakso 1.12.2018—30.11.2021, työkyvyttömyyseläkkeeltä kuntoutukseen hakeutuvan henkilön työkyvyttömyyden alettua joulukuussa 2021, joulukuun 2018 sijasta tarkasteltaisiin koko kalenterivuotta 2018. Ajalta 1.1.2019 lukien tarkasteltavat kalenterikuukaudet taas huomioitaisiin aina tavanomaiseen tapaan kuukausikohtaisesti, vaikka osa saman henkilön 36 kuukauden tarkastelujaksosta sijoittuisi vuotta 2019 edeltävään aikaan.

Tämä tarkoittaisi sitä, että jos kuntoutuksen hakijan työkyvyttömyys olisi alkanut esimerkiksi huhtikuussa 2021, pykälän 1 momentin 4 kohdan tarkoittaman edellytyksen täyttymistä tarkasteltaisiin ajalta 1.1.2018—31.3.2021. Jos taas työkyvyttömyys olisi alkanut huhtikuussa 2020, tarkastelu koskisi aikaa 1.1.2017—31.3.2020. Tarkasteltava ajanjakso voisi näin ollen muodostua näissä tilanteissa normaalia pidemmäksi, mikä olisi hakijan kannalta edullista. Siirtymäsäännöksen mukaisesti huomioitaisiin aina vain vuotta 2019 edeltävä aika. Vuotta 2019 edeltäviä kalenterikuukausia sisältyisi käytännössä työkyvyttömyyden alkamista välittömästi edeltäneisiin 36 kalenterikuukauteen, jos henkilön työkyvyttömyys olisi alkanut vuoden 2021 joulukuussa tai tätä ennen. Ehdotettavan siirtymäsäännöksen soveltaminen rajautuisi näin ollen ajan kuluessa tilanteisiin, joissa työkyvyttömyyden alkamisen ja kuntoutuksen hakemisen välinen aika on pitkä.

26 §. Ammatillisen kuntoutuksen sisältö ja kuntoutussuunnitelma. Pykälän 1 momentin viimeisen lauseen sanamuotoa ehdotetaan muutettavaksi siten, että sen sanonta vastaisi vakiintunutta oikeuskäytäntöä. Nykyisen sanonnan mukaan työntekijälle voidaan korvata ammatillisesta kuntoutuksesta aiheutuvat välttämättömät ja tarpeelliset kustannukset. Ehdollinen ilmaisu ”voidaan korvata” poistettaisiin, ja pykälän 1 momentin viimeisen lauseen uudeksi sanamuodoksi tulisi: ”Työntekijälle korvataan ammatillisesta kuntoutuksesta aiheutuvat välttämättömät ja tarpeelliset kustannukset.”

Näin uudistettuna säännöksen sanamuoto vastaisi vakuutus oikeuden päätöksessään (VakO 27.5.2009/4167:2008) ottamaa kantaa. Vakuutus oikeus katsoi, että työntekijän eläkelain 26 §:n 1 momentin tarkoituksena ei ole antaa eläkelaitokselle yksinomaista harkintavaltaa sen osalta, korvataanko ammatillisesta kuntoutuksesta aiheutuvia välttämättömiä ja tarpeellisia kustannuksia. Vakuutus oikeus viittasi lisäksi Eläketurvakeskuksen lakisääteiseen toimivaltaan antaa eläkelaitoksille suosituksia yhdenmukaisen soveltamiskäytännön varmistamiseksi yksityisten alojen työeläkelakien soveltamisessa, todeten, että Eläketurvakeskuksen antaman soveltamisohjeen mukaan tarkoitetut kustannuksien korvaukset maksetaan Työeläkevakuuttajat TELA ry:n suositusten mukaisesti. Vakuutus oikeus totesi lisäksi, että TELA:n suositukset työeläkekuntoutusta koskevista normikorvauksista edistävät osaltaan yhdenmukaista soveltamiskäytäntöä ja vakuutettujen yhdenvertaista kohtelua työeläkekuntoutusta koskevien asioiden ratkaisussa, sitomatta kuitenkaan eläkelaitosta taikka muutoksenhakuelimiä niiden ratkaisutoiminnassa.

32 §. *Kuntoutusrahan tai työkyvyttömyyseläkkeensaajan kuntoutuskorotuksen keskeyttäminen ja lakkauttaminen.* Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 1 momentti, jossa säädettäisiin kuntoutusrahan tai kuntoutuskorotuksen keskeyttämisestä. Pykälän otsikkoa muutettaisiin tätä vastaavasti. Pykälän nykyinen 1 momentti, joka koskee kuntoutusrahan tai kuntoutuskorotuksen lakkauttamista, siirtyisi pykälän 2 momentiksi, ja nykyinen 2 momentti siirtyisi vastaavasti pykälän 3 momentiksi. Samalla kuntoutusetuuksien lakkauttamista koskevan momentin sanontaa selkeytettäisiin poistamalla kuntoutuskorotus-sanan edeltä tarpeettomana määre ”työkyvyttömyyseläkkeensaajalle maksettava”. Määre on tässä yhteydessä tarpeeton, koska kuntoutuskorotus voidaan myöntää vain työkyvyttömyyseläkettä saavalle henkilölle. Se voi eräitä tilanteita ajatellen olla myös harhaanjohtava, koska säännöksen tarkoituksena ei ole rajata kuntoutuskorotuksen lakkauttamisperusteiden ulkopuolelle niitä tilanteita, joissa kuntoutuskorotus lain mukaan voidaan maksaa muulle taholle kuin eläkkeensaajalle itselleen.

Kuntoutusrahan tai kuntoutuskorotuksen maksaminen voitaisiin keskeyttää, jos ammatillinen kuntoutus keskeytyy yli 30 kalenteripäivän ajaksi kuntoutusetuuden saajan sairauden tai muun hänestä riippumattoman syyn vuoksi tai kuntoutusetuuden saaja keskeyttää ammatillisen kuntoutuksen muusta pätevistä syistä. Kuntoutuksen keskeytymispäivää ei luettaisi mukaan kuntoutuksen keskeytymisen vähimmäiskestoja laskettaessa. Etuudensaajan sairaus voisi olla sama sairaus, johon kuntoutustarve on perustunut, tai muu sairaus. Kuntoutuksen keskeytymisen muu etuudensaajasta riippumaton syy tai keskeyttämisen muu pätevä syy voisivat käytännössä perustua esimerkiksi etuudensaajan olosuhteissa tapahtuneeseen olennaiseen muutokseen, työnantajasta johtuvaan syyhyn tai muuhun syyhyn, joka tilapäisesti estää kuntoutuksen jatkamisen tai muuttaa olennaisesti sen jatkamisen edellytyksiä. Sillä ei ole säännöstä sovellettaessa erottelevaa merkitystä, onko kuntoutuksen keskeytymisen syynä etuudensaajan sairaus, muu etuudensaajasta riippumaton syy vai muu pätevä syy kuntoutuksen keskeyttämiselle. Säännöksen tarkoitamista soveltamistilanteista ainakin jonkin tulee kuitenkin voida katsoa täyttyvän. Jos kuntoutuksen keskeyttämiselle tai siitä kieltäytymiselle ei ole pätevää syytä, käsillä on tämän pykälän seuraavassa momentissa tarkoitettu etuuden lakkauttamisen peruste.

Etuuden maksaminen keskeytettäisiin kuntoutuksen keskeytymistä seuraavan kalenterikuukauden alusta.

Kuntoutusetuuksien keskeyttäminen nojautuu tällä hetkellä niihin työkyvyttömyyseläkettä koskeviin säännöksiin, jotka tämän lain 34 §:n mukaan soveltuvat kuntoutusetuuksiin, jollei tässä laissa muuta säädetä. Eläketurvakeskuksen antamiin soveltamisohjeisiin sisältyy suosituksia näiden säännösten tulkinnasta. Ehdotettava säännös vastaisi nykyistä soveltamiskäytäntöä keskeyttämisen perusteena kyseeseen tulevien olosuhteiden, kuntoutuksen keskeytymisen edellytetyn keston sekä keskeyttämisen ajankohdan osalta, joskin keskeyttämisen ajankohtaan on nykyisessä soveltamiskäytännössä saattanut liittyä vähäistä harkintaa nimenomaisen säännöksen puuttuttua. Säännöstä sovellettaessa voitaisiin siten soveltuvin osin nojautua myös tähänastiseen oikeuskäytäntöön.

Vaikka kuntoutuskorotuksen tai kuntoutusrahan maksaminen pääsääntöisesti keskeytettäisiin pykälän uudessa 1 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa, keskeyttämistä ei säädettäisi pakolliseksi. Ehdotettava kuntoutuskorotuksen tai kuntoutusrahan keskeyttämistä koskeva säännös vastaisi tässä suhteessa samojen etuuksien lakkauttamista koskevaa säännöstä, joka ehdotuksen mukaan siirtyisi pykälän 2 momenttiin. Kuntoutusetuuksien lakkauttamisesta säädettäessä eläkelaitokselle jätettyä harkintaa perusteltiin sillä, että joissakin yksittäisissä tilanteissa takautuva lakkauttaminen voisi johtaa kohtuuttomaan lopputulokseen (HE 45/2005 vp, s. 40). Vastaavista syistä eläkelaitoksen harkintaa ei suljettaisi pois myöskään samojen etuuksien keskeyttämisestä päätettäessä.

118 §. *Eläkkeen ja kuntoutusetuuden maksaminen sairausvakuutusrahastolle.* Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 4 momentti. Momentissa säädettäisiin takautuvasti myönnettävän kuntoutusrahan, takautuvasti myönnettävän kuntoutuskorotuksen sekä takautuvasti myönnettävän työkyvyttömyyseläkkeen ja siihen liittyvän kuntoutuskorotuksen maksamisesta regressinä Kansaneläkelaitoksen sairausvakuutusrahastolle. Työkyvyttömyyseläkkeeltä kuntoutukseen tulevat henkilöt saavat käytännössä yleensä määräaikaista työkyvyttömyyseläkettä eli kuntoutustukea, mutta säännöksen muotoilussa on otettu huomioon myös se vaihtoehto, että kuntoutuksen piiriin hakeutuvan henkilön työkyvyttömyyseläke on voitu myöntää toistaiseksi.

Eläkelaitos voisi maksaa takautuvan kuntoutusrahan, takautuvan kuntoutuskorotuksen tai takautuvan työkyvyttömyyseläkkeen ja siihen liittyvän kuntoutuskorotuksen sairausvakuutusrahastolle, jos työntekijä olisi samalta ajalta saanut Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain (566/2005) 6 §:n mukaisen ammatillisen kuntoutuksen perusteella kuntoutusrahaa. Jos Kansaneläkelaitoksen kuntoutusrahaetuuden maksaminen olisi kyseiseltä ajalta perustunut muun kuin mainitun lainkohdan mukaan myönnettyyn kuntoutukseen, säännöksessä edellytettyä etuuksien vastaavuutta ei olisi, eikä ehdotettavan uuden 4 momentin mukainen maksaminen tulisi kysymykseen. Takautuva kuntoutusraha, takautuva kuntoutuskorotus tai takautuva työkyvyttömyyseläke ja siihen liittyvä kuntoutuskorotus maksettaisiin sairausvakuutusrahastolle siltä osin kuin ne vastaisivat määrältään Kansaneläkelaitoksen samalta ajalta maksamaa kuntoutusrahaa. Regressinä maksaminen ei sen sijaan tulisi kysymykseen tilanteessa, jossa työeläkekuntoutukseen oikeutettu henkilö lisäksi olisi oikeutettu Kansaneläkelaitoksen ammatilliseen kuntoutukseen ja saisi tämän perusteella Kansaneläkelaitoksen maksamaa kuntoutusrahaa, josta Kansaneläkelaitos tällöin vähentää työeläkelaitoksen maksaman kuntoutusetuuden ja maksaa ainoastaan sen ylittävän etuuden osan.

Lisäksi pykälän otsikkoa ehdotetaan muutettavaksi työeläkelakien kielenkäytön yhdenmukaistamiseksi. Pykälän nykyinen otsikko on ”Eläkkeen ja kuntoutusrahan maksaminen sairausvakuutusrahastolle”. Tämä korvattaisiin otsikolla ”Eläkkeen ja kuntoutusetuuden maksaminen sairausvakuutusrahastolle”, mitä sanontaa tähän pykälään kohdistuvissa yrittäjän eläkelain ja maatalousyrittäjän eläkelain viittaussäännöksissä jo tällä hetkellä käytetään ja mikä on vastaavan pykälän otsikkona merimieseläkelaisissa ja julkisten alojen eläkelaisissa.

127 a §. *Kansaneläkelaitoksen takautuvasti myöntämän kuntoutusrahan periminen.* Pykälä olisi uusi ja siinä säädettäisiin eläkelaitoksen oikeudesta periä Kansaneläkelaitoksen myöntämä takautuva kuntoutusraha. Eläkelaitoksella olisi säännöksen mukaan oikeus periä Kansaneläkelaitokselta sen takautuvasti maksama kuntoutusraha edellyttäen, että kuntoutusraha olisi myönnetty Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain 6 §:n mukaisen ammatillisen kuntoutuksen perusteella ja siltä osin kuin se vastaisi määrältään eläkelaitoksen työntekijälle samalta ajalta maksamaa kuntoutusrahaa tai työkyvyttömyyseläkettä ja siihen liittyvää kuntoutuskorotusta. Regressinä maksaminen ei sen kuitenkaan tulisi kysymykseen tilanteessa, jossa työeläkekuntoutukseen oikeutettu henkilö lisäksi olisi oikeutettu Kansaneläkelaitoksen ammatilliseen kuntoutukseen ja saisi tämän perusteella Kansaneläkelaitoksen maksamaa kuntoutusrahaa, josta Kansaneläkelaitos tällöin vähentää työeläkelaitoksen maksaman kuntoutusetuuden ja maksaa ainoastaan sen ylittävän etuuden osan.

7.4 Yrittäjän eläkelaki

22 §. *Oikeus työeläkekuntoutukseen.* Pykälään ehdotetaan tehtäväksi vastaavat muutokset kuin TyEL 25 §:ään. Pykälän 5 momenttiin liittyisi samanlainen siirtymäsäännös kuin TyEL 25 §:n 5 momenttiin.

23 §. *Ammatillisen kuntoutuksen sisältö ja kuntoutussuunnitelma.* Pykälään ehdotetaan tehtäväksi vastaava muutos kuin TyEL 26 §:ään.

29 §. *Kuntoutusrahan tai työkyvyttömyyseläkkeensaajan kuntoutuskorotuksen keskeyttäminen ja lakkauttaminen.* Pykälään ehdotetaan tehtäväksi vastaavat muutokset kuin TyEL 32 §:ään.

108 a §. *Kansaneläkelaitoksen takautuvasti myöntämän kuntoutusrahan periminen.* Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi pykälä, joka vastaisi ehdotettavaa TyEL 127 a §:ää.

7.5 Maatalousyrittäjän eläkelaki

42 §. *Oikeus työeläkekuntoutukseen.* Pykälään ehdotetaan tehtäväksi vastaavat muutokset kuin TyEL 25 §:ään. Pykälän 5 momenttiin liittyisi samanlainen siirtymäsäännös kuin TyEL 25 §:n 5 momenttiin.

43 §. *Ammatillisen kuntoutuksen sisältö ja kuntoutussuunnitelma.* Pykälään ehdotetaan tehtäväksi vastaava muutos kuin TyEL 26 §:ään.

45 §. *Kuntoutusta koskevat muut säännökset ja kuntoutuksen ajalta maksettavat etuudet.* Pykälän 1 momentin 5 kohdan työntekijän eläkelain 32 §:ään kohdistuvaa lakiviittausta muutettaisiin siten, että viittauksessa huomioitaisiin työntekijän eläkelain 32 §:ään lisättäväksi ehdotettavat säännökset kuntoutusrahan tai työkyvyttömyyseläkkeensaajan kuntoutuskorotuksen keskeyttämisestä. Uudistetun 1 momentin 5 kohdan viittaussäännöksen mukaan maatalousyrittäjän eläkelakia toimeenpantaessa sovellettaisiin, mitä työntekijän eläkelain 32 §:ssä säädetään kuntoutusrahan tai työkyvyttömyyseläkkeensaajan kuntoutuskorotuksen keskeyttämisestä ja lakkauttamisesta.

102 a §. *Kansaneläkelaitoksen takautuvasti myöntämän kuntoutusrahan periminen.* Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi pykälä, joka vastaisi ehdotettavaa TyEL 127 a §:ää.

7.6 Merimieseläkelaki

25 §. *Oikeus työeläkekuntoutukseen.* Pykälään ehdotetaan tehtäväksi vastaavat muutokset kuin TyEL 25 §:ään. Pykälän 5 momenttiin liittyisi samanlainen siirtymäsäännös kuin TyEL 25 §:n 5 momenttiin.

26 §. *Ammatillisen kuntoutuksen sisältö ja kuntoutussuunnitelma.* Pykälään ehdotetaan tehtäväksi vastaava muutos kuin TyEL 26 §:ään.

32 §. *Kuntoutusrahan tai työkyvyttömyyseläkkeensaajan kuntoutuskorotuksen keskeyttäminen ja lakkauttaminen* Pykälään ehdotetaan tehtäväksi vastaavat muutokset kuin TyEL 32 §:ään.

115 §. *Eläkkeen ja kuntoutusetuuden maksaminen sairausvakuutusrahastolle.* Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 4 momentti vastaavasti kuin TyEL 118 §:ään.

124 a §. *Kansaneläkelaitoksen takautuvasti myöntämän kuntoutusrahan periminen.* Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi pykälä, joka vastaisi ehdotettavaa TyEL 127 a §:ää.

7.7 Julkisten alojen eläkelaki

22 §. *Oikeus työeläkekuntoutukseen.* Pykälään ehdotetaan tehtäväksi vastaavat muutokset kuin TyEL 25 §:ään. Pykälän 5 momenttiin liittyisi samanlainen siirtymäsäännös kuin TyEL 25 §:n 5 momenttiin.

23 §. *Ammatillisen kuntoutuksen sisältö ja kuntoutussuunnitelma.* Pykälään ehdotetaan tehtäväksi vastaava muutos kuin TyEL 26 §:ään.

30 §. *Kuntoutusrahan tai työkyvyttömyyseläkkeensaajan kuntoutuskorotuksen keskeyttäminen ja lakkauttaminen.* Pykälään ehdotetaan tehtäväksi vastaavat muutokset kuin TyEL 32 §:ään.

129 §. *Eläkkeen ja kuntoutusetuuden maksaminen sairausvakuutusrahastolle.* Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 4 momentti vastaavasti kuin TyEL 118 §:ään.

138 a §. *Kansaneläkelaitoksen takautuvasti myöntämän kuntoutusrahan periminen.* Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi pykälä, joka vastaisi ehdotettavaa TyEL 127 a §:ää.

8 Voimaantulo

Esitetyt lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2023. Ehdotettuja sairausvakuutuslain 8 luvun 11 §:n 2 ja 4 momentteja sovellettaisiin silloin, kun osa-aikainen työskentely on aloitettu 1.1.2023 tai sen jälkeen. Ehdotettua sairausvakuutuslain 8 luvun 12 §:n säännöstä sovellettaisiin silloin, kun voimassa olevan säännöksen mukainen osasairauspäivärahan enimmäisaika ei ole täyttynyt jo ennen 1.1.2023.

Ehdotettua Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain 18 §:n 3 momenttia sovellettaisiin silloin, kun kuntoutus alkaa 1.1.2023 tai sen jälkeen. Jos kuntoutus on alkanut ennen tämän lain voimaantuloa, sovellettaisiin tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä. Ehdotettuja kuntoutuslain 23 ja 24 §:ä sovellettaisiin 1.1.2023 tai sen jälkeiseltä ajalta maksettaviin kuntoutusrahaetuuksiin. Ehdotettuja kuntoutuslain 27 §:n 1 momenttia ja 41 §:n 4 momenttia sovellettaisiin silloin, kun kuntoutusraha hakemus on tullut vireille 1.1.2023 tai sen jälkeen.

Työeläkelakien muutoksia sovellettaisiin lain voimaan tultua vireille tuleviin kuntoutushakemuksiin.

9 Toimeenpano ja seuranta

Lakien toimeenpanosta vastaavat Kansaneläkelaitos ja eläkelaitokset. Muutoksista tiedottaminen on keskeisessä roolissa toimeenpanossa. Kansaneläkelaitos ja eläkelaitokset antavat ohjausta ja neuvontaa eri etuuksiin ja niiden hakemiseen liittyen. Lisäksi Kansaneläkelaitoksen ja eläkelaitosten on varattava resurssit henkilöstön tiedottamiseen ja kouluttamiseen.

10 Suhde muihin esityksiin

10.1 Esityksen riippuvuus muista esityksistä

Esitys ei ole riippuvainen muista esityksistä.

10.2 Suhde talousarvioesitykseen

Esitys liittyy valtion vuoden 2023 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

11 Suhde perustuslakiin ja sääntämisjärjestys

Suomen perustuslain (731/1999) 6 §:ssä säädetään, että ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Perusoikeusuudistusta koskevassa hallituksen esityksessä (HE 309/1993 vp) on todettu, että pykälä ilmaisee paitsi vaatimuksen oikeudellisesta yhdenvertaisuudesta myös ajatuksen tosiasiallisesta tasa-arvosta. Lailla ei voida ilman yleisesti hyväksyttävää perustetta, mielivaltaisesti, asettaa kansalaisia tai kansalaisryhmiä toisia edullisempaan tai epäedullisempaan asemaan. Yhdenvertaisuussäännös ei kuitenkaan edellytä kaikkien kansalaisten kaikissa suhteissa samantilaista kohtelua, elleivät asiaan vaikuttavat olosuhteet ole samanlaisia. Yhdenvertaisuusnäkökohdilla on merkitystä sekä myönnettäessä lailla etuja ja oikeuksia kansalaisille sekä asetettaessa heille velvollisuuksia. Toisaalta lainsäädännölle on ominaista, että se kohtelee tietyn hyväksyttävän yhteiskunnallisen intressin vuoksi ihmisiä eri tavoin edistääkseen muun muassa tosiasiallista tasa-arvoa. Perustuslakivaliokunta on käytännössään nimenomaisesti korostanut, ettei yhdenvertaisuusperiaatteesta voi johtua tiukkoja rajoja lainsäätäjän harkinnalle pyrittäessä kulloisenkin yhteiskuntakehityksen vaatimaan sääntelyyn (HE 309/1993 vp ja siinä mainitut perustuslakivaliokunnan lausunnot sekä esim. PeVL 59/2002 vp, PeVL 1/2006 vp, PeVL 38/2006 vp, PeVL 28/2009 vp, PeVL 64/2010 vp, PeVL 2/2011 vp, PeVL 12/2011 vp, PeVL 11/2012 vp).

Yhdenvertaisuussäännöstä täydentää perustuslain 6 §:n 2 momentin syrjintäkielto. Ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Momentti ei toisaalta kiellä kaikenlaista erontekoa ihmisten välillä, vaikka erottelu perustuisi syrjintäsäännöksessä nimenomaan mainittuun syyhyn. Olennaista on, voidaanko erottelu perustella perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävällä tavalla. Perustelulle asetettavat vaatimukset ovat erityisesti säännöksessä lueteltujen kiellettyjen erotteluperusteiden kohdalla korkeat. Säännös ei estäisi tosiasiallisen tasa-arvon turvaamiseksi tarpeellista positiivista erityiskohtelua eli tietyn ryhmän (esimerkiksi naiset, lapset, vähemmistöt) asemaa ja olosuhteita parantavia toimia (HE 309/1993 vp).

Ehdotetuilla muutoksilla pyritään parantamaan etuudensaajien yhdenvertaisuutta. Etuuksien saamiseen liittyy aina tietyt laissa säädetyt edellytykset, eikä esitys poikkea voimassa olevan lainsäädännön mukaisista lähtökohdista yhdenvertaisuusnäkökulmasta. Esitystä ei siten ole pidettävä perustuslain 6 §:n takaaman yhdenvertaisuuden vastaisena.

Hallitus katsoo, että esitys voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyksessä.

Ponsi

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

sairausvakuutuslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan sairausvakuutuslain (224/2004) 8 luvun 11 §:n 2 ja 4 momentti sekä 12 § ja 9 luvun 10 §:n 1 momentti, sellaisena kuin ne ovat 8 luvun 11 §:n 2 momentti laissa 532/2009 ja 4 momentti laissa 882/2019, 12 § laissa 972/2013 sekä 9 luvun 10 §:n 1 momentti laissa 28/2022, seuraavasti:

8 luku

Sairauspäiväraha ja osasairauspäiväraha

11 §

Oikeus osasairauspäivärahaan

Työntekijällä tai yrittäjällä, joka on 4 §:n mukaisesti työkyvytön, on oikeus osasairauspäivärahaan 7 §:ssä tarkoitetun omavastuuajan jälkeen tai osasairauspäivärahaa välittömästi edeltäneen sairauspäivärahan tai kuntoutusrahan jälkeen tässä pykälässä säädettyjen edellytysten täytyessä. Työskentely omavastuuajalla 3 momentissa tarkoitetulla tavalla ei estä omavastuuajan kulumista.

Kokoaikatyöllä tarkoitetaan ansiotyötä, jossa työntekijän säännöllinen työaika on vähintään 30 tuntia viikossa tai se tasoittuu vähintään 30 tuntiin viikossa sovellettavalla tasoittumisjaksolla taikka ansiotyötä, jossa työntekijän työaika on asianomaisella alalla normaalisti sovellet-tavan kokoaikaisen työntekijän säännöllisen työajan pituinen. Jos työntekijä työskentelee samanaikaisesti kahdessa tai useammassa osa-aikaisessa työsuhteessa, työskentelyä pidetään ko-koaikaisena, jos yhteenlaskettu työaika on vähintään 30 tuntia viikossa.

12 §

Osasairauspäivärahan maksaminen

Osasairauspäivärahaa maksetaan enintään 150 arkipäivältä. Osasairauspäivärahan enimmäis-aikaa laskettaessa otetaan huomioon kaikki osasairauspäivärahapäivät kahden edeltäneen vuo-den ajalta. Osasairauspäivärahan enimmäis-aikaa laskettaessa otetaan kuitenkin huomioon myös päivät, joilta osasairauspäivärahaa ei ole maksettu sen vuoksi, että vakuutetulle on samalta ajalta maksettu vanhempainpäivärahaa. Jos vakuutettu on ollut yhtäjaksoisesti työkykyinen 12 kuu-kauden ajan, tätä edeltäneitä osasairauspäivärahapäiviä ei oteta osasairauspäivärahan enimmäis-aikaa laskettaessa huomioon.

9 luku

Vanhempainpäivärahat

10 §

Vanhempainpäivärahan saamisen esteet

Vanhempainpäivärahaan ei ole oikeutta siltä ajalta, kun vakuutettu on ansiotyössä tai muussa omassa työssä lukuun ottamatta omassa kotitaloudessa tehtävää työtä tai päätoimista opiskelua. Vanhempainpäivärahaan ei ole oikeutta lakisääteisen vuosiloman tai muiden palkallisten vapaapäivien ajalta lukuun ottamatta työsopimuslain mukaista raskaus-, erityisraskaus- tai vanhempainvapaata, jonka ajalta työntajalla on 7 luvun 4 §:n mukainen oikeus etuuteen. Ansiotyössä olemisena ei pidetä vanhemman toimimista kuntalain (410/2015) 69 §:ssä ja hyvinvointialueesta annetun lain (611/2021) 74 §:ssä tarkoitettuna luottamushenkilönä lukuun ottamatta kuntalain 80 §:ssä ja hyvinvointialueesta annetun lain 85 §:ssä tarkoitettuja päätoimisia ja osa-aikaisia luottamushenkilöitä. Ansiotyössä olemisena ei myöskään pidetä omaishoidon tuesta annetun lain (937/2005) mukaisena omaishoitajana tai perhehoitolaissa (263/2015) tarkoitettuna toimeksiantosopimuksen kunnan kanssa tehneenä perhehoitajana toimimista.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 . Vakuutettuun, jolla osasairauspäivärahan enimmäisaika on tullut täyteen ennen 1 päivää tammikuuta 2023, sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa ollutta sairausvakuutuslain 8 luvun 12 §:ää. Jos osa-aikainen työskentely on alkanut ennen 1 päivää tammikuuta 2023, sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita sairausvakuutuslain 8 luvun 11 §:n 2 ja 4 momentteja.

2.

Laki

Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain (566/2005) 19 §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on laissa 1309/2016,
muutetaan 6 §:n 2 momentti, 18 §:n 3 momentti, 23 §:n 2 momentti, 24 §:n 1 ja 2 momentti, 27 §:n 1 momentti, 39 § sekä 41 §:n 4 momentti,
sellaisina kuin niistä ovat 6 §:n 2 momentti laissa 973/2013, 23 §:n 2 momentti sekä 24 §:n 1 ja 2 momentti laissa 1097/2018, 27 §:n 1 momentti laissa 1200/2009, 39 § laeissa 1200/2009 1272/2016 ja, sekä
lisätään 23 §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 1236/2014 ja 1097/2018, uusi 3 momentti seuraavasti:

6 §

Ammatillisen kuntoutuksen järjestäminen

Kansaneläkelaitoksella ei ole velvollisuutta järjestää ammatillista kuntoutusta, jos ammatillinen kuntoutus on järjestetty työeläkelakien tai erityisopetusta koskevien säännösten perusteella tai vakuutettu on saanut oikeudestaan työeläkekuntoutukseen ennakkopäätöksen, joka kuntoutusta haettaessa on voimassa.

18 §

Kuntoutusraha lakisääteisen kuntoutuksen ajalta

Työterveyshuoltolain perusteella annetun kuntoutuksen ajalta kuntoutusrahaa maksetaan, jos kuntoutusta annetaan työterveyshuollossa havaittujen työ- tai ansiokykyongelmien perusteella ja työnantaja tai yrittäjä osallistuu kuntoutuksesta aiheutuneisiin kustannuksiin. Kuntoutusrahan myöntämisen edellytyksenä työterveyshuoltolain mukaisen työkokeilun ajalta on, että on kyse varhaisen vaiheen ammatillisesta kuntoutuksesta ja että asiakkaalla ei ole oikeutta ammatilliseen kuntoutukseen työeläkelakien perusteella. Kuntoutusrahan myöntämisen edellytyksenä on lisäksi, että työkokeilun aikana asiakas työskentelee kokonaan uusissa tai olennaisilta osin muutetuissa työtehtävissä taikka erityisjärjestelyjen avulla entisissä työtehtävissään. Päätös työterveyshuoltolain mukaisen työkokeilun ajalta maksettavasta kuntoutusrahasta voidaan tehdä enintään 45 arkipäiväksi.

23 §

Kuntoutusrahan maksaminen

Sen estämättä, mitä 1 momentissa säädetään, kuntoutusrahaa maksetaan 25—27 §:ssä tarkoitettua omavastuuaikaa lukuun ottamatta ammatillisena kuntoutuksena myönnettyyn koulutukseen, muuhun työelämän ulkopuolella olevan henkilön 6 §:ssä tarkoitettuun ammatilliseen kuntoutukseen, oppisopimuskoulutukseen, 7 a §:ssä tarkoitettuun nuoren ammatilliseen kuntoutukseen sekä 20 §:ssä tarkoitettuun nuoren kuntoutusrahan oikeuttavaan kuntoutukseen osallistumisen ajalta, jos kuntoutuja on estynyt tekemästä päätoimeen rinnastettavaa muuta kuin kuntoutukseen sisältyvää työtä.

Sen estämättä, mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, 6 §:ssä ja 7 a §:ssä tarkoitetun ammatillisen kuntoutuksen ajalta kuntoutusraha maksetaan täysimääräisenä myös niiden päivien ajalta, jolloin kuntoutuja ei osallistu kuntoutukseen (joustopäivä), jos hänen ammatillisen kuntoutuksensa on sovittu toteutettavaksi alle viitenä, kuitenkin vähintään kolmena päivänä viikossa. Kuntoutusrahaa maksetaan joustopäivältä, kun Kansaneläkelaitos on määritellyt ammatillisen kuntoutuksen palveluun mahdollisuuden joustopäiville ja kun joustopäivän tarve perustuu siihen, että kuntoutuja ei joko 6 §:ssä tarkoitetun työ- tai opiskelukyvyyn ja ansiomahdollisuuksien olennaisen heikentymisen tai 7 a §:ssä tarkoitetun toimintakyvyn olennaisen heikentymisen vuoksi pysty osallistumaan kuntoutukseen viitenä päivänä viikossa. Kuntoutusrahan maksaminen edellyttää lisäksi, että kuntoutuja on joustopäivänä estynyt tekemästä työtä.

24 §

Kuntoutusraha odotus- ja väliajalta

Kansaneläkelaitoksen järjestämän ammatillisen kuntoutuksen etenemisen ja kuntoutujan toimeentulon turvaamiseksi kuntoutusrahaa voidaan maksaa myös kuntoutuspäätöksen antamisen ja kuntoutuksen alkamisen väliseltä ajalta (odotusaika) sekä kuntoutusjaksojen väliseltä ajalta (väliaika). Kuntoutujalla on oikeus kuntoutusrahan odotus- ja väliajalta, jos hän ei tuolta ajalta saa toimeentuloa esimerkiksi työstä. Kuntoutusraha maksetaan odotus- ja väliajalta 20 prosentilla alennettuna ja enintään kolmelta kuukaudelta kalenterivuotta kohden kummankin syyn perusteella erikseen laskettuna, jollei sen maksaminen pidemmältä ajalta ole toimeentulon turvaamisen ja kuntoutuksen etenemisen kannalta erityisestä syystä perusteltua.

Sen estämättä, mitä 1 momentissa säädetään, kuntoutusrahaa maksetaan myös odotus- ja väliajalta kuntoutujalle, joka osallistuu 7 a §:ssä tarkoitettuun nuoren ammatilliseen kuntoutukseen, jos hän ei tuolta ajalta saa toimeentuloa esimerkiksi työstä. Kuntoutusraha maksetaan odotus- ja väliajalta 20 prosentilla alennettuna.

27 §

Maksaminen ilman omavastuuta

Omavastuuaikaa ei ole, jos kuntoutuja sai välittömästi ennen sitä päivää, josta lukien kuntoutusraha myönnetään, sairausvakuutuslain mukaista sairauspäivärahaa, osasairauspäivärahaa tai vanhempainpäivärahaa taikka työttömyysturvalain (1290/2002) mukaista työttömyysetuutta. Omavastuuaikaa ei ole myöskään silloin, jos kuntoutuja sai toimeentulotuesta annetun lain (1412/1997) mukaista perustoimeentulotukea saman tai edeltävän kalenterikuukauden aikana ennen sitä päivää, josta lukien kuntoutusraha myönnetään.

Takautuva maksaminen

Jos kuntoutujalle myönnetään takautuvasti sairausvakuutuslain mukaista sairauspäivärahaa, osasairauspäivärahaa, tartuntatautipäivärahaa, luovutuspäivärahaa taikka vanhuuseläkettä tai takuueläkettä taikka korvausta ansionmenetyksestä jonkin muun lain perusteella, eläke tai korvaus samalta ajalta voidaan periä suoritettua kuntoutusrahaa vastaavalta osalta Kansaneläkelaitokselle. Työeläkelakien mukaista takautuvaa työkyvyttömyyseläkettä ja työuraeläkettä ei kuitenkaan makseta Kansaneläkelaitokselle kuntoutusrahaa vastaavalta osalta.

Jos kuntoutuja on saanut työttömyysturvalain mukaista työttömyysetuutta tai sairausvakuutuslain mukaista päivärahaetuutta, samalta ajalta suoritettava kuntoutusraha voidaan periä maksetun työttömyysetuuden tai päivärahaetuuden määrään saakka Kansaneläkelaitokselle taikka se suoritetaan asianomaiselle työttömyyskassalle sen maksamaa etuutta vastaavalta osalta.

Jos kuntoutujalle myönnetään takautuvasti tämän lain 6 §:n nojalla annettavan ammatillisen kuntoutuksen perusteella tämän lain mukaista kuntoutusrahaa samalle ajalle, jolta kuntoutuja on saanut työeläkelakien mukaista kuntoutusrahaa tai työkyvyttömyyseläkettä ja siihen liittyvää kuntoutuskorotusta, työeläkelaitoksella on oikeus periä Kansaneläkelaitokselta sen takautuvasti maksama kuntoutusraha samalta ajalta eläkelakien mukaan maksettua kuntoutusrahaa tai työkyvyttömyyseläkettä ja siihen liittyvää kuntoutuskorotusta vastaavalta osalta. Perimiseen ei kuitenkaan ole oikeutta, jos työeläkelaitoksen maksama kuntoutusetuus vähennetään Kansaneläkelaitoksen maksamasta kuntoutusrahasta.

Jos kuntoutujalle myönnetään takautuvasti työeläkelakien mukaista kuntoutusrahaa, kuntoutuskorotusta tai työkyvyttömyyseläkettä ja siihen liittyvää kuntoutuskorotusta samalle ajalle, jolta hän on saanut tämän lain mukaista kuntoutusrahaa tämän lain 6 §:n nojalla myönnetyn ammatillisen kuntoutuksen perusteella, Kansaneläkelaitoksella on oikeus periä eläkelaitokselta sen takautuvasti maksama kuntoutusraha, kuntoutuskorotus tai työkyvyttömyyseläke ja siihen liittyvää kuntoutuskorotus samalta ajalta tämän lain mukaan maksettua kuntoutusrahaa vastaavalta osalta. Perimiseen ei kuitenkaan ole oikeutta, jos työeläkelaitoksen maksama kuntoutusetuus vähennetään Kansaneläkelaitoksen maksamasta kuntoutusrahasta.

Etuuksien ja korvausten hakeminen

Kuntoutusrahaa ja ylläpitokorvausta on haettava kuuden kuukauden kuluessa siitä päivästä, josta alkaen etuutta halutaan saada. Harkinnanvaraista kuntoutusavustusta on haettava kuuden kuukauden kuluessa kuntoutusrahan maksamisen päättymisestä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tämän lain 18 §:n 3 momenttia sovelletaan silloin, kun kuntoutus alkaa 1 päivänä tammikuuta. 2023 tai sen jälkeen. Jos kuntoutus on alkanut ennen tämän lain voimaantuloa, sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä. Tämä lain 23 ja 24 §:ä sovelletaan 1 päivänä tammikuuta. 2023 tai sen jälkeiseltä ajalta maksettaviin kuntoutusrahaetuuksiin. Tämän lain 27 §:n 1 momenttia ja 41 §:n 4 momenttia sovelletaan silloin, kun kuntoutusrahahakemus on tullut vireille 1 päivänä tammikuuta. 2023 tai sen jälkeen.

3.

Laki

työntekijän eläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan työntekijän eläkelain (395/2006) 25 §:n 1 momentin johdantokappale ja 3 kohta, 2 momentti ja 5 momentti, 26 §:n 1 momentti, 32 §:n otsikko ja 2 momentti sekä 118 §:n otsikko, sellaisina kuin niistä ovat 25 §:n 1 momentin 3 kohta laissa 1148/2020 ja 25 §:n 5 momentti laissa 1164/2007, sekä

lisätään 25 §:n 1 momenttiin uusi 4 ja 5 kohta, 32 §:ään uusi 1 momentti, jolloin nykyinen 1 momentti ja muutettu 2 momentti siirtyvät 2 ja 3 momentiksi, 118 §:ään uusi 4 momentti, jolloin nykyinen 4 momentti siirtyy 5 momentiksi sekä lakiin uusi 127 a §, seuraavasti:

25 §

Oikeus työeläkekuntoutukseen

Työntekijällä, joka ei ole täyttänyt alinta vanhuuseläkeikäänsä, on oikeus saada ammatillista kuntoutusta, jos:

3) työntekijällä ei ole oikeutta kuntoutukseen tapaturmavakuutuksen tai liikennevakuutuksen kuntoutusta koskevien säännösten perusteella;

4) työntekijällä on työeläkelakien mukaan vakuutettuja, muita kuin julkisten alojen eläkelain 4 §:n 2 momentin 2—4 kohdassa tarkoitettujen palvelussuhteiden perusteella maksettuja työansioita kuntoutushakemuksen vireilletulokuukautta välittömästi edeltäneiden 36 kalenterikuukauden aikana tai työntekijä on tämän ajan tai osan siitä hoitanut lastaan, minkä perusteella on maksettu sairausvakuutuslain (1224/2004) mukaista vanhempainpäivärahaa, lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain (1128/1996) mukaista kotihoidon tukea tai vastaavaa Ahvenanmaan maakuntalainsäädännön mukaista lapsen kotihoidon tukea tai työntekijä esittää eläkelaitokselle riittävän selvityksen ansiotyöstä estymisestään lapsensa hoitamisen vuoksi, jos etuutta ei ole maksettu kyseisenä aikana, vaikka etuuteen olisi voinut olla oikeus; ja

5) kuntoutus on tarkoituksenmukaista työntekijän työkyvyttömyyden estämiseksi tai työ- ja ansiokyvyn parantamiseksi.

Kuntoutuksen tarkoituksenmukaisuutta arvioitaessa otetaan huomioon työntekijän ikä, ammatti, aikaisempi toiminta, koulutus sekä se, johtaako haettu ammatillinen kuntoutus todennäköisesti työntekijän terveydentilalle sopivassa työssä jatkamiseen tai työhön palaamiseen. Lisäksi tarkoituksenmukaisuutta arvioitaessa otetaan huomioon, lykkääkö ammatillinen kuntoutus työntekijän eläkkeelle jäämistä.

Mitä 1 momentissa säädetään, sovelletaan myös sellaisen työntekijän kuntoutukseen, joka on 35 §:n 1 momentissa tarkoitettulla tavalla työkyvytön. Tällöin 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettua ansiota määräytyvät samoin kuin tulevan ajan ansiot hänen työkyvyttömyyseläkkeessään ja 1 momentin 4 kohdan tarkoittaman edellytyksen täyttymistä tarkastellaan työkyvyttömyyden alkamiskuukautta välittömästi edeltäneiden 36 kuukauden ajalta.

26 §

Ammatillisen kuntoutuksen sisältö ja kuntoutussuunnitelma

Ammatillisella kuntoutuksella tarkoitetaan työkokeilua, työhön valmennusta, työhön tai ammattiin johtavaa koulutusta ja tukea elinkeinotoiminnan aloittamiseen tai jatkamiseen. Työntekijälle korvataan ammatillisesta kuntoutuksesta aiheutuvat välttämättömät ja tarpeelliset kustannukset.

32 §

Kuntoutusrahan tai työkyvyttömyyseläkkeensaajan kuntoutuskorotuksen keskeyttäminen ja lakkauttaminen

Jos ammatillinen kuntoutus keskeytyy yli 30 kalenteripäivän ajaksi kuntoutusetuuden saajan sairauden tai muun hänestä riippumattoman syyn vuoksi tai kuntoutusetuuden saaja keskeyttää ammatillisen kuntoutuksen muusta pätevästä syystä, kuntoutusrahan tai kuntoutuskorotuksen maksaminen voidaan keskeyttää kuntoutuksen keskeytymistä seuraavan kalenterikuukauden alusta.

Kuntoutusraha tai kuntoutuskorotus voidaan lakkauttaa, jos sen saaja kieltäytyy ammatillisesta kuntoutuksesta tai keskeyttää tällaisen kuntoutuksen ilman pätevää syytä.

118 §

Eläkkeen ja kuntoutusetuuden maksaminen sairausvakuutusrahastolle

Jos kuntoutusraha, kuntoutuskorotus tai työkyvyttömyyseläke ja siihen liittyvä kuntoutuskorotus myönnetään takautuvasti samalle ajalle, jolta työntekijälle on maksettu Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain (566/2005) 6 §:n mukaisen ammatillisen kuntoutuksen perusteella kuntoutusrahaa, kuntoutusraha, kuntoutuskorotus tai työkyvyttömyyseläke ja siihen liittyvän kuntoutuskorotus maksetaan sairausvakuutusrahastolle siltä osin kuin ne vastaavat määrältään samalta ajalta maksettua Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain mukaista kuntoutusrahaa, ellei Kansaneläkelaitos vähennä niitä maksamastaan kuntoutusrahasta.

127 a §

Kansaneläkelaitoksen takautuvasti myöntämän kuntoutusrahan periminen

Jos työntekijälle myönnetään takautuvasti Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain 6 §:n mukaisen ammatillisen kuntoutuksen perusteella kuntoutusrahaa samalle ajalle, jolta työntekijä on saanut tämän lain mukaista kuntoutusrahaa tai työkyvyttömyyseläkettä ja siihen liittyvää kuntoutuskorotusta, eläkelaitoksella on oikeus periä Kansaneläkelaitokselta sen takautuvasti maksama kuntoutusraha siltä osin kuin se vastaa määrältään samalta ajalta maksettua kuntoutusrahaa tai työkyvyttömyyseläkettä ja siihen liittyvää kuntoutuskorotusta. Perimiseen ei kuitenkaan ole oikeutta, jos työeläkelaitoksen maksama kuntoutusetuus vähennetään Kansaneläkelaitoksen maksamasta kuntoutusrahasta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 ____.

Tätä lakia sovelletaan tämän lain voimaan tultua vireille tuleviin kuntoutushakemuksiin.

Tämän lain 25 §:n 1 momentin 4 kohdan mukaisen edellytyksen täyttymistä tarkastellaan 1 päivä tammikuuta 2019 edeltävältä ajalta kaikilta niiltä kalenterivuosilta, joihin sisältyy tämän lain 25 §:n 5 momentissa tarkoitettuun 36 kalenterikuukauden ajanjaksoon kuuluvia kalenteri-
kuukausia.

4.

Laki

yrittäjän eläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan yrittäjän eläkelain (1272/2006) 22 §:n 1 momentin johdantokappale ja 3 kohta, 2 momentti ja 5 momentti, 23 §:n 1 momentti sekä 29 §:n otsikko ja 2 momentti, sellaisina kuin niistä ovat 22 §:n 1 momentin 3 kohta laissa 1149/2020 ja 22 §:n 5 momentti laissa 1166/2007, sekä

lisätään 22 §:n 1 momenttiin uusi 4 ja 5 kohta, 29 §:ään uusi 1 momentti, jolloin nykyinen 1 momentti ja muutettu 2 momentti siirtyvät 2 ja 3 momentiksi sekä lakiin uusi 108 a §, seuraa-vasti:

22 §

Oikeus työeläkekuntoutukseen

Yrittäjällä, joka ei ole täyttänyt alinta vanhuuseläkeikänsä, on oikeus saada ammatillista kuntoutusta, jos:

3) hänellä ei ole oikeutta kuntoutukseen tapaturmavakuutuksen tai liikennevakuutuksen kuntoutusta koskevien säännösten perusteella;

4) hänellä on työeläkelakien mukaan vakuutettuja, muita kuin julkisten alojen eläkelain 4 §:n 2 momentin 2—4 kohdassa tarkoitettujen palvelussuhteiden perusteella maksettuja työansioita kuntoutushakemuksen vireilletulokuukautta välittömästi edeltäneiden 36 kalenterikuukauden aikana tai hän on tämän ajan tai osan siitä hoitanut lastaan, minkä perusteella on maksettu sairausvakuutuslain (1224/2004) mukaista vanhempainpäivärahaa, lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain (1128/1996) mukaista kotihoidon tukea tai vastaavaa Ahvenanmaan maakuntalainsäädännön mukaista lapsen kotihoidon tukea tai hän esittää eläkelaitokselle riittävän selvityksen ansiotyöstä estymisestään lapsensa hoitamisen vuoksi, jos etuutta ei ole maksettu kyseisenä aikana, vaikka etuuteen olisi voinut olla oikeus; ja

5) kuntoutus on tarkoituksenmukaista yrittäjän työkyvyttömyyden estämiseksi tai työ- ja ansiokyvyn parantamiseksi.

Kuntoutuksen tarkoituksenmukaisuutta arvioitaessa otetaan huomioon yrittäjän ikä, ammatti, aikaisempi toiminta, koulutus sekä se, johtaako haettu ammatillinen kuntoutus todennäköisesti yrittäjän terveydentilalle sopivassa työssä jatkamiseen tai työhön palaamiseen. Lisäksi tarkoituksenmukaisuutta arvioitaessa otetaan huomioon, lykkääkö ammatillinen kuntoutus yrittäjän eläkkeelle jäämistä.

Mitä 1 momentissa säädetään, sovelletaan myös sellaisen yrittäjän kuntoutukseen, joka on 32 §:n 1 momentissa tarkoitettulla tavalla työkyvytön. Tällöin 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettut ansiot määräytyvät samoin kuin tulevan ajan ansiot hänen työkyvyttömyyseläkkeessään ja 1 momentin 4 kohdan tarkoittaman edellytyksen täyttymistä tarkastellaan työkyvyttömyyden alkamiskuukautta välittömästi edeltäneiden 36 kuukauden ajalta.

23 §

Ammatillisen kuntoutuksen sisältö ja kuntoutussuunnitelma

Ammatillisella kuntoutuksella tarkoitetaan työkokeilua, työhön valmennusta, työhön tai ammattiin johtavaa koulutusta ja tukea elinkeinotoiminnan aloittamiseen tai jatkamiseen. Yrittäjälle korvataan ammatillisesta kuntoutuksesta aiheutuvat välttämättömät ja tarpeelliset kustannukset.

29 §

Kuntoutusrahan tai työkyvyttömyyseläkkeensaajan kuntoutuskorotuksen keskeyttäminen ja lakkauttaminen

Jos ammatillinen kuntoutus keskeytyy yli 30 kalenteripäivän ajaksi kuntoutusetuuden saajan sairauden tai muun hänestä riippumattoman syyn vuoksi tai kuntoutusetuuden saaja keskeyttää ammatillisen kuntoutuksen muusta pätevästä syystä, kuntoutusrahan tai kuntoutuskorotuksen maksaminen voidaan keskeyttää kuntoutuksen keskeytymistä seuraavan kalenterikuukauden alusta.

Kuntoutusraha tai kuntoutuskorotus voidaan lakkauttaa, jos sen saaja kieltäytyy ammatillisesta kuntoutuksesta tai keskeyttää tällaisen kuntoutuksen ilman pätevää syytä.

108 a §

Kansaneläkelaitoksen takautuvasti myöntämän kuntoutusrahan periminen

Jos yrittäjälle myönnetään takautuvasti Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain 6 §:n mukaisen ammatillisen kuntoutuksen perusteella kuntoutusrahaa samalle ajalle, jolta yrittäjä on saanut tämän lain mukaista kuntoutusrahaa tai työkyvyttömyyseläkettä ja siihen liittyvää kuntoutuskorotusta, eläkelaitoksella on oikeus periä Kansaneläkelaitokselta sen takautuvasti maksama kuntoutusraha siltä osin kuin se vastaa määrältään samalta ajalta maksettua kuntoutusrahaa tai työkyvyttömyyseläkettä ja siihen liittyvää kuntoutuskorotusta. Perimiseen ei kuitenkaan ole oikeutta, jos työeläkelaitoksen maksama kuntoutusetuus vähennetään Kansaneläkelaitoksen maksamasta kuntoutusrahasta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tätä lakia sovelletaan tämän lain voimaan tultua vireille tuleviin kuntoutushakemuksiin.

Tämän lain 22 §:n 1 momentin 4 kohdan mukaisen edellytyksen täyttymistä tarkastellaan 1 päivä tammikuuta 2019 edeltävältä ajalta kaikilta niiltä kalenterivuosilta, joihin sisältyy tämän lain 22 §:n 5 momentissa tarkoitettuun 36 kalenterikuukauden ajanjaksoon kuuluvia kalenterikuukausia.

5.

Laki

maatalousyrittäjän eläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan maatalousyrittäjän eläkelain (1280/2006) 42 §:n 1 momentin johdantokappale ja 3 kohta, 2 momentti ja 5 momentti, 43 §:n 1 momentti ja 45 §:n 1 momentin 5 kohta, sellaisina kuin niistä ovat 42 §:n 1 momentin 3 kohta laissa 1151/2020 ja 42 §:n 5 momentti laissa 1170/2007, sekä
lisätään 42 §:n 1 momenttiin uusi 4 ja 5 kohta sekä lakiin uusi 102 a §, seuraavasti:

42 §

Oikeus työeläkekuntoutukseen

Maatalousyrittäjällä, joka ei ole täyttänyt alinta vanhuuseläkeikäänsä, on oikeus saada ammatillista kuntoutusta, jos:

3) hänellä ei ole oikeutta kuntoutukseen tapaturmavakuutuksen tai liikennevakuutuksen kuntoutusta koskevien säännösten perusteella;

4) hänellä on työeläkelakien mukaan vakuutettuja, muita kuin julkisten alojen eläkelain 4 §:n 2 momentin 2—4 kohdassa tarkoitettujen palvelussuhteiden perusteella maksettuja työansioita kuntoutushakemuksen vireilletulokuukautta välittömästi edeltäneiden 36 kalenterikuukauden aikana tai hän on tämän ajan tai osan siitä hoitanut lastaan, minkä perusteella on maksettu sairausvakuutuslain (1224/2004) mukaista vanhempainpäivärahaa, lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain (1128/1996) mukaista kotihoidon tukea tai vastaavaa Ahvenanmaan maakuntalainsäädännön mukaista lapsen kotihoidon tukea tai hän esittää eläkelaitokselle riittävän selvityksen ansiotyöstä estymisestään lapsensa hoitamisen vuoksi, jos etuutta ei ole maksettu kyseisenä aikana, vaikka etuuteen olisi voinut olla oikeus; ja

5) kuntoutus on tarkoituksenmukaista maatalousyrittäjän työkyvyttömyyden estämiseksi tai työ- ja ansiokyvyn parantamiseksi.

Kuntoutuksen tarkoituksenmukaisuutta arvioitaessa otetaan huomioon maatalousyrittäjän ikä, ammatti, aikaisempi toiminta, koulutus sekä se, johtaako haettu ammatillinen kuntoutus todennäköisesti maatalousyrittäjän terveydentilalle sopivassa työssä jatkamiseen tai työhön palaamiseen. Lisäksi tarkoituksenmukaisuutta arvioitaessa otetaan huomioon, lykkääkö ammatillinen kuntoutus maatalousyrittäjän eläkkeelle jäämistä.

Mitä 1 momentissa säädetään, sovelletaan myös sellaisen maatalousyrittäjän kuntoutukseen, joka on 47 §:n 1 momentissa tarkoitettulla tavalla työkyvytön. Tällöin 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettut ansiot määräytyvät samoin kuin tulevan ajan ansiot hänen työkyvyttömyyseläkkeessään ja 1 momentin 4 kohdan tarkoittaman edellytyksen täyttymistä tarkastellaan työkyvyttömyyden alkamiskuukautta välittömästi edeltäneiden 36 kuukauden ajalta.

43 §

Ammatillisen kuntoutuksen sisältö ja kuntoutussuunnitelma

Ammatillisella kuntoutuksella tarkoitetaan työkokeilua, työhön valmennusta, työhön tai ammattiin johtavaa koulutusta ja tukea elinkeinotoiminnan aloittamiseen tai jatkamiseen. Maatalousyrittäjälle korvataan ammatillisesta kuntoutuksesta aiheutuvat välttämättömät ja tarpeelliset kustannukset.

45 §

Kuntoutusta koskevat muut säännökset ja kuntoutuksen ajalta maksettavat etuudet

Tätä lakia toimeenpantaessa kuntoutukseen sovelletaan, mitä:

5) työntekijän eläkelain 32 §:ssä säädetään kuntoutusrahan tai työkyvyttömyyseläkkeensaajan kuntoutuskorotuksen keskeyttämisestä ja lakkauttamisesta; ja

102 a §

Kansaneläkelaitoksen takautuvasti myöntämän kuntoutusrahan periminen

Jos maatalousyrittäjälle myönnetään takautuvasti Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain 6 §:n mukaisen ammatillisen kuntoutuksen perusteella kuntoutusrahaa samalle ajalle, jolta maatalousyrittäjä on saanut tämän lain mukaista kuntoutusrahaa tai työkyvyttömyyseläkettä ja siihen liittyvää kuntoutuskorotusta, eläkelaitoksella on oikeus periä Kansaneläkelaitokselta sen takautuvasti maksama kuntoutusraha siltä osin kuin se vastaa määrältään samalta ajalta maksettua kuntoutusrahaa tai työkyvyttömyyseläkettä ja siihen liittyvää kuntoutuskorotusta. Perimiseen ei kuitenkaan ole oikeutta, jos työeläkelaitoksen maksama kuntoutusetuus vähennetään Kansaneläkelaitoksen maksamasta kuntoutusrahasta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tätä lakia sovelletaan tämän lain voimaan tultua vireille tuleviin kuntoutushakemuksiin.

Tämän lain 42 §:n 1 momentin 4 kohdan mukaisen edellytyksen täyttymistä tarkastellaan 1 päivä tammikuuta 2019 edeltävältä ajalta kaikilta niiltä kalenterivuosilta, joihin sisältyy tämän lain 42 §:n 5 momentissa tarkoitettuun 36 kalenterikuukauden ajanjaksoon kuuluvia kalenterikuukausia.

6.

Laki

merimieseläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan merimieseläkelain (1290/2006) 25 §:n 1 momentin johdantokappale ja 3 kohta, 2 momentti ja 5 momentti, 26 §:n 1 momentti sekä 32 §:n otsikko ja 2 momentti, sellaisina kuin niistä ovat 25 §:n 1 momentin 3 kohta laissa 1150/2020 ja 25 §:n 5 momentti laissa 1168/2007, sekä

lisätään 25 §:n 1 momenttiin uusi 4 ja 5 kohta, 32 §:ään uusi 1 momentti, jolloin nykyinen 1 momentti ja muutettu 2 momentti siirtyvät 2 ja 3 momentiksi, 115 §:ään uusi 4 momentti, jolloin nykyinen 4 momentti siirtyy 5 momentiksi sekä lakiin uusi 124 a §, seuraavasti:

25 §

Oikeus työeläkekuntoutukseen

Työntekijällä, joka ei ole täyttänyt alinta vanhuuseläkeikäänsä, on oikeus saada ammatillista kuntoutusta, jos:

3) työntekijällä ei ole oikeutta kuntoutukseen tapaturmavakuutuksen tai liikennevakuutuksen kuntoutusta koskevien säännösten perusteella;

4) työntekijällä on työeläkelakien mukaan vakuutettuja, muita kuin julkisten alojen eläkelain 4 §:n 2 momentin 2—4 kohdassa tarkoitettujen palvelussuhteiden perusteella maksettuja työansioita kuntoutushakemuksen vireilletulokuukautta välittömästi edeltäneiden 36 kalenterikuukauden aikana tai työntekijä on tämän ajan tai osan siitä hoitanut lastaan, minkä perusteella on maksettu sairausvakuutuslain (1224/2004) mukaista vanhempainpäivärahaa, lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain (1128/1996) mukaista kotihoidon tukea tai vastaavaa Ahvenanmaan maakuntalainsäädännön mukaista lapsen kotihoidon tukea tai työntekijä esittää eläkelaitokselle riittävän selvityksen ansiotyöstä estymisestään lapsensa hoitamisen vuoksi, jos etuutta ei ole maksettu kyseisenä aikana, vaikka etuuteen olisi voinut olla oikeus; ja

5) kuntoutus on tarkoituksenmukaista työntekijän työkyvyttömyyden estämiseksi tai työ- ja ansiokyvyn parantamiseksi.

Kuntoutuksen tarkoituksenmukaisuutta arvioitaessa otetaan huomioon työntekijän ikä, ammatti, aikaisempi toiminta, koulutus sekä se, johtaako haettu ammatillinen kuntoutus todennäköisesti työntekijän terveydentilalle sopivassa työssä jatkamiseen tai työhön palaamiseen. Lisäksi tarkoituksenmukaisuutta arvioitaessa otetaan huomioon, lykkääkö ammatillinen kuntoutus työntekijän eläkkeelle jäämistä.

Mitä 1 momentissa säädetään, sovelletaan myös sellaisen työntekijän kuntoutukseen, joka on 35 §:n 1 momentissa tarkoitettulla tavalla työkyvytön. Tällöin 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettut ansiot määräytyvät samoin kuin tulevan ajan ansiot hänen työkyvyttömyyseläkkeessään ja 1 momentin 4 kohdan tarkoittaman edellytyksen täyttymistä tarkastellaan työkyvyttömyyden alkamiskuukautta välittömästi edeltäneiden 36 kuukauden ajalta.

26 §

Ammatillisen kuntoutuksen sisältö ja kuntoutussuunnitelma

Ammatillisella kuntoutuksella tarkoitetaan työkokeilua, työhön valmennusta, työhön tai ammattiin johtavaa koulutusta ja tukea elinkeinotoiminnan aloittamiseen tai jatkamiseen. Työntekijälle korvataan ammatillisesta kuntoutuksesta aiheutuvat välttämättömät ja tarpeelliset kustannukset.

32 §

Kuntoutusrahan tai työkyvyttömyyseläkkeensaajan kuntoutuskorotuksen keskeyttäminen ja lakkauttaminen

Jos ammatillinen kuntoutus keskeytyy yli 30 kalenteripäivän ajaksi kuntoutusetuuden saajan sairauden tai muun hänestä riippumattoman syyn vuoksi tai kuntoutusetuuden saaja keskeyttää ammatillisen kuntoutuksen muusta pätevästä syystä, kuntoutusrahan tai kuntoutuskorotuksen maksaminen voidaan keskeyttää kuntoutuksen keskeytymistä seuraavan kalenterikuukauden alusta.

Kuntoutusraha tai kuntoutuskorotus voidaan lakkauttaa, jos sen saaja kieltäytyy ammatillisesta kuntoutuksesta tai keskeyttää tällaisen kuntoutuksen ilman pätevää syytä.

115 §

Eläkkeen ja kuntoutusetuuden maksaminen sairausvakuutusrahastolle

Jos kuntoutusraha, kuntoutuskorotus tai työkyvyttömyyseläke ja siihen liittyvä kuntoutuskorotus myönnetään takautuvasti samalle ajalle, jolta työntekijälle on maksettu Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain (566/2005) 6 §:n mukaisen ammatillisen kuntoutuksen perusteella kuntoutusrahaa, kuntoutusraha, kuntoutuskorotus tai työkyvyttömyyseläke ja siihen liittyvän kuntoutuskorotus maksetaan sairausvakuutusrahastolle siltä osin kuin ne vastaavat määrältään samalta ajalta maksettua Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain mukaista kuntoutusrahaa, ellei Kansaneläkelaitos vähennä niitä maksamastaan kuntoutusrahasta.

124 a §

Kansaneläkelaitoksen takautuvasti myöntämän kuntoutusrahan periminen

Jos työntekijälle myönnetään takautuvasti Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain 6 §:n mukaisen ammatillisen kuntoutuksen perusteella kuntoutusrahaa samalle ajalle, jolta työntekijä on saanut tämän lain mukaista kuntoutusrahaa tai työkyvyttömyyseläkettä ja siihen liittyvää kuntoutuskorotusta, eläkelaitoksella on oikeus periä Kansaneläkelaitokselta sen takautuvasti maksama kuntoutusraha siltä osin kuin se vastaa määrältään samalta ajalta maksettua kuntoutusrahaa tai työkyvyttömyyseläkettä ja siihen liittyvää kuntoutuskorotusta. Perimiseen ei kuitenkaan ole oikeutta, jos työeläkelaitoksen maksama kuntoutusetuus vähennetään Kansaneläkelaitoksen maksamasta kuntoutusrahasta.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20__.

Tätä lakia sovelletaan tämän lain voimaan tultua vireille tuleviin kuntoutushakemuksiin.

Tämän lain 25 §:n 1 momentin 4 kohdan mukaisen edellytyksen täyttymistä tarkastellaan 1 päivä tammikuuta 2019 edeltävältä ajalta kaikilta niiltä kalenterivuosilta, joihin sisältyy tämän lain 25 §:n 5 momentissa tarkoitettuun 36 kalenterikuukauden ajanjaksoon kuuluvia kalenteri-
kuukausia.

7.

Laki

julkisten alojen eläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan julkisten alojen eläkelain (81/2016) 22 §:n 1 momentin johdantokappale ja 3 kohta, 2 momentti ja 5 momentti, 23 §:n 1 momentti sekä 30 §:n otsikko ja 2 momentti, sellaisena kuin niistä on 22 §:n 1 momentin 3 kohta laissa 1152/2020, sekä

lisätään 22 §:n 1 momenttiin uusi 4 ja 5 kohta, 30 §:ään uusi 1 momentti, jolloin nykyinen 1 momentti ja muutettu 2 momentti siirtyvät 2 ja 3 momentiksi, 129 §:ään uusi 4 momentti, jolloin nykyinen 4 momentti siirtyy 5 momentiksi sekä lakiin uusi 138 a §, seuraavasti:

22 §

Oikeus työeläkekuntoutukseen

Työntekijällä, joka ei ole täyttänyt alinta vanhuuseläkeikäänsä, on oikeus saada ammatillista kuntoutusta, jos:

3) työntekijällä ei ole oikeutta kuntoutukseen tapaturmavakuutuksen tai liikennevakuutuksen kuntoutusta koskevien säännösten perusteella;

4) työntekijällä on työeläkelakien mukaan vakuutettuja, muita kuin tämän lain 4 §:n 2 momentin 2—4 kohdassa tarkoitettujen palvelussuhteiden perusteella maksettuja työansioita kuntoutushakemuksen vireilletulokuukautta välittömästi edeltäneiden 36 kalenterikuukauden aikana tai työntekijä on tämän ajan tai osan siitä hoitanut lastaan, minkä perusteella on maksettu sairausvakuutuslain (1224/2004) mukaista vanhempainpäivärahaa, lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain (1128/1996) mukaista kotihoidon tukea tai vastaavaa Ahvenanmaan maakuntalainsäädännön mukaista lapsen kotihoidon tukea tai työntekijä esittää eläkelaitokselle riittävän selvityksen ansiotyöstä estymisestään lapsensa hoitamisen vuoksi, jos etuutta ei ole maksettu kyseisenä aikana, vaikka etuuteen olisi voinut olla oikeus; ja

5) kuntoutus on tarkoituksenmukaista työntekijän työkyvyttömyyden estämiseksi tai työ- ja ansiokyvyn parantamiseksi.

Kuntoutuksen tarkoituksenmukaisuutta arvioitaessa otetaan huomioon työntekijän ikä, ammatti, aikaisempi toiminta, koulutus sekä se, johtaako haettu ammatillinen kuntoutus todennäköisesti työntekijän terveydentilalle sopivassa työssä jatkamiseen tai työhön palaamiseen. Lisäksi tarkoituksenmukaisuutta arvioitaessa otetaan huomioon, lykkääkö ammatillinen kuntoutus työntekijän eläkkeelle jäämistä.

Mitä 1 momentissa säädetään, sovelletaan myös sellaisen työntekijän kuntoutukseen, joka on 33 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettulla tavalla työkyvytön. Tällöin tämän pykälän 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettut ansiot määräytyvät samoin kuin tulevan ajan ansiot hänen työkyvyttömyyseläkkeessään ja tämän pykälän 1 momentin 4 kohdan tarkoittaman edellytyksen täytymistä tarkastellaan työkyvyttömyyden alkamiskuukautta välittömästi edeltäneiden 36 kuukauden ajalta.

23 §

Ammatillisen kuntoutuksen sisältö ja kuntoutussuunnitelma

Ammatillisella kuntoutuksella tarkoitetaan työkokeilua, työhön valmennusta, työhön tai ammattiin johtavaa koulutusta ja tukea elinkeinotoiminnan aloittamiseen tai jatkamiseen. Työntekijälle korvataan ammatillisesta kuntoutuksesta aiheutuvat ja kuntoutumista tukevat välttämättömät ja tarpeelliset kustannukset.

30 §

Kuntoutusrahan tai työkyvyttömyyseläkkeen saajan kuntoutuskorotuksen keskeyttäminen ja lakkauttaminen

Jos ammatillinen kuntoutus keskeytyy yli 30 kalenteripäivän ajaksi kuntoutusetuuden saajan sairauden tai muun hänestä riippumattoman syyn vuoksi tai kuntoutusetuuden saaja keskeyttää ammatillisen kuntoutuksen muusta pätevästä syystä, kuntoutusrahan tai kuntoutuskorotuksen maksaminen voidaan keskeyttää kuntoutuksen keskeytymistä seuraavan kalenterikuukauden alusta.

Kuntoutusraha tai kuntoutuskorotus voidaan lakkauttaa, jos sen saaja kieltäytyy ammatillisesta kuntoutuksesta tai keskeyttää tällaisen kuntoutuksen ilman pätevää syytä.

129 §

Eläkkeen ja kuntoutusetuuden maksaminen sairausvakuutusrahastolle

Jos kuntoutusraha, kuntoutuskorotus tai työkyvyttömyyseläke ja siihen liittyvä kuntoutuskorotus myönnetään takautuvasti samalle ajalle, jolta työntekijälle on maksettu Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain (566/2005) 6 §:n mukaisen ammatillisen kuntoutuksen perusteella kuntoutusrahaa, kuntoutusraha, kuntoutuskorotus tai työkyvyttömyyseläke ja siihen liittyvän kuntoutuskorotus maksetaan sairausvakuutusrahastolle siltä osin kuin ne vastaavat määrältään samalta ajalta maksettua Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain mukaista kuntoutusrahaa, ellei Kansaneläkelaitos vähennä niitä maksamastaan kuntoutusrahasta.

138 a §

Kansaneläkelaitoksen takautuvasti myöntämän kuntoutusrahan periminen

Jos työntekijälle myönnetään takautuvasti Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain 6 §:n mukaisen ammatillisen kuntoutuksen perusteella kuntoutusrahaa samalle ajalle, jolta työntekijä on saanut tämän lain mukaista kuntoutusrahaa tai työkyvyttömyyseläkettä ja siihen liittyvää kuntoutuskorotusta, eläkelaitoksella on oikeus periä Kansaneläkelaitokselta sen takautuvasti maksama kuntoutusraha siltä osin kuin se vastaa määrältään samalta ajalta maksettua kuntoutusrahaa tai työkyvyttömyyseläkettä ja siihen liittyvää kuntoutuskorotusta. Perimiseen ei kuitenkaan ole oikeutta, jos työeläkelaitoksen maksama kuntoutusetuus vähennetään Kansaneläkelaitoksen maksamasta kuntoutusrahasta.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20__.

Tätä lakia sovelletaan tämän lain voimaan tultua vireille tuleviin kuntoutushakemuksiin.

Tämän lain 22 §:n 1 momentin 4 kohdan mukaisen edellytyksen täyttymistä tarkastellaan 1 päivä tammikuuta 2019 edeltävältä ajalta kaikilta niiltä kalenterivuosilta, joihin sisältyy tämän lain 22 §:n 5 momentissa tarkoitettuun 36 kalenterikuukauden ajanjaksoon kuuluvia kalenterikuukausia.

Helsingissä 19.9.2022

Pääministeri

Sanna Marin

Sosiaali- ja terveysministeri Hanna Sarkkinen

1.

Laki

sairausvakuutuslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan sairausvakuutuslain (224/2004) 8 luvun 11 §:n 2 ja 4 momentti sekä 12 § ja 9 luvun 10 §:n 1 momentti, sellaisena kuin ne ovat 8 luvun 11 §:n 2 momentti laissa 532/2009 ja 4 momentti laissa 882/2019, 12 § laissa 972/2013 sekä 9 luvun 10 §:n 1 momentti laissa 28/2022, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

8 luku

8 luku

Sairauspäiväraha ja osasairauspäiväraha

Sairauspäiväraha ja osasairauspäiväraha

11 §

11 §

Oikeus osasairauspäivärahaan

Oikeus osasairauspäivärahaan

Työntekijällä tai yrittäjällä, joka on 4 §:n mukaisesti työkyvytön, on oikeus osasairauspäivärahaan 7 §:ssä tarkoitetun omavastuun jälkeen tai osasairauspäivärahaa välittömästi edeltäneen sairauspäivärahan tai kuntoutusrahan jälkeen tässä pykälässä säädettyjen edellytysten täytyessä.

Työntekijällä tai yrittäjällä, joka on 4 §:n mukaisesti työkyvytön, on oikeus osasairauspäivärahaan 7 §:ssä tarkoitetun omavastuun jälkeen tai osasairauspäivärahaa välittömästi edeltäneen sairauspäivärahan tai kuntoutusrahan jälkeen tässä pykälässä säädettyjen edellytysten täytyessä. *Työskentely omavastuujalla 3 momentissa tarkoitetulla tavalla ei estä omavastuun kulumista.*

Kokoaikatyöllä tarkoitetaan ansiotyötä, jossa työntekijän työaika on asianomaisella alalla normaalisti sovellettavan kokoaikaisen työntekijän säännöllisen työajan pituinen. Jos alalla ei ole työehtosopimusta, vertailu tehdään työaikalain (872/2019) 3 luvussa tarkoitettuun, lakiin perustuvaan säännölliseen työaikaan. Jos työntekijä työskentelee samanaikaisesti kahdessa tai useammassa osa-aikai-

Kokoaikatyöllä tarkoitetaan ansiotyötä, jossa työntekijän *säännöllinen työaika on vähintään 30 tuntia viikossa tai se tasoittuu vähintään 30 tuntiin viikossa sovellettavalla tasoittumisjaksolla taikka ansiotyötä, jossa työntekijän työaika on asianomaisella alalla normaalisti sovellettavan kokoaikaisen työntekijän säännöllisen työajan pituinen.* Jos työntekijä työskentelee samanaikaisesti kah-

Voimassa oleva laki

sessä työsuhteessa, työskentelyä pidetään kokoaikaisena, jos yhteenlaskettu työaika on vähintään 35 tuntia viikossa.

12 §

Osasairauspäivärahan maksaminen

Osasairauspäivärahaa maksetaan enintään 120 arkipäivältä. Osasairauspäivärahan enimmäisaikaa laskettaessa otetaan huomioon kaikki osasairauspäivärahapäivät kahden edeltäneen vuoden ajalta. Osasairauspäivärahan enimmäisaikaa laskettaessa otetaan kuitenkin huomioon myös päivät, joilta osasairauspäivärahaa ei ole maksettu sen vuoksi, että vakuutetulle on samalta ajalta maksettu vanhempainpäivärahaa. Jos vakuutettu on ollut yhtäjaksoisesti työkykyinen 12 kuukauden ajan, tätä edeltäneitä osasairauspäivärahapäiviä ei oteta osasairauspäivärahan enimmäisaikaa laskettaessa huomioon.

9 luku

Vanhempainpäivärahat

10 §

Vanhempainpäivärahan saamisen esteet

Vanhempainpäivärahaan ei ole oikeutta siltä ajalta, kun vakuutettu on ansiotyössä tai muussa omassa työssä lukuun ottamatta omassa kotitaloudessa tehtävää työtä tai päätoimista opiskelua. Vanhempainpäivärahaan ei ole oikeutta lakisääteisen vuosiloman tai muiden palkallisten vapaapäivien ajalta lukuun ottamatta työsopimuslain mukaista raskaus-, erityisraskaus- tai vanhempainvapaata, jonka ajalta työntajalla on 7 luvun 4 §:n mukainen oikeus etuuteen. Ansiotyössä olemisena ei pidetä vanhemman toimimista kuntalain 69 §:ssä tarkoitettuna luottamushenkilönä lukuun ottamatta mainitun lain 80 §:ssä tarkoitettuja päätoimisia ja osa-aikaisia luottamushenkilöitä. Ansiotyössä olemisena ei

Ehdotus

dessa tai useammassa osa-aikaisessa työsuhteessa, työskentelyä pidetään kokoaikaisena, jos yhteenlaskettu työaika on vähintään 30 tuntia viikossa.

12 §

Osasairauspäivärahan maksaminen

Osasairauspäivärahaa maksetaan enintään 150 arkipäivältä. Osasairauspäivärahan enimmäisaikaa laskettaessa otetaan huomioon kaikki osasairauspäivärahapäivät kahden edeltäneen vuoden ajalta. Osasairauspäivärahan enimmäisaikaa laskettaessa otetaan kuitenkin huomioon myös päivät, joilta osasairauspäivärahaa ei ole maksettu sen vuoksi, että vakuutetulle on samalta ajalta maksettu vanhempainpäivärahaa. Jos vakuutettu on ollut yhtäjaksoisesti työkykyinen 12 kuukauden ajan, tätä edeltäneitä osasairauspäivärahapäiviä ei oteta osasairauspäivärahan enimmäisaikaa laskettaessa huomioon.

9 luku

Vanhempainpäivärahat

10 §

Vanhempainpäivärahan saamisen esteet

Vanhempainpäivärahaan ei ole oikeutta siltä ajalta, kun vakuutettu on ansiotyössä tai muussa omassa työssä lukuun ottamatta omassa kotitaloudessa tehtävää työtä tai päätoimista opiskelua. Vanhempainpäivärahaan ei ole oikeutta lakisääteisen vuosiloman tai muiden palkallisten vapaapäivien ajalta lukuun ottamatta työsopimuslain mukaista raskaus-, erityisraskaus- tai vanhempainvapaata, jonka ajalta työntajalla on 7 luvun 4 §:n mukainen oikeus etuuteen. Ansiotyössä olemisena ei pidetä vanhemman toimimista kuntalain (410/2015) 69 §:ssä ja hyvinvointialueesta annetun lain (611/2021) 74 §:ssä tarkoitettuna luottamushenkilönä lukuun ottamatta

Voimassa oleva laki

myöskään pidetä omaishoidon tuesta annetun lain (937/2005) mukaisena omaishoitajana tai perhehoitolaissa (263/2015) tarkoitettuna toimeksiantosopimuksen kunnan kanssa tehneenä perhehoitajana toimimista.

— — — — —

Ehdotus

kuntalain 80 §:ssä ja hyvinvointialueesta annetun lain 85 §:ssä tarkoitettuja päätoimisia ja osa-aikaisia luottamushenkilöitä. Ansiotyössä olemisena ei myöskään pidetä omaishoidon tuesta annetun lain (937/2005) mukaisena omaishoitajana tai perhehoitolaissa (263/2015) tarkoitettuna toimeksiantosopimuksen kunnan kanssa tehneenä perhehoitajana toimimista.

— — — — —

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 . Vakuutettuun, jolla osasairauspäivärahan enimmäisaika on tullut täyteen ennen 1 päivää tammikuuta 2023, sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa ollutta sairausvakuutuslain 8 luvun 12 §:ää. Jos osa-aikainen työskentely on alkanut ennen 1 päivää tammikuuta 2023, sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita sairausvakuutuslain 8 luvun 11 §:n 2 ja 4 momentteja.

2.

Laki

Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain (566/2005) 19 §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on laissa 1309/2016,
muutetaan 6 §:n 2 momentti, 18 §:n 3 momentti, 23 §:n 2 momentti, 24 §:n 1 ja 2 momentti, 27 §:n 1 momentti, 39 § sekä 41 §:n 4 momentti,
sellaisina kuin niistä ovat 6 §:n 2 momentti laissa 973/2013, 23 §:n 2 momentti sekä 24 §:n 1 ja 2 momentti laissa 1097/2018, 27 §:n 1 momentti laissa 1200/2009, 39 § laeissa 1200/2009 1272/2016 ja, sekä
lisätään 23 §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 1236/2014 ja 1097/2018, uusi 3 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

6 §

6 §

Ammatillisen kuntoutuksen järjestäminen

Ammatillisen kuntoutuksen järjestäminen

Kansaneläkelaitoksella ei ole velvollisuutta järjestää ammatillista kuntoutusta, jos ammatillinen kuntoutus on järjestetty työeläkelakien tai erityisopetusta koskevien säännösten perusteella.

Kansaneläkelaitoksella ei ole velvollisuutta järjestää ammatillista kuntoutusta, jos ammatillinen kuntoutus on järjestetty työeläkelakien tai erityisopetusta koskevien säännösten perusteella *tai vakuutettu on saanut oikeudettaan työeläkekuntoutukseen ennakkopäätöksen, joka kuntoutusta haettaessa on voimassa.*

18 §

18 §

Kuntoutusraha lakisääteisen kuntoutuksen ajalta

Kuntoutusraha lakisääteisen kuntoutuksen ajalta

Työterveyshuoltolain perusteella annetun kuntoutuksen ajalta kuntoutusrahaa voidaan maksaa, jos kuntoutusta annetaan työterveyshuollossa havaittujen työ- tai ansiokykyongelmien perusteella ja työnantaja tai yrittäjä osallistuu kuntoutuksesta aiheutuneisiin kustannuksiin.

Työterveyshuoltolain perusteella annetun kuntoutuksen ajalta kuntoutusrahaa *maksetaan*, jos kuntoutusta annetaan työterveyshuollossa havaittujen työ- tai ansiokykyongelmien perusteella ja työnantaja tai yrittäjä osallistuu kuntoutuksesta aiheutuneisiin kustannuksiin. *Kuntoutusrahan myöntämisen edelly-*

tyksenä työterveyshuoltolain mukaisen työko-
keilun ajalta on, että on kyse varhaisen vai-
heen ammatillisesta kuntoutuksesta ja että
asiakkaalla ei ole oikeutta ammatilliseen kun-
toutukseen työeläkelakien perusteella. Kun-
toutusrahan myöntämisen edellytyksenä on li-
säksi, että työkokeilun aikana asiakas työs-
kentelee kokonaan uusissa tai olennaisilta
osin muutetuissa työtehtävissä taikka erityis-
järjestelyjen avulla entisissä työtehtävissään.
Päätös työterveyshuoltolain mukaisen työko-
keilun ajalta maksettavasta kuntoutusrahasta
voidaan tehdä enintään 45 arkipäiväksi.

19 §

Kuntoutusraha muun kuntoutuksen ajalta

Kuntoutusrahaa voidaan myöntää myös ar-
pajaislain (1047/2001) 17 §:ssä tarkoitetulla
rahapeliyhtiön tuotolla rahoitetun sopeutu-
misvalmennuksen ajalta, jos valmennus vas-
taa 18 §:n 1 momentissa tarkoitettua sopeutu-
misvalmennusta.

23 §

Kuntoutusrahan maksaminen

Sen estämättä, mitä 1 momentissa sääde-
tään, kuntoutusrahaa maksetaan 25—27 §:ssä
tarkoitettua omavastuuaikaa lukuun ottamatta
ammatillisena kuntoutuksena myönnettyyn
koulutukseen, oppisopimuskoulutukseen,
7 a §:ssä tarkoitettuun nuoren ammatilliseen
kuntoutukseen sekä 20 §:ssä tarkoitettuun
nuoren kuntoutusrahaan oikeuttavaan kuntou-
tukseen osallistumisen ajalta, jos kuntoutuja
on estynyt tekemästä päätoimeen rinnastetta-
vaa muuta kuin kuntoutukseen sisältyvää
työtä.

19 §

Kuntoutusraha muun kuntoutuksen ajalta

(kumotaan)

23 §

Kuntoutusrahan maksaminen

Sen estämättä, mitä 1 momentissa sääde-
tään, kuntoutusrahaa maksetaan 25—
27 §:ssä tarkoitettua omavastuuaikaa lukuun
ottamatta ammatillisena kuntoutuksena
myönnettyyn koulutukseen, muuhun työelä-
män ulkopuolella olevan henkilön 6 §:ssä tar-
koitettuun ammatilliseen kuntoutukseen, oppi-
sopimuskoulutukseen, 7 a §:ssä tarkoitettuun
nuoren ammatilliseen kuntoutukseen sekä
20 §:ssä tarkoitettuun nuoren kuntoutusra-
haan oikeuttavaan kuntoutukseen osallistumi-
sen ajalta, jos kuntoutuja on estynyt tekemästä
päätoimeen rinnastettavaa muuta kuin kun-
toutukseen sisältyvää työtä.

Sen estämättä, mitä 1 ja 2 momentissa sää-
detään, 6 §:ssä ja 7 a §:ssä tarkoitetun amma-
tillisen kuntoutuksen ajalta kuntoutusraha

maksetaan täysimääräisenä myös niiden päivien ajalta, jolloin kuntoutuja ei osallistu kuntoutukseen (joustopäivä), jos hänen ammatillinen kuntoutuksensa on sovittu toteutettavaksi alle viitenä, kuitenkin vähintään kolmena päivänä viikossa. Kuntoutusrahaa maksetaan joustopäivältä, kun Kansaneläkelaitos on määritellyt ammatillisen kuntoutuksen palveluun mahdollisuuden joustopäiville ja kun joustopäivän tarve perustuu siihen, että kuntoutuja ei joko 6 §:ssä tarkoitetun työ- tai opiskelukyvyyn ja ansiomahdollisuuksien olennaisen heikentymisen tai 7 a §:ssä tarkoitetun toimintakyvyyn olennaisen heikentymisen vuoksi pysty osallistumaan kuntoutukseen viitenä päivänä viikossa. Kuntoutusrahan maksaminen edellyttää lisäksi, että kuntoutuja on joustopäivänä estynyt tekemästä työtä.

24 §

Kuntoutusraha odotus- ja väliajalta

Ammatillisen kuntoutuksen etenemisen ja kuntoutujan toimeentulon turvaamiseksi kuntoutusrahaa voidaan maksaa myös kuntoutuspäätöksen antamisen ja kuntoutuksen alkamisen väliseltä ajalta (odotusaika) sekä kuntoutusjaksojen väliseltä ajalta (väliaika). Kuntoutujalla on oikeus kuntoutusrahaan odotus- ja väliajalta, jos hän ei tuolta ajalta saa toimeentuloa esimerkiksi työstä tai perustoimeentuloa turvaavista muista järjestelmistä. Kuntoutusraha maksetaan odotus- ja väliajalta 20 prosentilla alennettuna ja enintään kolmelta kuukaudelta kalenterivuotta kohden kummankin syyn perusteella erikseen laskettuna, jollei sen maksaminen pidemmältä ajalta ole toimeentulon turvaamisen ja kuntoutuksen etenemisen kannalta erityisestä syystä perusteltua.

Sen estämättä, mitä 1 momentissa säädetään, kuntoutusrahaa maksetaan myös odotus- ja väliajalta kuntoutujalle, joka osallistuu 7 a §:ssä tarkoitettuun nuoren ammatilliseen kuntoutukseen. Kuntoutusraha maksetaan odotus- ja väliajalta 20 prosentilla alennettuna.

24 §

Kuntoutusraha odotus- ja väliajalta

Kansaneläkelaitoksen järjestämän ammatillisen kuntoutuksen etenemisen ja kuntoutujan toimeentulon turvaamiseksi kuntoutusrahaa voidaan maksaa myös kuntoutuspäätöksen antamisen ja kuntoutuksen alkamisen väliseltä ajalta (odotusaika) sekä kuntoutusjaksojen väliseltä ajalta (väliaika). Kuntoutujalla on oikeus kuntoutusrahaan odotus- ja väliajalta, jos hän ei tuolta ajalta saa toimeentuloa esimerkiksi työstä. Kuntoutusraha maksetaan odotus- ja väliajalta 20 prosentilla alennettuna ja enintään kolmelta kuukaudelta kalenterivuotta kohden kummankin syyn perusteella erikseen laskettuna, jollei sen maksaminen pidemmältä ajalta ole toimeentulon turvaamisen ja kuntoutuksen etenemisen kannalta erityisestä syystä perusteltua.

Sen estämättä, mitä 1 momentissa säädetään, kuntoutusrahaa maksetaan myös odotus- ja väliajalta kuntoutujalle, joka osallistuu 7 a §:ssä tarkoitettuun nuoren ammatilliseen kuntoutukseen, jos hän ei tuolta ajalta saa toimeentuloa esimerkiksi työstä. Kuntoutusraha maksetaan odotus- ja väliajalta 20 prosentilla alennettuna.

27 §

Maksaminen ilman omavastuuta

Ostavastuuakaa ei ole, jos kuntoutuja sai välittömästi ennen sitä päivää, josta lukien kuntoutusraha myönnetään, sairausvakuutuslain mukaista sairauspäivärahaa, osasairauspäivärahaa tai vanhempainpäivärahaa taikka työttömyysturvalain (1290/2002) mukaista työttömyysetuutta.

27 §

Maksaminen ilman omavastuuta

Ostavastuuakaa ei ole, jos kuntoutuja sai välittömästi ennen sitä päivää, josta lukien kuntoutusraha myönnetään, sairausvakuutuslain mukaista sairauspäivärahaa, osasairauspäivärahaa tai vanhempainpäivärahaa taikka työttömyysturvalain (1290/2002) mukaista työttömyysetuutta. *Ostavastuuakaa ei ole myöskään silloin, jos kuntoutuja sai toimeentulotuesta annetun lain (1412/1997) mukaista perustoimeentulotukea saman tai edeltävän kalenterikuukauden aikana ennen sitä päivää, josta lukien kuntoutusraha myönnetään.*

39 §

Takautuva maksaminen

Jos kuntoutujalle myönnetään takautuvasti sairausvakuutuslain mukaista sairauspäivärahaa, vanhuuseläkettä tai takuueläkettä taikka korvausta ansionmenetyksestä jonkin muun lain perusteella, eläke tai korvaus samalta ajalta maksetaan suoritettua kuntoutusrahaa vastaavalta osalta Kansaneläkelaitokselle. Työeläkeläkien mukaista takautuvaa työkyvyttömyyseläkettä ja työuraeläkettä ei kuitenkaan makseta Kansaneläkelaitokselle kuntoutusrahaa vastaavalta osalta.

Jos kuntoutuja on saanut työttömyysturvalain mukaista työttömyysetuutta, sairausvakuutuslain mukaista *sairauspäivärahaa, muuta kuin sairausvakuutuslain 11 luvun 8 §:n mukaista vanhempainpäivärahaa tai erityishoitorahaa*, samalta ajalta suoritettava kuntoutusraha pidätetään maksetun työttömyysetuuden, sairauspäivärahan, vanhempainpäivärahan tai erityishoitorahan määrään saakka Kansaneläkelaitokselle taikka se suoritetaan asianomaiselle työttömyyskassalle sen maksamaa etuutta vastaavalta osalta.

39 §

Takautuva maksaminen

Jos kuntoutujalle myönnetään takautuvasti sairausvakuutuslain mukaista sairauspäivärahaa, *osasairauspäivärahaa, tartuntatautipäivärahaa, luovutuspäivärahaa* taikka vanhuuseläkettä tai takuueläkettä taikka korvausta ansionmenetyksestä jonkin muun lain perusteella, eläke tai korvaus samalta ajalta voidaan periä suoritettua kuntoutusrahaa vastaavalta osalta Kansaneläkelaitokselle. Työeläkeläkien mukaista takautuvaa työkyvyttömyyseläkettä ja työuraeläkettä ei kuitenkaan makseta Kansaneläkelaitokselle kuntoutusrahaa vastaavalta osalta.

Jos kuntoutuja on saanut työttömyysturvalain mukaista työttömyysetuutta tai *sairausvakuutuslain mukaista päivärahaetuutta*, samalta ajalta suoritettava kuntoutusraha voidaan periä maksetun työttömyysetuuden tai päivärahaetuuden määrään saakka Kansaneläkelaitokselle taikka se suoritetaan asianomaiselle työttömyyskassalle sen maksamaa etuutta vastaavalta osalta.

Jos kuntoutujalle myönnetään takautuvasti tämän lain 6 §:n nojalla annettavan ammatillisen kuntoutuksen perusteella tämän lain mukaista kuntoutusrahaa samalle ajalle, jolta kuntoutuja on saanut työeläkelakien mukaista kuntoutusrahaa tai työkyvyttömyyseläkettä ja siihen liittyvää kuntoutuskorotusta, työeläkelaitoksella on oikeus periä Kansaneläkelaitokselta sen takautuvasti maksama kuntoutusraha samalta ajalta eläkelakien mukaan maksettua kuntoutusrahaa tai työkyvyttömyyseläkettä ja siihen liittyvää kuntoutuskorotusta vastaavalta osalta. Perimiseen ei kuitenkaan ole oikeutta, jos työeläkelaitoksen maksama kuntoutusetuus vähennetään Kansaneläkelaitoksen maksamasta kuntoutusrahasta.

Jos kuntoutujalle myönnetään takautuvasti työeläkelakien mukaista kuntoutusrahaa, kuntoutuskorotusta tai työkyvyttömyyseläkettä ja siihen liittyvää kuntoutuskorotusta samalle ajalle, jolta hän on saanut tämän lain mukaista kuntoutusrahaa tämän lain 6 §:n nojalla myönnetyn ammatillisen kuntoutuksen perusteella, Kansaneläkelaitoksella on oikeus periä eläkelaitokselta sen takautuvasti maksama kuntoutusraha, kuntoutuskorotus tai työkyvyttömyyseläke ja siihen liittyvää kuntoutuskorotus samalta ajalta tämän lain mukaan maksettua kuntoutusrahaa vastaavalta osalta. Perimiseen ei kuitenkaan ole oikeutta, jos työeläkelaitoksen maksama kuntoutusetuus vähennetään Kansaneläkelaitoksen maksamasta kuntoutusrahasta.

41 §

Etuuksien ja korvausten hakeminen

Kuntoutusrahaa ja ylläpitokorvausta on haettava *neljän* kuukauden kuluessa siitä päivästä, josta alkaen etuutta halutaan saada. Harkinnanvaraista kuntoutusavustusta on haettava *neljän* kuukauden kuluessa kuntoutusrahan maksamisen päättymisestä.

41 §

Etuuksien ja korvausten hakeminen

Kuntoutusrahaa ja ylläpitokorvausta on haettava *kuuden* kuukauden kuluessa siitä päivästä, josta alkaen etuutta halutaan saada. Harkinnanvaraista kuntoutusavustusta on haettava *kuuden* kuukauden kuluessa kuntoutusrahan maksamisen päättymisestä.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20__.

Tämän lain 18 §:n 3 momenttia sovelletaan silloin, kun kuntoutus alkaa 1 päivänä tammikuuta 2023 tai sen jälkeen. Jos kuntoutus on alkanut ennen tämän lain voimaantuloa, sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä. Tämä lain 23 ja 24 §:ä sovelletaan 1 päivänä tammikuuta 2023 tai sen jälkeiseltä ajalta maksettaviin kuntoutusrahaetuuksiin. Tämän lain 27 §:n 1 momenttia ja 41 §:n 4 momenttia sovelletaan silloin, kun kuntoutusrahahakemus on tullut vireille 1 päivänä tammikuuta 2023 tai sen jälkeen.

3.

Laki

työntekijän eläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan työntekijän eläkelain (395/2006) 25 §:n 1 momentin johdantokappale ja 3 kohta, 2 momentti ja 5 momentti, 26 §:n 1 momentti, 32 §:n otsikko ja 2 momentti sekä 118 §:n otsikko, sellaisina kuin niistä ovat 25 §:n 1 momentin 3 kohta laissa 1148/2020 ja 25 §:n 5 momentti laissa 1164/2007, sekä

lisätään 25 §:n 1 momenttiin uusi 4 ja 5 kohta, 32 §:ään uusi 1 momentti, jolloin nykyinen 1 momentti ja muutettu 2 momentti siirtyvät 2 ja 3 momentiksi, 118 §:ään uusi 4 momentti, jolloin nykyinen 4 momentti siirtyy 5 momentiksi sekä lakiin uusi 127 a §, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

25 §

25 §

Oikeus työeläkekuntoutukseen

Oikeus työeläkekuntoutukseen

Työntekijällä, joka ei ole täyttänyt alinta vanhuuseläkeikänsä, on oikeus saada *työkyvyttömyyden estämiseksi tai työ- ja ansiokyvyn parantamiseksi tarkoituksenmukaista* ammatillista kuntoutusta, jos:

Työntekijällä, joka ei ole täyttänyt alinta vanhuuseläkeikänsä, on oikeus saada ammatillista kuntoutusta, jos:

3) työntekijällä ei ole oikeutta kuntoutukseen tapaturmavakuutuksen tai liikennevakuutuksen kuntoutusta koskevien säännösten perusteella.

3) työntekijällä ei ole oikeutta kuntoutukseen tapaturmavakuutuksen tai liikennevakuutuksen kuntoutusta koskevien säännösten perusteella;

4) työntekijällä on työeläkelakien mukaan vakuutettuja, muita kuin julkisten alojen eläkelain 4 §:n 2 momentin 2—4 kohdassa tarkoitettujen palvelussuhteiden perusteella maksettuja työansioita kuntoutushakemuksen vireilletulokuukaudta välittömästi edeltäneiden 36 kalenterikuukauden aikana tai työntekijä on tämän ajan tai osan siitä hoitanut lastaan, minkä perusteella on maksettu sairausvakuutuslain (1224/2004) mukaista vanhempainpäivärahaa, lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain (1128/1996) mukaista kotihoidon tukea tai vastaavaa Ahvenanmaan maakuntalainsäädännön mukaista lapsen kotihoidon tukea tai työntekijä esittää eläkelaitokselle riittävän selvityksen

Kuntoutuksen tarkoituksenmukaisuutta arvioitaessa otetaan huomioon työntekijän ikä, ammatti, aikaisempi toiminta, koulutus, *va-kiintuminen työelämään* sekä se, johtaako haettu ammatillinen kuntoutus todennäköisesti työntekijän terveydentilalle sopivassa työssä jatkamiseen tai työhön palaamiseen. Lisäksi tarkoituksenmukaisuutta arvioitaessa otetaan huomioon, lykkääkö ammatillinen kuntoutus työntekijän eläkkeelle jäämistä.

Mitä 1 momentissa säädetään, sovelletaan myös sellaisen työntekijän kuntoutukseen, joka on 35 §:n 1 momentissa tarkoitetulla tavalla työkyvytön. Tällöin 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetut ansiot määräytyvät samoin kuin tulevan ajan ansiot hänen työkyvyttömyyseläkkeessään.

26 §

Ammatillisen kuntoutuksen sisältö ja kuntoutussuunnitelma

Ammatillisella kuntoutuksella tarkoitetaan työkokeilua, työhön valmennusta, työhön tai ammattiin johtavaa koulutusta ja tukea elinkeinotoiminnan aloittamiseen tai jatkamiseen. Työntekijälle voidaan korvata ammatillisesta kuntoutuksesta aiheutuvat välttämättömät ja tarpeelliset kustannukset.

ansiotyöstä estymisestään lapsensa hoitamisen vuoksi, jos etuutta ei ole maksettu kyseisenä aikana, vaikka etuuteen olisi voinut olla oikeus; ja

5) kuntoutus on tarkoituksenmukaista työntekijän työkyvyttömyyden estämiseksi tai työ- ja ansiokyvyn parantamiseksi.

Kuntoutuksen tarkoituksenmukaisuutta arvioitaessa otetaan huomioon työntekijän ikä, ammatti, aikaisempi toiminta, koulutus sekä se, johtaako haettu ammatillinen kuntoutus todennäköisesti työntekijän terveydentilalle sopivassa työssä jatkamiseen tai työhön palaamiseen. Lisäksi tarkoituksenmukaisuutta arvioitaessa otetaan huomioon, lykkääkö ammatillinen kuntoutus työntekijän eläkkeelle jäämistä.

Mitä 1 momentissa säädetään, sovelletaan myös sellaisen työntekijän kuntoutukseen, joka on 35 §:n 1 momentissa tarkoitetulla tavalla työkyvytön. Tällöin 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetut ansiot määräytyvät samoin kuin tulevan ajan ansiot hänen työkyvyttömyyseläkkeessään *ja 1 momentin 4 kohdan tarkoittaman edellytyksen täyttymistä tarkastellaan työkyvyttömyyden alkamiskuukautta välittömästi edeltäneiden 36 kuukauden ajalta.*

26 §

Ammatillisen kuntoutuksen sisältö ja kuntoutussuunnitelma

Ammatillisella kuntoutuksella tarkoitetaan työkokeilua, työhön valmennusta, työhön tai ammattiin johtavaa koulutusta ja tukea elinkeinotoiminnan aloittamiseen tai jatkamiseen. Työntekijälle *korvataan* ammatillisesta kuntoutuksesta aiheutuvat välttämättömät ja tarpeelliset kustannukset.

32 §

Kuntoutusrahan tai työkyvyttömyyseläkkeen-saajan kuntoutuskorotuksen lakkauttaminen

Kuntoutusraha tai työkyvyttömyyseläkkeen-saajalle maksettava kuntoutuskorotus voidaan lakkauttaa, jos sen saaja kieltäytyy ammatillisesta kuntoutuksesta tai keskeyttää tällaisen kuntoutuksen ilman pätevää syytä.

118 §

Eläkkeen ja kuntoutusrahan maksaminen sairausvakuutusrahastolle

32 §

*Kuntoutusrahan tai työkyvyttömyyseläkkeen-saajan kuntoutuskorotuksen **keskeyttäminen ja** lakkauttaminen*

Jos ammatillinen kuntoutus keskeytyy yli 30 kalenteripäivän ajaksi kuntoutusetuuden saajan sairauden tai muun hänestä riippumattoman syyn vuoksi tai kuntoutusetuuden saaja keskeyttää ammatillisen kuntoutuksen muusta pätevästä syystä, kuntoutusrahan tai kuntoutuskorotuksen maksaminen voidaan keskeyttää kuntoutuksen keskeytymistä seuraavan kalenterikuukauden alusta.

Kuntoutusraha tai kuntoutuskorotus voidaan lakkauttaa, jos sen saaja kieltäytyy ammatillisesta kuntoutuksesta tai keskeyttää tällaisen kuntoutuksen ilman pätevää syytä.

118 §

Eläkkeen ja kuntoutusetuuden maksaminen sairausvakuutusrahastolle

Jos kuntoutusraha, kuntoutuskorotus tai työkyvyttömyyseläke ja siihen liittyvä kuntoutuskorotus myönnetään takautuvasti samalle ajalle, jolta työntekijälle on maksettu Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain (566/2005) 6 §:n mukaisen ammatillisen kuntoutuksen perusteella kuntoutusrahaa, kuntoutusraha, kuntoutuskorotus tai työkyvyttömyyseläke ja siihen liittyvän kuntoutuskorotus maksetaan sairausvakuutusrahastolle siltä osin kuin ne vastaavat määrältään samalta ajalta maksettua Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain mukaista kuntoutusrahaa, ellei Kansaneläkelaitos vähennä niitä maksamastaan kuntoutusrahasta.

127 a §

Kansaneläkelaitoksen takautuvasti myöntämien kuntoutusrahan periminen

Jos työntekijälle myönnetään takautuvasti Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista annetun lain 6 §:n mukaisen ammatillisen kuntoutuksen perusteella kuntoutusrahaa samalle ajalle, jolta työntekijä on saanut tämän lain mukaista kuntoutusrahaa tai työkyvyttömyyseläkettä ja siihen liittyvää kuntoutuskorotusta, eläkelaitoksella on oikeus periä Kansaneläkelaitokselta sen takautuvasti maksama kuntoutusraha siltä osin kuin se vastaa määrältään samalta ajalta maksettua kuntoutusrahaa tai työkyvyttömyyseläkettä ja siihen liittyvää kuntoutuskorotusta. Perimiseen ei kuitenkaan ole oikeutta, jos työeläkelaitoksen maksama kuntoutusetuus vähennetään Kansaneläkelaitoksen maksamasta kuntoutusrahasta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tätä lakia sovelletaan tämän lain voimaan tultua vireille tuleviin kuntoutushakemuksiin.

Tämän lain 25 §:n 1 momentin 4 kohdan mukaisen edellytyksen täyttymistä tarkastellaan 1 päivä tammikuuta 2019 edeltävältä ajalta kaikilta niiltä kalenterivuosilta, joihin sisältyy tämän lain 25 §:n 5 momentissa tarkoitettuun 36 kalenterikuukauden ajanjaksoon kuuluvia kalenterikuukausia.

4.

Laki

yrittäjän eläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan yrittäjän eläkelain (1272/2006) 22 §:n 1 momentin johdantokappale ja 3 kohta, 2 momentti ja 5 momentti, 23 §:n 1 momentti sekä 29 §:n otsikko ja 2 momentti, sellaisina kuin niistä ovat 22 §:n 1 momentin 3 kohta laissa 1149/2020 ja 22 §:n 5 momentti laissa 1166/2007, sekä

lisätään 22 §:n 1 momenttiin uusi 4 ja 5 kohta, 29 §:ään uusi 1 momentti, jolloin nykyinen 1 momentti ja muutettu 2 momentti siirtyvät 2 ja 3 momentiksi sekä lakiin uusi 108 a §, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

22 §

22 §

Oikeus työeläkekuntoutukseen

Oikeus työeläkekuntoutukseen

Yrittäjällä, joka ei ole täyttänyt alinta vanhuuseläkeikänsä, on oikeus saada työkyvyttömyyden estämiseksi tai työ- ja ansiokyvyn parantamiseksi tarkoituksenmukaista ammatillista kuntoutusta, jos:

Yrittäjällä, joka ei ole täyttänyt alinta vanhuuseläkeikänsä, on oikeus saada ammatillista kuntoutusta, jos:

3) hänellä ei ole oikeutta kuntoutukseen tapaturmavakuutuksen tai liikennevakuutuksen kuntoutusta koskevien säännösten perusteella.

3) hänellä ei ole oikeutta kuntoutukseen tapaturmavakuutuksen tai liikennevakuutuksen kuntoutusta koskevien säännösten perusteella;

4) hänellä on työeläkelakien mukaan vakuutettuja, muita kuin julkisten alojen eläkelain 4 §:n 2 momentin 2—4 kohdassa tarkoitettujen palvelussuhteiden perusteella maksettujen työansioita kuntoutushakemuksen vireilletuloaikaa välittömästi edeltäneiden 36 kalenterikuukauden aikana tai hän on tämän ajan tai osan siitä hoitanut lastaan, minkä perusteella on maksettu sairausvakuutuslain (1224/2004) mukaista vanhempainpäivärahaa, lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain (1128/1996) mukaista kotihoidon tukea tai vastaavaa Ahvenanmaan maakuntalainsäädännön mukaista lapsen kotihoidon tukea tai hän esittää eläkelaitokselle riittävän selvityksen ansiotyöstä estymisestä lapsensa hoitamisen vuoksi, jos etuutta ei

Kuntoutuksen tarkoituksenmukaisuutta arvioitaessa otetaan huomioon yrittäjän ikä, ammatti, aikaisempi toiminta, koulutus, *vakiintuminen työelämään* sekä se, johtaako haettu ammatillinen kuntoutus todennäköisesti yrittäjän terveydentilalle sopivassa työssä jatkamiseen tai työhön palaamiseen. Lisäksi tarkoituksenmukaisuutta arvioitaessa otetaan huomioon, lykkääkö ammatillinen kuntoutus yrittäjän eläkkeelle jäämistä.

Mitä 1 momentissa säädetään, sovelletaan myös sellaisen yrittäjän kuntoutukseen, joka on 32 §:n 1 momentissa tarkoitettulla tavalla työkyvytön. Tällöin 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettut ansiot määräytyvät samoin kuin tulevan ajan ansiot hänen työkyvyttömyyseläkkeessään.

23 §

Ammatillisen kuntoutuksen sisältö ja kuntoutussuunnitelma

Ammatillisella kuntoutuksella tarkoitetaan työkokeilua, työhön valmennusta, työhön tai ammattiin johtavaa koulutusta ja tukea elinkeinotoiminnan aloittamiseen tai jatkamiseen. Yrittäjälle voidaan korvata ammatillisesta kuntoutuksesta aiheutuvat välttämättömät ja tarpeelliset kustannukset.

ole maksettu kyseisenä aikana, vaikka etuuteen olisi voinut olla oikeus; ja

5) kuntoutus on tarkoituksenmukaista yrittäjän työkyvyttömyyden estämiseksi tai työ- ja ansiokyvyn parantamiseksi.

Kuntoutuksen tarkoituksenmukaisuutta arvioitaessa otetaan huomioon yrittäjän ikä, ammatti, aikaisempi toiminta, koulutus sekä se, johtaako haettu ammatillinen kuntoutus todennäköisesti yrittäjän terveydentilalle sopivassa työssä jatkamiseen tai työhön palaamiseen. Lisäksi tarkoituksenmukaisuutta arvioitaessa otetaan huomioon, lykkääkö ammatillinen kuntoutus yrittäjän eläkkeelle jäämistä.

Mitä 1 momentissa säädetään, sovelletaan myös sellaisen yrittäjän kuntoutukseen, joka on 32 §:n 1 momentissa tarkoitettulla tavalla työkyvytön. Tällöin 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettut ansiot määräytyvät samoin kuin tulevan ajan ansiot hänen työkyvyttömyyseläkkeessään *ja 1 momentin 4 kohdan tarkoittaman edellytyksen täyttymistä tarkastellaan työkyvyttömyyden alkamiskuukautta välittömästi edeltäneiden 36 kuukauden ajalta.*

23 §

Ammatillisen kuntoutuksen sisältö ja kuntoutussuunnitelma

Ammatillisella kuntoutuksella tarkoitetaan työkokeilua, työhön valmennusta, työhön tai ammattiin johtavaa koulutusta ja tukea elinkeinotoiminnan aloittamiseen tai jatkamiseen. Yrittäjälle *korvataan* ammatillisesta kuntoutuksesta aiheutuvat välttämättömät ja tarpeelliset kustannukset.

29 §

Kuntoutusrahan tai työkyvyttömyyseläkkeen-saajan kuntoutuskorotuksen lakkauttaminen

Kuntoutusraha tai työkyvyttömyyseläkkeen-saajalle maksettava kuntoutuskorotus voidaan lakkauttaa, jos sen saaja kieltäytyy ammatillisesta kuntoutuksesta tai keskeyttää tällaisen kuntoutuksen ilman pätevää syytä.

29 §

*Kuntoutusrahan tai työkyvyttömyyseläkkeen-saajan kuntoutuskorotuksen **keskeyttäminen ja** lakkauttaminen*

Jos ammatillinen kuntoutus keskeytyy yli 30 kalenteripäivän ajaksi kuntoutusetuuden saajan sairauden tai muun hänestä riippumattoman syyn vuoksi tai kuntoutusetuuden saaja keskeyttää ammatillisen kuntoutuksen muusta pätevästä syystä, kuntoutusrahan tai kuntoutuskorotuksen maksaminen voidaan keskeyttää kuntoutuksen keskeytymistä seuraavan kalenterikuukauden alusta.

Kuntoutusraha tai kuntoutuskorotus voidaan lakkauttaa, jos sen saaja kieltäytyy ammatillisesta kuntoutuksesta tai keskeyttää tällaisen kuntoutuksen ilman pätevää syytä.

108 a §

Kansaneläkelaitoksen takautuvasti myöntämän kuntoutusrahan periminen

Jos yrittäjälle myönnetään takautuvasti Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain 6 §:n mukaisen ammatillisen kuntoutuksen perusteella kuntoutusrahaa samalle ajalle, jolta yrittäjä on saanut tämän lain mukaista kuntoutusrahaa tai työkyvyttömyyseläkettä ja siihen liittyvää kuntoutuskorotusta, eläkelaitoksella on oikeus periä Kansaneläkelaitokselta sen takautuvasti maksama kuntoutusraha siltä osin kuin se vastaa määrältään samalta ajalta maksettua kuntoutusrahaa tai työkyvyttömyyseläkettä ja siihen liittyvää kuntoutuskorotusta. Perimiseen ei kuitenkaan ole oikeutta, jos työeläkelaitoksen maksama kuntoutusetuus vähennetään Kansaneläkelaitoksen maksamasta kuntoutusrahasta.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20__.

Tätä lakia sovelletaan tämän lain voimaan tultua vireille tuleviin kuntoutushakemuksiin.

Tämän lain 22 §:n 1 momentin 4 kohdan mukaisen edellytyksen täyttymistä tarkastellaan 1 päivä tammikuuta 2019 edeltävältä ajalta kaikilta niiltä kalenterivuosilta, joihin sisältyy tämän lain 22 §:n 5 momentissa tarkoitettuun 36 kalenterikuukauden ajanjaksoon kuuluvia kalenterikuukausia.

5.

Laki

maatalousyrittäjän eläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan maatalousyrittäjän eläkelain (1280/2006) 42 §:n 1 momentin johdantokappale ja 3 kohta, 2 momentti ja 5 momentti, 43 §:n 1 momentti ja 45 §:n 1 momentin 5 kohta, sellaisina kuin niistä ovat 42 §:n 1 momentin 3 kohta laissa 1151/2020 ja 42 §:n 5 momentti laissa 1170/2007, sekä
lisätään 42 §:n 1 momenttiin uusi 4 ja 5 kohta sekä lakiin uusi 102 a §, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

42 §

Oikeus työeläkekuntoutukseen

Maatalousyrittäjällä, joka ei ole täyttänyt alinta vanhuuseläkeikäänsä, on oikeus saada työkyvyttömyyden estämiseksi tai työ- ja ansiokyvyn parantamiseksi tarkoituksenmukaista ammatillista kuntoutusta, jos:

3) hänellä ei ole oikeutta kuntoutukseen tapaturmavakuutuksen tai liikennevakuutuksen kuntoutusta koskevien säännösten perusteella.

42 §

Oikeus työeläkekuntoutukseen

Maatalousyrittäjällä, joka ei ole täyttänyt alinta vanhuuseläkeikäänsä, on oikeus saada ammatillista kuntoutusta, jos:

3) hänellä ei ole oikeutta kuntoutukseen tapaturmavakuutuksen tai liikennevakuutuksen kuntoutusta koskevien säännösten perusteella;

4) hänellä on työeläkelakien mukaan vakuutettuja, muita kuin julkisten alojen eläkelain 4 §:n 2 momentin 2—4 kohdassa tarkoitettujen palvelussuhteiden perusteella maksettujen työansioita kuntoutushakemuksen vireilletuloaikaa välittömästi edeltäneiden 36 kalenterikuukauden aikana tai hän on tämän ajan tai osan siitä hoitanut lastaan, minkä perusteella on maksettu sairausvakuutuslain (1224/2004) mukaista vanhempainpäivärahaa, lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain (1128/1996) mukaista kotihoidon tukea tai vastaavaa Ahvenanmaan maakuntalainsäädännön mukaista lapsen kotihoidon tukea tai hän esittää eläkelaitokselle riittävän selvityksen ansiotyöstä estymisestä lapsensa hoitamisen vuoksi, jos etuutta ei ole maksettu kyseisenä aikana, vaikka etuuteen olisi voinut olla oikeus; ja

5) kuntoutus on tarkoituksenmukaista maatalousyrittäjän työkyvyttömyyden estämiseksi tai työ- ja ansiokyvyn parantamiseksi.

Kuntoutuksen tarkoituksenmukaisuutta arvioitaessa otetaan huomioon maatalousyrittäjän ikä, ammatti, aikaisempi toiminta, koulutus, *vakiintuminen työelämään* sekä se, johtaako haettu ammatillinen kuntoutus todennäköisesti maatalousyrittäjän terveydentilalle sopivassa työssä jatkamiseen tai työhön palaamiseen. Lisäksi tarkoituksenmukaisuutta arvioitaessa otetaan huomioon, lykkääkö ammatillinen kuntoutus maatalousyrittäjän eläkkeelle jäämistä.

Kuntoutuksen tarkoituksenmukaisuutta arvioitaessa otetaan huomioon maatalousyrittäjän ikä, ammatti, aikaisempi toiminta, koulutus sekä se, johtaako haettu ammatillinen kuntoutus todennäköisesti maatalousyrittäjän terveydentilalle sopivassa työssä jatkamiseen tai työhön palaamiseen. Lisäksi tarkoituksenmukaisuutta arvioitaessa otetaan huomioon, lykkääkö ammatillinen kuntoutus maatalousyrittäjän eläkkeelle jäämistä.

Mitä 1 momentissa säädetään, sovelletaan myös sellaisen maatalousyrittäjän kuntoutukseen, joka on 47 §:n 1 momentissa tarkoitulla tavalla työkyvytön. Tällöin 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettut ansiot määräytyvät samoin kuin tulevan ajan ansiot hänen työkyvyttömyyseläkkeessään.

Mitä 1 momentissa säädetään, sovelletaan myös sellaisen maatalousyrittäjän kuntoutukseen, joka on 47 §:n 1 momentissa tarkoitulla tavalla työkyvytön. Tällöin 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettut ansiot määräytyvät samoin kuin tulevan ajan ansiot hänen työkyvyttömyyseläkkeessään *ja 1 momentin 4 kohdan tarkoittaman edellytyksen täyttymistä tarkastellaan työkyvyttömyyden alkamiskuukautta välittömästi edeltäneiden 36 kuukauden ajalta.*

43 §

Ammatillisen kuntoutuksen sisältö ja kuntoutussuunnitelma

Ammatillisella kuntoutuksella tarkoitetaan työkokeilua, työhön valmennusta, työhön tai ammattiin johtavaa koulutusta ja tukea elinkeinotoiminnan aloittamiseen tai jatkamiseen. Maatalousyrittäjälle voidaan korvata ammatillisesta kuntoutuksesta aiheutuvat välttämättömät ja tarpeelliset kustannukset.

43 §

Ammatillisen kuntoutuksen sisältö ja kuntoutussuunnitelma

Ammatillisella kuntoutuksella tarkoitetaan työkokeilua, työhön valmennusta, työhön tai ammattiin johtavaa koulutusta ja tukea elinkeinotoiminnan aloittamiseen tai jatkamiseen. Maatalousyrittäjälle *korvataan* ammatillisesta kuntoutuksesta aiheutuvat välttämättömät ja tarpeelliset kustannukset.

45 §

Kuntoutusta koskevat muut säännökset ja kuntoutuksen ajalta maksettavat etuudet

Tätä lakia toimeenpantaessa kuntoutukseen sovelletaan, mitä:

45 §

Kuntoutusta koskevat muut säännökset ja kuntoutuksen ajalta maksettavat etuudet

Tätä lakia toimeenpantaessa kuntoutukseen sovelletaan, mitä:

5) työntekijän eläkelain 32 §:ssä säädetään kuntoutusrahan tai työkyvyttömyyseläkkeensaajan kuntoutuskorotuksen lakkauttamisesta; ja

5) työntekijän eläkelain 32 §:ssä säädetään kuntoutusrahan tai työkyvyttömyyseläkkeensaajan kuntoutuskorotuksen *keskeyttämisestä ja* lakkauttamisesta; ja

102 a §

Kansaneläkelaitoksen takautuvasti myöntämän kuntoutusrahan periminen

Jos maatalousyrittäjälle myönnetään takautuvasti Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain 6 §:n mukaisen ammatillisen kuntoutuksen perusteella kuntoutusrahaa samalle ajalle, jolta maatalousyrittäjä on saanut tämän lain mukaista kuntoutusrahaa tai työkyvyttömyyseläkettä ja siihen liittyvää kuntoutuskorotusta, eläkelaitoksella on oikeus periä Kansaneläkelaitokselta sen takautuvasti maksama kuntoutusraha siltä osin kuin se vastaa määrältään samalta ajalta maksettua kuntoutusrahaa tai työkyvyttömyyseläkettä ja siihen liittyvää kuntoutuskorotusta. Perimiseen ei kuitenkaan ole oikeutta, jos työeläkelaitoksen maksama kuntoutusetuus vähennetään Kansaneläkelaitoksen maksamasta kuntoutusrahasta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tätä lakia sovelletaan tämän lain voimaan tultua vireille tuleviin kuntoutushakemuksiin.

Tämän lain 42 §:n 1 momentin 4 kohdan mukaisen edellytyksen täyttymistä tarkastellaan 1 päivä tammikuuta 2019 edeltävältä ajalta kaikilta niiltä kalenterivuosilta, joihin sisältyy tämän lain 42 §:n 5 momentissa tarkoitettuun 36 kalenterikuukauden ajanjaksoon kuuluvia kalenterikuukausia.

6.

Laki

merimieseläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan merimieseläkelain (1290/2006) 25 §:n 1 momentin johdantokappale ja 3 kohta, 2 momentti ja 5 momentti, 26 §:n 1 momentti sekä 32 §:n otsikko ja 2 momentti, sellaisina kuin niistä ovat 25 §:n 1 momentin 3 kohta laissa 1150/2020 ja 25 §:n 5 momentti laissa 1168/2007, sekä

lisätään 25 §:n 1 momenttiin uusi 4 ja 5 kohta, 32 §:ään uusi 1 momentti, jolloin nykyinen 1 momentti ja muutettu 2 momentti siirtyvät 2 ja 3 momentiksi, 115 §:ään uusi 4 momentti, jolloin nykyinen 4 momentti siirtyy 5 momentiksi sekä lakiin uusi 124 a §, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

25 §

25 §

Oikeus työeläkekuntoutukseen

Oikeus työeläkekuntoutukseen

Työntekijällä, joka ei ole täyttänyt alinta vanhuuseläkeikänsä, on oikeus saada *työkyvyttömyyden estämiseksi tai työ- ja ansiokyvyn parantamiseksi tarkoituksenmukaista* ammatillista kuntoutusta, jos:

Työntekijällä, joka ei ole täyttänyt alinta vanhuuseläkeikänsä, on oikeus saada ammatillista kuntoutusta, jos:

3) työntekijällä ei ole oikeutta kuntoutukseen tapaturmavakuutuksen tai liikennevakuutuksen kuntoutusta koskevien säännösten perusteella.

3) työntekijällä ei ole oikeutta kuntoutukseen tapaturmavakuutuksen tai liikennevakuutuksen kuntoutusta koskevien säännösten perusteella;

4) työntekijällä on työeläkelakien mukaan vakuutettuja, muita kuin julkisten alojen eläkelain 4 §:n 2 momentin 2—4 kohdassa tarkoitettujen palvelussuhteiden perusteella maksettuja työansioita kuntoutushakemuksen vireilletulokuukautta välittömästi edeltäneiden 36 kalenterikuukauden aikana tai työntekijä on tämän ajan tai osan siitä hoitanut lastaan, minkä perusteella on maksettu sairausvakuutuslain (1224/2004) mukaista vanhempainpäivärahaa, lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain (1128/1996) mukaista kotihoidon tukea tai vastaavaa Ahvenanmaan maakuntalainsäädännön mukaista lapsen kotihoidon tukea tai työntekijä esittää eläkelaitokselle riittävän selvityksen

Kuntoutuksen tarkoituksenmukaisuutta arvioitaessa otetaan huomioon työntekijän ikä, ammatti, aikaisempi toiminta, koulutus, *va-kiintuminen työelämään* sekä se, johtaako haettu ammatillinen kuntoutus todennäköisesti työntekijän terveydentilalle sopivassa työssä jatkamiseen tai työhön palaamiseen. Lisäksi tarkoituksenmukaisuutta arvioitaessa otetaan huomioon, lykkääkö ammatillinen kuntoutus työntekijän eläkkeelle jäämistä.

Mitä 1 momentissa säädetään, sovelletaan myös sellaisen työntekijän kuntoutukseen, joka on 35 §:n 1 momentissa tarkoitetulla tavalla työkyvytön. Tällöin 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetut ansiot määräytyvät samoin kuin tulevan ajan ansiot hänen työkyvyttömyyseläkkeessään.

26 §

Ammatillisen kuntoutuksen sisältö ja kuntoutussuunnitelma

Ammatillisella kuntoutuksella tarkoitetaan työkokeilua, työhön valmennusta, työhön tai ammattiin johtavaa koulutusta ja tukea elinkeinotoiminnan aloittamiseen tai jatkamiseen. Työntekijälle voidaan korvata ammatillisesta kuntoutuksesta aiheutuvat välttämättömät ja tarpeelliset kustannukset.

ansiotyöstä estymisestään lapsensa hoitamisen vuoksi, jos etuutta ei ole maksettu kyseisenä aikana, vaikka etuuteen olisi voinut olla oikeus; ja

5) kuntoutus on tarkoituksenmukaista työntekijän työkyvyttömyyden estämiseksi tai työ- ja ansiokyvyn parantamiseksi.

Kuntoutuksen tarkoituksenmukaisuutta arvioitaessa otetaan huomioon työntekijän ikä, ammatti, aikaisempi toiminta, koulutus sekä se, johtaako haettu ammatillinen kuntoutus todennäköisesti työntekijän terveydentilalle sopivassa työssä jatkamiseen tai työhön palaamiseen. Lisäksi tarkoituksenmukaisuutta arvioitaessa otetaan huomioon, lykkääkö ammatillinen kuntoutus työntekijän eläkkeelle jäämistä.

Mitä 1 momentissa säädetään, sovelletaan myös sellaisen työntekijän kuntoutukseen, joka on 35 §:n 1 momentissa tarkoitetulla tavalla työkyvytön. Tällöin 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetut ansiot määräytyvät samoin kuin tulevan ajan ansiot hänen työkyvyttömyyseläkkeessään ja 1 momentin 4 kohdan tarkoittaman edellytyksen täyttymistä tarkastellaan työkyvyttömyyden alkamiskuukautta välittömästi edeltäneiden 36 kuukauden ajalta.

26 §

Ammatillisen kuntoutuksen sisältö ja kuntoutussuunnitelma

Ammatillisella kuntoutuksella tarkoitetaan työkokeilua, työhön valmennusta, työhön tai ammattiin johtavaa koulutusta ja tukea elinkeinotoiminnan aloittamiseen tai jatkamiseen. Työntekijälle *korvataan* ammatillisesta kuntoutuksesta aiheutuvat välttämättömät ja tarpeelliset kustannukset.

32 §

Kuntoutusrahan tai työkyvyttömyyseläkkeen-saajan kuntoutuskorotuksen lakkauttaminen

Kuntoutusraha tai työkyvyttömyyseläkkeen-saajalle maksettava kuntoutuskorotus voidaan lakkauttaa, jos sen saaja kieltäytyy ammatillisesta kuntoutuksesta tai keskeyttää tällaisen kuntoutuksen ilman pätevää syytä.

115 §

Eläkkeen ja kuntoutusetuuden maksaminen sairausvakuutusrahastolle

32 §

*Kuntoutusrahan tai työkyvyttömyyseläkkeen-saajan kuntoutuskorotuksen **keskeyttäminen ja** lakkauttaminen*

Jos ammatillinen kuntoutus keskeytyy yli 30 kalenteripäivän ajaksi kuntoutusetuuden saajan sairauden tai muun hänestä riippumattoman syyn vuoksi tai kuntoutusetuuden saaja keskeyttää ammatillisen kuntoutuksen muusta pätevästä syystä, kuntoutusrahan tai kuntoutuskorotuksen maksaminen voidaan keskeyttää kuntoutuksen keskeytymistä seuraavan kalenterikuukauden alusta.

Kuntoutusraha tai kuntoutuskorotus voidaan lakkauttaa, jos sen saaja kieltäytyy ammatillisesta kuntoutuksesta tai keskeyttää tällaisen kuntoutuksen ilman pätevää syytä.

115 §

Eläkkeen ja kuntoutusetuuden maksaminen sairausvakuutusrahastolle

Jos kuntoutusraha, kuntoutuskorotus tai työkyvyttömyyseläke ja siihen liittyvä kuntoutuskorotus myönnetään takautuvasti samalle ajalle, jolta työntekijälle on maksettu Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain (566/2005) 6 §:n mukaisen ammatillisen kuntoutuksen perusteella kuntoutusrahaa, kuntoutusraha, kuntoutuskorotus tai työkyvyttömyyseläke ja siihen liittyvän kuntoutuskorotus maksetaan sairausvakuutusrahastolle siltä osin kuin ne vastaavat määrältään samalta ajalta maksettua Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain mukaista kuntoutusrahaa, ellei Kansaneläkelaitos vähennä niitä maksamastaan kuntoutusrahasta.

124 a §

Kansaneläkelaitoksen takautuvasti myöntämien kuntoutusrahan periminen

Jos työntekijälle myönnetään takautuvasti Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista annetun lain 6 §:n mukaisen ammatillisen kuntoutuksen perusteella kuntoutusrahaa samalle ajalle, jolta työntekijä on saanut tämän lain mukaista kuntoutusrahaa tai työkyvyttömyyseläkettä ja siihen liittyvää kuntoutuskorotusta, eläkelaitoksella on oikeus periä Kansaneläkelaitokselta sen takautuvasti maksama kuntoutusraha siltä osin kuin se vastaa määrältään samalta ajalta maksettua kuntoutusrahaa tai työkyvyttömyyseläkettä ja siihen liittyvää kuntoutuskorotusta. Perimiseen ei kuitenkaan ole oikeutta, jos työeläkelaitoksen maksama kuntoutusetuus vähennetään Kansaneläkelaitoksen maksamasta kuntoutusrahasta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tätä lakia sovelletaan tämän lain voimaan tultua vireille tuleviin kuntoutushakemuksiin.

Tämän lain 25 §:n 1 momentin 4 kohdan mukaisen edellytyksen täyttymistä tarkastellaan 1 päivä tammikuuta 2019 edeltävältä ajalta kaikilta niiltä kalenterivuosilta, joihin sisältyy tämän lain 25 §:n 5 momentissa tarkoitettuun 36 kalenterikuukauden ajanjaksoon kuuluvia kalenterikuukausia.

7.

Laki

julkisten alojen eläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan julkisten alojen eläkelain (81/2016) 22 §:n 1 momentin johdantokappale ja 3 kohta, 2 momentti ja 5 momentti, 23 §:n 1 momentti sekä 30 §:n otsikko ja 2 momentti, sellaisena kuin niistä on 22 §:n 1 momentin 3 kohta laissa 1152/2020, sekä

lisätään 22 §:n 1 momenttiin uusi 4 ja 5 kohta, 30 §:ään uusi 1 momentti, jolloin nykyinen 1 momentti ja muutettu 2 momentti siirtyvät 2 ja 3 momentiksi, 129 §:ään uusi 4 momentti, jolloin nykyinen 4 momentti siirtyy 5 momentiksi sekä lakiin uusi 138 a §, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

22 §

22 §

Oikeus työeläkekuntoutukseen

Oikeus työeläkekuntoutukseen

Työntekijällä, joka ei ole täyttänyt alinta vanhuuseläkeikänsä, on oikeus saada *työkyvyttömyyden estämiseksi tai työ- ja ansiokyvyn parantamiseksi tarkoituksenmukaista* ammatillista kuntoutusta, jos:

Työntekijällä, joka ei ole täyttänyt alinta vanhuuseläkeikänsä, on oikeus saada ammatillista kuntoutusta, jos:

3) työntekijällä ei ole oikeutta kuntoutukseen tapaturmavakuutuksen tai liikennevakuutuksen kuntoutusta koskevien säännösten perusteella.

3) työntekijällä ei ole oikeutta kuntoutukseen tapaturmavakuutuksen tai liikennevakuutuksen kuntoutusta koskevien säännösten perusteella;

4) työntekijällä on työeläkelakien mukaan vakuutettuja, muita kuin tämän lain 4 §:n 2 momentin 2—4 kohdassa tarkoitettujen palvelussuhteiden perusteella maksettua työansioita kuntoutushakemuksen vireilletulokauden välittömästi edeltäneiden 36 kalenterikuukauden aikana tai työntekijä on tämän ajan tai osan siitä hoitanut lastaan, minkä perusteella on maksettu sairausvakuutuslain (1224/2004) mukaista vanhempainpäivärahaa, lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain (1128/1996) mukaista kotihoidon tukea tai vastaavaa Ahvenanmaan maakuntalainsäädännön mukaista lapsen kotihoidon tukea tai työntekijä esittää eläkelaitokselle riittävän selvityksen ansiotyöstä estymisestään lapsensa hoitamisen vuoksi, jos

Kuntoutuksen tarkoituksenmukaisuutta arvioitaessa otetaan huomioon työntekijän ikä, ammatti, aikaisempi toiminta, koulutus, *vaikiintuminen työelämään* sekä se, johtaako haettu ammatillinen kuntoutus todennäköisesti työntekijän terveydentilalle sopivassa työssä jatkamiseen tai työhön palaamiseen. Lisäksi tarkoituksenmukaisuutta arvioitaessa otetaan huomioon, lykkääkö ammatillinen kuntoutus työntekijän eläkkeelle jäämistä.

Mitä 1 momentissa säädetään, sovelletaan myös sellaisen työntekijän kuntoutukseen, joka on 33 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettulla tavalla työkyvytön. Tällöin tämän pykälän 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettut ansiot määräytyvät samoin kuin tulevan ajan ansiot hänen työkyvyttömyyseläkkeessään.

23 §

Ammatillisen kuntoutuksen sisältö ja kuntoutussuunnitelma

Ammatillisella kuntoutuksella tarkoitetaan työkokeilua, työhön valmennusta, työhön tai ammattiin johtavaa koulutusta ja tukea elinkeinotoiminnan aloittamiseen tai jatkamiseen. Työntekijälle voidaan korvata ammatillisesta kuntoutuksesta aiheutuvat ja kuntoutumista tukevat välttämättömät ja tarpeelliset kustannukset.

etuutta ei ole maksettu kyseisenä aikana, vaikka etuuteen olisi voinut olla oikeus; ja

5) kuntoutus on tarkoituksenmukaista työntekijän työkyvyttömyyden estämiseksi tai työ- ja ansiokyvyn parantamiseksi.

Kuntoutuksen tarkoituksenmukaisuutta arvioitaessa otetaan huomioon työntekijän ikä, ammatti, aikaisempi toiminta, koulutus sekä se, johtaako haettu ammatillinen kuntoutus todennäköisesti työntekijän terveydentilalle sopivassa työssä jatkamiseen tai työhön palaamiseen. Lisäksi tarkoituksenmukaisuutta arvioitaessa otetaan huomioon, lykkääkö ammatillinen kuntoutus työntekijän eläkkeelle jäämistä.

Mitä 1 momentissa säädetään, sovelletaan myös sellaisen työntekijän kuntoutukseen, joka on 33 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettulla tavalla työkyvytön. Tällöin tämän pykälän 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettut ansiot määräytyvät samoin kuin tulevan ajan ansiot hänen työkyvyttömyyseläkkeessään *ja tämän pykälän 1 momentin 4 kohdan tarkoittaman edellytyksen täyttymistä tarkastellaan työkyvyttömyyden alkamiskuukautta välittömästi edeltäneiden 36 kuukauden ajalta.*

23 §

Ammatillisen kuntoutuksen sisältö ja kuntoutussuunnitelma

Ammatillisella kuntoutuksella tarkoitetaan työkokeilua, työhön valmennusta, työhön tai ammattiin johtavaa koulutusta ja tukea elinkeinotoiminnan aloittamiseen tai jatkamiseen. Työntekijälle *korvataan* ammatillisesta kuntoutuksesta aiheutuvat ja kuntoutumista tukevat välttämättömät ja tarpeelliset kustannukset.

30 §

Kuntoutusrahan tai työkyvyttömyyseläkkeen saajan kuntoutuskorotuksen lakkauttaminen

Kuntoutusraha tai työkyvyttömyyseläkkeen saajalle maksettava kuntoutuskorotus voidaan lakkauttaa, jos sen saaja kieltäytyy ammatillisesta kuntoutuksesta tai keskeyttää tällaisen kuntoutuksen ilman pätevää syytä.

129 §

Eläkkeen ja kuntoutusetuuden maksaminen sairausvakuutusrahastolle

30 §

*Kuntoutusrahan tai työkyvyttömyyseläkkeen saajan kuntoutuskorotuksen **keskeyttäminen ja** lakkauttaminen*

Jos ammatillinen kuntoutus keskeytyy yli 30 kalenteripäivän ajaksi kuntoutusetuuden saajan sairauden tai muun hänestä riippumattoman syyn vuoksi tai kuntoutusetuuden saaja keskeyttää ammatillisen kuntoutuksen muusta pätevästä syystä, kuntoutusrahan tai kuntoutuskorotuksen maksaminen voidaan keskeyttää kuntoutuksen keskeytymistä seuraavan kalenterikuukauden alusta.

Kuntoutusraha tai kuntoutuskorotus voidaan lakkauttaa, jos sen saaja kieltäytyy ammatillisesta kuntoutuksesta tai keskeyttää tällaisen kuntoutuksen ilman pätevää syytä.

129 §

Eläkkeen ja kuntoutusetuuden maksaminen sairausvakuutusrahastolle

Jos kuntoutusraha, kuntoutuskorotus tai työkyvyttömyyseläke ja siihen liittyvä kuntoutuskorotus myönnetään takautuvasti samalle ajalle, jolta työntekijälle on maksettu Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain (566/2005) 6 §:n mukaisen ammatillisen kuntoutuksen perusteella kuntoutusrahaa, kuntoutusraha, kuntoutuskorotus tai työkyvyttömyyseläke ja siihen liittyvän kuntoutuskorotus maksetaan sairausvakuutusrahastolle siltä osin kuin ne vastaavat määrältään samalta ajalta maksettua Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain mukaista kuntoutusrahaa, ellei Kansaneläkelaitos vähennä niitä maksamastaan kuntoutusrahasta.

138 a §

Kansaneläkelaitoksen takautuvasti myöntämien kuntoutusrahan periminen

Jos työntekijälle myönnetään takautuvasti Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista annetun lain 6 §:n mukaisen ammatillisen kuntoutuksen perusteella kuntoutusrahaa samalle ajalle, jolta työntekijä on saanut tämän lain mukaista kuntoutusrahaa tai työkyvyttömyyseläkettä ja siihen liittyvää kuntoutuskorotusta, eläkelaitoksella on oikeus periä Kansaneläkelaitokselta sen takautuvasti maksama kuntoutusraha siltä osin kuin se vastaa määrältään samalta ajalta maksettua kuntoutusrahaa tai työkyvyttömyyseläkettä ja siihen liittyvää kuntoutuskorotusta. Perimiseen ei kuitenkaan ole oikeutta, jos työeläkelaitoksen maksama kuntoutusetuus vähennetään Kansaneläkelaitoksen maksamasta kuntoutusrahasta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tätä lakia sovelletaan tämän lain voimaan tultua vireille tuleviin kuntoutushakemuksiin.

Tämän lain 22 §:n 1 momentin 4 kohdan mukaisen edellytyksen täyttymistä tarkastellaan 1 päivä tammikuuta 2019 edeltävältä ajalta kaikilta niiltä kalenterivuosilta, joihin sisältyy tämän lain 22 §:n 5 momentissa tarkoitettuun 36 kalenterikuukauden ajanjaksoon kuuluvia kalenterikuukausia.